

LITVÁN NÉPMESÉK

**A meséket válogatta és fordította:
Dabi István**

A mesék különböző népmese-gyűjteményekből származnak.

TARTALOM

A HÁROM FIVÉR
MESE A LEGÉNYRŐL, AKI NEM TUDOTT HELYESEN ENNI
A KUTYA A SZŰCSMESTER
JURGIUKAS ÉS ELENYTÉ
HOGYAN VARRT A RÓKA BUNDÁT A FARKASNAK
A KAKAS, A KUTYA MEG A RÓKA
A FARKAS MEG A RÓKA
A BAGOLY SZEME
A RÓKA MEG A KÖCSÖG
A GÓLYA MEG A DARU
A FARKAS MEG A SZABÓ
A KILENCFEJŰ
A KAKAS MEG A TYÚK
A PACSIRTA MEG A VARANGYOSBÉKA
A RÁK MEG A VARJÚ
AZ ÜGYES MESTEREK
A RÓKA SZÁNKÓJA
AZ ÖRDÖGÖK KIRÁLYA MEG AZ Ő LÁNYA
EGLÉ, A SIKLÓK KIRÁLYNŐJE
MIÉRT EVÉS UTÁN MOSAKSZIK A MACSKA
MIÉRT UGAT A KUTYA
NEFELEJCS
RÁMDŐL AZ ÉGBOLT
AZ ÁRVAGYEREK MEG A BOSZORKÁNYOK
A BOLOND NŐVÉR
ELENYTÉ, AZ ÁRVALÁNY MEG JONIUKAS, A KISBÁRÁNY
ARANYHAJ MEG ARANYCSILLAG
MESE A HÁROM NŐVÉRRŐL
A SIKLÓ MEG A KÉT NŐVÉR
A KIRÁLYLÁNY MEG A KISGIDA
A HOLLÓKKÁ VARÁZSOLT TIZENKÉT FIVÉR
A KIRÁLYLÁNY MEG A NAP LÁNYA
AZ ELVARÁZSOLT LÁNY MEG A SÁRKÁNY
MESE A KÉT FIVÉRRŐL, AKIK NAGYON HASONLÍTANAK EGYMÁSRA
A BIKÁ ISKOLÁBA MEGY
A RÓKA CSERÉI
HOGYAN FESTETTE TARKÁRA EGY ÖREGEMBER A FARKAST
JONAS MEG A VARJÚ
HOGYAN FALTA FEL A KICSI A NAGYOT
AZ EGYLÁBÚ LIBA
HOGYAN KERESETT SZERENCSET?
A FARKASSÁ VÁLTOZOTT GYEREKEK
EGY ÖREGEMBER HOGYAN TALÁLTA KI A SZABAD NAPOT
HOGYAN HAVAZOTT PERECSEKKEL
MENNYI TÜRELEMRE VAN SZÜKSÉG
BALTA-KÁSA
SÜLT CSIRKE VAJBAN ÚSZIK
ARANYALMA
JUOZAPELIS ÉS A LOVACSKA
A KÉT KIS ÁRVA
KLIMAS, AZ OKOS TOLVAJ
AZ ÜRES PORTA
ANDRIUS
A SZÉL MEG AZ EMBER
A KUTYA OKMÁNYAI
A PÉNZ SEMMIT SEM ÉR

KI A LEGLUSTÁBB?
VEREJTÉK NÉLKÜL NEM ESZEL KENYERET
BUBORÉK
A SZEMÉT - GYÓGYSZER
AZ IGAZI ÉS NEM IGAZI NŐVÉR
A KUPEC VESZ EGY FIÚT
A JÓ ÉLET TITKA
HOGYAN TANÍTOTT MEG EGY JOBBÁGY HEGEDÜLNI EGY MEDVÉT
JUTALOM
AZ OKOS LÁNY
A BÖLCS PARASZT
A TEHENÉSZ MEG A PLÉBÁNOS
AZ ÁLLATOK GYÓNÁSA
BAB
HÜVELYK MATYI
A BECSÜLETES LEGÉNY
ELENYTE

A HÁROM FIVÉR

Élt három fivér, kettő eszes, egy ostoba. Az apjuk, amikor meghalt, az egyik fiának hagyott egy kutyát, a másiknak egy macskát, a kicsinek, a butának, pedig egy fakalapácsot. Az idősebb fiúk eladták a kutyát meg a macskát, és sok pénzt kaptak. A kicsi nem adta el a fakalapácsot, egyre csak ezt mondogatta: „Még hasznát veszem.” Egy idő múlva mind a három fiú elment hazulról.

Mentek, mendegéltek, majd megpillantottak egy kunyhót. A kunyhó körül kert volt, tele répával. Az ostoba beugrik a kertbe, kitepi a répát, és nagy halomba rakja, tépi és dobja. A testvérei rémülten kiáltanak rá:

- Gyere gyorsabban, csak bajt hozol ránk!

Az így felel:

- Én csak azokat tépem ki, amelyek pirosak - és megint tépi, és dobja a halom tetejére.

Közben a kunyhóból előugrott egy gonosz boszorkány, megragadta a három fivért és a kemence alá dugta őket. Ez a vén, gonosz boszorkány idősebb lánya volt. A másik két lány az anyjukkal éppen repült haza vacsorázni.

Vártak egy kicsit, vihar támadt, erős szél kerekedett. Nagy zúgással hazarepült a vén, gonosz boszorkány.

- Nézzed, mama - kiáltotta a lánya. - Fogtam három disznót, lesz egy kis húsunk.

- És hol vannak azok a disznók? - kérdezte a boszorkány.

- Bezártam a kemence alá.

A gonosz boszorkány megparancsolta a lányának, hogy süsse meg az egyik disznót, majd elrepült.

A legidősebb boszorkánylány kinyitotta a kemence alját, és kedves, édeskés hangon megkérdezte:

- Fiúcskák, legalább egy ott van közületek?

A bolond így felelt:

- Itt vagyunk.

A testvérei ijedten mondják a bolondnak, hogy hallgasson, de az nem fogad szót nekik, még egyszer kiáltja:

- Itt vagyunk, itt vagyunk!

- Legalább az egyikőtök jöjjön elő - mondja a boszorkány.

- Menj te, bolond - mondják a testvérei, és kilökik a bolondot. A boszorkány lánya megmosdatja, és ráülteti egy szép kiskocsira a kemence ajtaja előtt, és mondja neki:

- Feküdj le testvérke, megkocsikáztatlak.

A bolond, bár ostoba, azonnal megértette, hogy a boszorkánylány a kocsin be akarja tolni a kemencébe, hogy megsüsse. Előbb keresztben fekszik a kocsiba, majd ferdén, közben egyre mondogatja:

- De ha én nem tudok, de ha én nem tudok!

Akkor maga a lány feküdt be a kiskocsiba, és mondja:

- Nézd csak, így kell!

Ekkor a bolond megragadta, és belökte a kemencébe, maga pedig visszament, bezárkózott a kemence alá.

Hajnalban visszarepült a gonosz boszorkány a két lányával, kinyitotta a kemencét, kihúzta a boszorkánylányt, nem ismerte fel, megette, és elment a nagyvilágba, hogy embert fogjon.

Mielőtt elrepült, a középső lányát hagyta otthon, megparancsolta neki, hogy süsse meg a második fiút. Ugyanúgy történt, mint előző napon. Az anya, amikor hazatért, megette. Amint evett, a vén boszorka azt hitte, hogy a két lány biztosan elment embereket fogni.

Harmadnap a legkisebb lányát hagyta otthon, és megparancsolta neki, hogy takarítsa ki a házat, süsse meg a harmadik fiút, maga pedig elrepült.

- Jöjjön elő legalább egyikőtök - szólalt meg a lány kedvesen.

A fivérek ekkor is a bolondot tolták elő. A bolond keresztben fekszik a kiskocsira, és egyre ismételteti:

- De ha én nem tudok.

A boszorkány lánya meg akarta mutatni a bolondnak, hogy hogyan kell belefeküdni a kocsiba, és maga ráfeküdt. A bolond belökte a kemencébe, maga pedig visszament, és bemászott a kemence alá.

Visszarepül a gonosz boszorkány, és megeszi az utolsó lányát. Éppen amikor már befejezte az étkezést, valami megcsillant. A boszorkány megismerte a legfiatalabb lány gyűrűjét, és sírva fakadt.

- Tehát megettem mind a három lányomat. Majd én megmutatom nekik! Mindannyijukat elpusztítom, hogy írmagjuk sem marad!

MESE A LEGÉNYRŐL, AKI NEM TUDOTT HELYESEN ENNI

Egy legény nem tudott helyesen enni. Nem tudta, hogy melyik ételt hogyan is kell elfogyasztania. Már háztűznézőbe készül, amikor az anyja mondja neki: - Hogyan fogsz ott enni? Hiszen te egyáltalán nem tudsz enni!

Mégis elment. Fogadták is a lányos házban, tojást tettek eléje az asztalra, de a fiú nem tudta, hogy hogyan lehet azt megenni, ezért inkább nem evett semmit. Mondta is a lány:

- Furcsa egy legény ez, semmit sem eszik.

Hazamegy. Kérdi az anyja:

- No, hogy volt? Mit adtak enni?

- Tojást, de nem tudtam, hogy hogyan kell enni, ezért semmit sem ettem.

- No, gyermekem - mondja az anyja - a tojást az asztalhoz kellett volna verni, majd meghámozni és darabokra vágni, és úgy megenni.

- Jól van - mondja a fiú. - Máskor ezt fogom tenni.

Megint elment háztűznézőbe. Most főtt borsóval kínálták. A fiú fogta a borsót, az asztalhoz verte, meghámozta, négy darabra vágta és ette. Nézi, csak nézi a lány, ez a fiú olyan furcsán eszik.

Hazamegy. Kérdi az anyja:

- No, hogy volt? Mit adtak? Tudtál enni?

- Tudtam. Főtt borsót adtak. Hát én fogtam a borsót, az asztalhoz vertem, meghámoztam, darabokra vágtam és megettem.

- Jaj, fiacskám! A borsót nem úgy kell enni. A markodba kell venni, majd az egyik kezedből a másikba, a másiktól az elsőbe, majd a szádba...

- Jól van - mondja a fiú. - Máskor ezt fogom tenni.

Megint elment háztűznézőbe. Most tejfeles túrót adtak. A fiú azonnal bele is nyúl az egyik kezével a tálba, kivesz egy kis túrót, majd az egyik kezéből a másikba, a másiktól az elsőbe, majd végül a szájába teszi.

Nézte a lány, nézte, hogy a fiú hogyan eszik, majd kijelentette, hogy nem megy hozzá feleségül.

Az anyja meg ezután soha többé nem engedte el háztűznézőbe.

A KUTYA A SZŰCSMESTER

Egy alkalommal a pásztorral együtt kiment a kutya is a legelőre. Ott futkosott, szaladgált. Bekerült a bokrok közé, és ott egyenesen a farkassal találta szemben magát. A farkas, hopp, elkapja a kutya tarkóját és a földhöz szorítja. Ebben a szerencsétlen helyzetben a kutya keservesen nyüszíteni kezdett, amit meghallott a pásztor, és hívta a kutyáját.

- Mester, Mester, Mester! - kiabálja, mert ez volt a kutya neve.

A farkas, meghallva a pásztor hangját, elereszti a kutyát, és kérdi tőle:

- Milyen mester vagy te?

- Jól ki tudom készíteni a prémet - felelte a kutya, miután összeszedte magát.

A farkasnak ezen a héten éppen nagy szerencséje volt, mert öt jó prémre tett szert. Három öreg bakkecskét és két nagy bárányt fogott. Eleresztette a kutyát, és kedves szavakkal így szólt hozzá:

- Gyere el egyszer hozzám - mondja a farkas. - Van öt jó prémem, készítsd ki azokat, én majd jól megvendégellek.

Meg is egyeztek. A kutya magával vitte a prémekeket, és a kis híd alatt neki is állt a cserzésüknek. Közben azonban baleset történt a kutyával. Egyszer belopakodott a konyhába, fel akart mászni a kemencére, hogy egy kicsit megmelegedjen, de amint kapaszkodott felfelé, véletlenül felfordította a tejes fazekat. A gazdasszony éppen ott volt, vacsorát főzött. Haragjában, amikor látta, hogy mit tett a kutya, kimert egy bögre forró kását, és zsupsz, a Mester szemébe. A kutya kirohant az ajtón, de a gazdasszony még dühösen utána kiáltott:

- Soha többé meg ne lássalak itt, te szörnyeteg!

A kutya kifutott az udvarra, és a mancsával kaparta le a szeméről a forró kását, de az egyik szemére így is megvakult, nem látott már jól a Mester. Rossz napok köszöntöttek rá: a lakásba már senki sem ereszti be, enni nem adnak neki, ő maga pedig félig vakon nem talál magának ennivalót. Állandóan éhség kínozza. Mit tegyen? Amikor nagyon megéhezett, elővette az egyik prémet a híd alól és felfalta. Azon a napon jól is érezte magát. Másnap elfogyasztotta a második prémet, és így ment ez egészen addig, amíg az utolsó is el nem fogyott.

Pár nap múlva a kutya elment a kisfiúval a lovakat legeltetni, és szerencsétlenségére megint találkozott a barátjával, a farkassal. Az mindjárt kérdi:

- No, mester, ki vannak már cserezve a bőrök?

A kutya a szemét lesütve feleli:

- Balul ütött ki a dolog. A bőröket nem készítettem el időben. Megbetegedtem a szememre, és közben a cserzett bőrök megrohadtak.

- Nagyon rosszul tetted ezt, nem tudok megbocsátani - mondta a farkas. - Öt prém az mégsem tréfadolog. Bíróság elé viszem az ügyet.

- Vidd - mondta a kutya. - Mi mást is tehetnél. De én nem szándékosan rontottam el a bőröket, hanem a baleset miatt történt ez.

- Kiket választasz bíráidul? - kérdezte a farkas.

- Én igazságosakat hívok - felelte a kutya. - A legjobb szomszédjaimat, a bakkecskét, a kandúrt meg a kakast. És a te bíráid kik lesznek?

- Énnekem kettő is elég lesz. Elhívom a medvét meg a rókát, ugyanis az erdei állatok okosabbak tinálatok, házi állatoknál.

Az erdő szélén nő egy tölgyfa. Úgy egyeztek meg, hogy másnap reggeli után ennél a tölgynél találkoznak. Miután megállapodtak, elváltak egymástól.

Másnap a farkas felkérte a medvét meg a rókát, és elmentek a rét szélére. Nézik, figyelik a kertet, de csak nem látják jönni a kutyát a bíráival.

Megszólalt a medve:

- Gyerünk oda a tölgyfához. Én felmászom a fára, körülnézek, mert fentről jobban lehet látni.

Mindnyájan elmentek a tölgyhöz. A medve azonnal felmászott, onnan nézelődött. Végre meglátta a kertek felől közeledőket. Négyen voltak.

- Rossz vége lesz ennek - mondta a medve. - A kutya nagyon előkelő bírákat hoz. Az egyiknek hosszú ősz szakálla van, fehér talár van rajta, két vadászkést tart maga előtt, és amint a bokrokhoz ér, gallyakat vesz a kezébe. A második csíkos egyenruhában van, hosszú dárdát tart a kezében. Végül a harmadik talán katona: ezüst szegély díszíti a ruháját, piros vállpántokkal, még két görbe kardja is van.

A medve rémülten még magasabbra mászott. A róka elbújt, védekezésüképpen, egy halom rőzse mögé. Amikor mindnyájan odaértek, csak a farkast látták. A kakas megállt, és így kiáltott:

- Istenem segíts, emberek! Hol vannak a bírák?

A róka, mert jobban meg akarta nézni őket, megmozdult a rőzserakás mögött. A kandúr azt gondolta, hogy ott egy patkány kapar, hopp, fel a rőzserakásra. A róka, aki azt hitte, hogy dárdával támadnak rá, futásnak eredt az erdőbe. A kutya észrevéve a futó rókát, üldözőbe vette, és így kiabált:

- Várj csak, várj, várj!

Megrémült a kandúr is, prüsszkölve felugrott a tölgyfára. Ebben a kavarodásban kiabálni kezdett a kakas:

- Megvesztetek? Megvesztetek?

Így kiabált, és közben ugrált fel a tölgyfa csúcsa felé. A medve megijedt, mert azt hitte, hogy két óriás támad rá, az egyik dárdával, a másik két karddal. Bumm, leugrott a földre, bukfencet vetett, és nekiiramodott az erdő felé. A kos, amikor meglátta ezt a zűrzavart, dühösen a nyájához szaladt. A farkas ily módon egyedül maradt. Egyszerre elege lett a pereskedésből, és úgy döntött, hogy ezentúl nem fogja lehúzni az állatok bundáját, hanem széttépi és felfalja a testükkel együtt.

JURGIUKAS ÉS ELENYTÉ

Hol volt, hol nem volt, élt egyszer egy férfi meg egy nő. Volt nekik két gyerekük. A fiút Jurgiukasnak, a lányt Elenytének hívták. Az anya meghalt, és az apa feleségül vett egy boszorkányt.

A boszorkánynak egyszer hústra támadt kedve, és arra szánta el magát, hogy levágja Jurgiukast. Mondja a férjének, hogy le kell vágni. Az apa meg mondja, hogy nem vágja le. Végül a férfi levágott egy disznót, megfőzte és elvitte a boszorkánynak. A boszorkány elkezdte enni. Ekkor odarepült egy holló és mondta:

Kár, kár!

Nem Jurgiukas húsát eszed.

Kár, kár!

Disznó húsát adták neked!

A boszorkány kidobta a húst az ablakon. Megint kiabál, hogy vágják le Jurgiukast. Az apa levágott egy bárányt, majd egy tehenet és minden más állatot. Végül nem maradt már semmi, amit le lehetett volna vágni, ekkor lelőtt egy nyulat, de végül csak le kellett vágnia Jurgiukast. Megfőzte és odaadta a boszorkánynak:

- Tessék, egyél!

A boszorkány eszik, a holló odarepül és mondja:

Kár, kár!

Ez Jurgiukas húsa!

Kár, kár!

Ez a fiú húsa!

Megette a boszorkány Jurgiukas húsát. A csontokat pedig kidobta az ablakon. Elenyté összeszedte azokat, belecsavarta egy selyemkendőbe, és egy tarka sólyom alá tette, amelyik éppen a tojásait költötte. Ezekből a csontokból kikelt egy kiskalamb. A galamb elrepült az erdőbe, közben énekelt:

Feltámadott a szél, feltámadott,

Amikor engem az apám lelőtt.

A gonosz boszorkány megevett,

Csontjaimat az ablakon kidobta.

Jött fehér húgom,
Fehér kendőbe gyűjtötte,
Sólyom alá tette.
Én kismadár vagyok - sólyomfi,
De a nevem - galambocska.

Jöttek a kereskedők, meghallották, amit énekelt, és mondják:

- Gyere ide, megajándékozunk téged!

És mindenki, aki csak ott volt, adott neki egy zacskó pénzt. Másnap megint énekelt az erdőben:

Feltámadott a szél, feltámadott,
Amikor engem az apám lelőtt.

Akkor vászonfestők jöttek. Adtak neki selymet, vásznat, posztót és mindenféle más anyagot. Amikor őt senki sem látta, a pénzt és ezeket a ruhaanyagokat mind felvitte az apja házának a tetejére. Harmadik nap megint énekelt az erdőben. Akkor jöttek a malomépítők, és adtak neki egy-egy malomkövet. Ő a malomköveket is felvitte a háztetőre, majd elrepült, és tovább énekelt:

Feltámadott a szél, feltámadott...

Majd mondja:

- Gyere ki apa, megajándékozlak.

Az apja kijött a házból. Jurgiukas ledobott neki egy zacskó pénzt, és megint énekelt:

Feltámadott a szél, feltámadott...

Megint mondja:

- Gyere ki, húgocskám, megajándékozlak.

Kijött Elenyté, akinek adott fél vég selymet, fél vég vásznat, posztót, mindent elfelezett. Végül, amikor elénekelte az énekét, így szólt:

- Gyere ki, gonosz boszorkány, megajándékozlak.

Az nagyon gyorsan felöltözött, kijött és felnézett a magasba.

Jurgiukas hirtelen a fejére dobta az egyik malomkövet. Még él! Ledobta a másikat is: ekkor meghalt a boszorkány. Ebben a pillanatban Jurgiukas madárból visszaváltozott fiúvá. Milyen nagy volt az öröm! És ezután mindenki boldogan élt tovább!

HOGYAN VARRT A RÓKA BUNDÁT A FARKASNAK

Amint ment a farkas az erdő szélén, egy harkály kopácsolt az egyik fán. A farkas felemelte a fejét és így szólt:

- Harkály, harkály, te itt kopácsolsz télen-nyáron, mégsem csinálsz csizmát magadnak.

- Nem kell nekem csizma - válaszolt a harkály. - De te, farkas, bárányvadász, aki fogdosod össze és téped szét a bárányokat, amikor jön a tél, fagyoskodszt, nem varrsz magadnak bundát.

Ekkor az eszébe jutott a farkasnak, hogy télen vacogott a foga a hidegtől. Elszomorodott, és sírva ment tovább. Találkozott egy rókéval.

A róka kérdi tőle:

- Komám, miért sírsz?

- Hogyne sírnék, ha a harkály így beszél: „Farkas, bárányvadász, aki fogdosod össze és téped szét a bárányokat, amikor jön a tél, fagyoskodsz, nem varrsz magadnak bundát.”

- Van is miért sírnod. Én majd varrok neked bundát, koma, csak hozzál nekem egy bárányt.

A farkas elment, elkapott egy bárányt és elvitte a rókának.

- Gyere el holnap, akkorra megvarrom a bundát - mondja.

A róka felfalta a bárányt, majd jóllakottan leheveredett az erdőszélen, sütkérezett a napsütésben.

Jön a farkas:

- No, lompos farkú róka koma, megvarrtad a bundát?

- Megvarrtam az egészet, csak a gallérra nem maradt már anyag. Mihelyt kapok lóbórt a gallérhoz...

- Honnan szerzünk? - kérdezi a farkas.

A róka így felel:

- Nem messze innen, a réten, legel egy szép csikó. Jó gallér lenne a bőréből. Gyerünk, fogjuk meg! Te elkapod a zabláját, én pedig kivágok belőle annyit, amennyi a gallérhoz kell.

A róka odament a csikóhoz egy ollóval, és hopp, a füle alá nyúlt, a farkas pedig a zablát kapta el. A csikó megijedt, felugrott és húzta maga után a farkast, hogy csak úgy porzott a bundája. A róka meg egyre csak kiabált:

- Komám, fogd a csikót, még nem vágtam ki!

A farkas már szeretné elereszteni a zablát, de belegabalyodott, és nem tudja. A csikó egyenesen a házba viszi.

- Komám, komám, kapaszkodj meg az ajtóban - kiáltja messziről a róka.

De hogyan is kapaszkodhatna meg a farkas, ha a csontjai már ott zörögnek a földön?

Így már nem tudta felvenni a rókavarrt bundát.

A KAKAS, A KUTYA MEG A RÓKA

Egy gazda nagyon szigorúan bánt az állataival, nem adott elég ennivalót, amit fellefetyelhetett a kutya, felcsipegethetett a kakas, ezért ők ketten megállapodtak abban, hogy elszöknek az erdőbe, és önálló életet kezdenek. A kakas talált magának helyet egy magas tölgyfa ágain, a kutya pedig egy kicsit lejjebb bemászott a tölgyfa odújába és ott berendezkedett. Ők ketten így éltek volna örök időig, barátságban, vadásztatva, ha nem lett volna a kakasnak az a rossz szokása, hogy kora hajnalban kukorékoljon, és munkára szólítsa az embereket.

Amikor először kukorékolta el magát az erdőben, meghallotta őt a róka. Felugrott a fekhelyéről és kimászott a rókalyukból. A kakas másodszor is kukorékol, a róka pedig hegyezve

a fülét hallgatózott, hogy melyik irányból is jött a hang. A hangot követve eljutott a tölgyfához, és gondolta magában: „Lecsalogatom a fáról ezt a kakast, elkapom és megeszem.” Magasra felemelte a fejét és hízelegve így szólt:

- Te vagy az egyetlen kis kakas az erdőben, én vagyok az egyetlen róka. Gyere le hozzám, éljünk jó barátságban!

- Én nem vagyok itt egyedül - mondja a kakas. - Lent lakik a barátom, a kapus. Kopogj be az ajtón, kérd meg, hogy engedjen be, talán kinyitja a kaput és befogad téged.

A róka azt hitte, hogy az a kapus szintén egy kakas, és már előre örült, hogy mindkettőt elkapja, és finom kakashúst fog enni. A farkával megkopogtatta a tölgyfát, és várta, hogy ki nyissák az ajtót, de az odúból hirtelen előugrott egész ágyneműjével együtt a kutya és elkapta a róka tarkóját. A róka mekegni kezdett, mint egy kecske, a farkával csapkodott, és arra is alig volt ereje, hogy ezt gondolja:

- Kakashúsra támadt kedvem, és magam vetettem oda magam a kakasnak meg a kutyának.

A kutya úgy megrázta, hogy a rókának egyszerre eltűnt minden ravaszsága.

A FARKAS MEG A RÓKA

A farkas a rókával együtt elszaladt egy hurokcsapda mellett. A csapda fölött egy liba lógott. Már mindketten nagyon régen ettek, szörnyen ki voltak éhezve, de a róka rá sem nézett a libára.

- Komám, miért nem mész oda? Hiszen egy liba lóg ott! - mondta a farkas.

- Ma szerda van, ilyenkor én nem eszem húst - felelte a róka.

A farkasnak azonban az eszébe jutott, hogy ő nem szokott böjtölni, akkor eszik húst, amikor csak talál. Belépett a hurokba, de még el sem érte a libát, jaj, máris fennakadt. Ekkor a róka bátran odament a libához, és jóízűen elfogyasztotta.

- Komám, hiszen ma szerda van - mondta a félholt farkas.

- Annak van ma szerda, akinek a lába nem éri el a földet - jelentette ki a róka.

A BAGOLY SZEME

Nagyon, nagyon régen, amikor a madaraknak és az állatoknak még nem volt szemük, az Isten összehívta őket, hogy szétosza közöttük a szemeket.

- Aki korábban érkezik, az jobb szemet kap - mondta.

Az állatok és a madarak mind nagyon siettek az Istenhez, egyedül a bagoly maradt le, alig vánszorgott leghátul. Már sötétedett, amikor odaért az Istenhez. Az a sötétben talált még két nagy szemet, és odaadta azokat a bagolynak, hogy éjjel is jól lásson. Az isten ezért tett így, mert nagyon lusta volt megágyazni a vendégnek éjszakára. A bagoly átvette a nagy szemeket, és azon nyomban, még éjjel, hazarepült.

A bagoly azóta csak éjjel lát.

A RÓKA MEG A KÖCSÖG

Egyszer egy nő elment aratni, és magával vitt egy köcsög tejet. Mivel meleg volt, az asszony a köcsögöt a bokrok alá dugta, hogy a tej hideg maradjon. Éppen a bokrok mellett szaladt el egy róka, aki a hőségben nagyon megszomjazott. Megérezte a tej szagát, beledugta a fejét a köcsögbe és kilefetyelte a tejet. A kaszálassal elfoglalt nő nem látta, hogy mi történik a köcsöggel.

A róka könnyen bedugta a fejét a köcsögbe, de kihúzni onnan már nem tudta; akárhogy is forgatta, emelgette a fejét, csak nem jött ki. Látva, hogy semmi sem segít, szép szavakkal kérlelni kezdte a köcsögöt: „Engedj ki köcsögöcske, már épp eleget játszottunk, tovább nem bírom.” Itt azonban a róka minden furfangja hiábavaló volt, a köcsög csak nem eresztette el.

A róka nem ostoba, ezért így szólt a köcsöghöz: „Ha nem, hát akkor nem. De várj csak, majd a vízbe fojtalak, ha nem eresztesz el.” Odaszaladt a folyóhoz és belemerítette a köcsögöt. A köcsög tényleg belefulladt, de amint megtelt vízzel, a rókát is magával húzta a mélybe.

A GÓLYA MEG A DARU

Egy mocsárban élt egy gólya meg egy daru. Megunták már a magányos életet, ezért a gólya azt gondolta, hogy megnősül. Miután ezt eltervezte, megy át a mocsáron három versztát: tip-tip-top. Amikor odaér, kopogtat a daru ajtaján és így szól:

- Daru, daru, meg akarok nőszülni. Leszel a feleségem?

A daru kinézett az ablakon, és még csak ki sem nyitva az ajtót, mondja:

- Nem vagy te túl szép, gólya, a lábad csak egy szál csont, magad tarka vagy, ügyetlen, a tehetség legkisebb jele nélkül. Nem megyek hozzád feleségül, gólya, még nem jött el az ideje. Várok egy kicsit.

Ilyen választ hallva elszégyellte magát a gólya, és megy haza át a mocsáron: tip-tip-top.

Amikor a gólya elment, a daru gondolataiba merült és ezt gondolta:

- Olyan, amilyen, az a gólya, mégiscsak férfi. A lába, igaz, csak egy szál csont, de piros és hosszú. Ez jó, ha a mocsárban él, nem piszkolja össze a tollait. És mindent egybevetve, derék legény ez a gólya. És amikor repül, olyan szépen csapkod a szárnyaival, hogy nem egy madár örülne, ha ilyen udvarlója lenne. És ilyen ostoba vagyok én, a legény maga eljött megkérni a kezem, én pedig visszautasítottam. Százszor jobb lenne férjes asszonynak lennem, mint magányos vénlánynak. Elmegyek én magam hozzá. Megkérem, hogy vegyen feleségül.

És megy a daru a gólyához, kecsesen lépdelve a mocsárban: csap, csap, csop. Odaért, bekopogott a gólya ajtaján.

- Elgondolkoztam azon, amit tettem, és beismerem, hogy csúnyán jártam el, hogy visszautasítottalak, szomszéd - mondja. - Te jó és szép legény vagy, ezért is jöttem el hozzád. Vegyél feleségül, kettesben jobb lesz az életünk.

- Mivel nem jöttél, amikor én kértelek, most mehetsz vissza nélkülem. Máshol is találok magamnak feleséget, talán még szebbet is.

Elszégyellte magát a daru, lehajtotta a csőrét, és hazaballagott: csap, csap, csop.

Közben azonban a gólyának megfájdult a szíve, és szemrehányást tett magának, hogy visszautasította a darut. Jó madár az a daru, maga eljött, de ő csak nem vette el.

Megint megy a daruhoz: tip-tip-top. A daru nem engedi szóhoz jutni, nem megy hozzá feleségül, de amikor már elment a gólya, a daru sajnálkozott:

- Már nincs miért maradjak továbbra is lány. Még egy másik daru lecsapja a kezemről ezt a gólyát. Elmegyek, és bocsánatot kérek tőle, talán még időben megegyezünk.

De sehogy sem tudtak megállapodni, és mind a mai napig csak járnak egymáshoz.

A FARKAS MEG A SZABÓ

Egyszer ment az erdőben egy szabó és találkozott egy éhes farkassal. A farkas így szólt hozzá:

- Most feküdj le, én megeszlek!

A szabó elkezdett könyörögni, és próbálta megmagyarázni a farkasnak, hogy ő nem fér bele a hasába. A farkas ráparancsolt, hogy vegye elő a mérőlécet és mérje meg. A szabó, amint ott mérícskélte, hopp, elkapta a farkas farkát, és jó erősen megfogva, a kezére tekerte. Majd elővette a hóna alól a vasalót, és verni kezdte vele a farkast a hátán, az oldalán, mindenütt, ahol csak érte. A farkas ordított, vonyított, ugrált, de sehogy sem tudott kiszabadulni. A farkas látva, hogy a szabó így agyonverheti, könyörögni kezdett:

- Várj, jó ember, ha szükséged van a farkamra, vidd el magadnak, de engem eressz el élve. Semmi rosszat sem teszek neked!

A szabó elővette az ollót, és nyissz, levágta a farkas farkát, magát az állatot pedig eleresztette.

A farkas elszaladt az erdőbe. Szörnyen jajgatott, és összehívta a farkasok tanácsát. A farkasok nagy tömegben összefutottak. A farkatlan farkas elmesélte, hogy hogyan gúnyolta ki, verte el, és vágta le a farkát a szabó. A farkasok megegyeztek abban, hogy futva megkergetik a szabót, majd széttepik. Így is tettek. Nekieredtek és futottak a szabó után. Az meghallotta, hogy nagy zajjal rohannak, egyre közelebb vonyít a falka, és nem tudja, hogy mit is tegyen. Körülnézett, és miután meglátott egy fenyőt, felmászott annak a csúcsára. Odszaladnak a farkasok a fenyőhöz és tanácskoznak, hogy hogyan is érhetik el a szabót. Az egyik farkas így szól:

- Várjatok! Nem bírja ki sokáig. Állj itt lent te, farkatlan, mi pedig felmászunk egymás hátára, és elérjük így őt.

A szabó, amikor meghallotta, szörnyen megijedt. Látva, hogyan másznak egymásra a farkasok, és mindjárt elérik a lábát, felkiáltott:

- No, másszatok csak, másszatok! Kire számíthatnak, kire nem, de arra a farkatlanra mindenki számít.

A farkatlan, amikor ezt meghallotta, azonnal kiugrott alulról és az összes farkas lezuhant a földre. Sokan összetörték magukat, sokan elrohantak az erdőbe. A szabó lemászott a fenyőfáról és szerencsésen folytatta az útját.

A KILENCFEJŰ

Élt egyszer kilenc fiútestvér és volt nekik egy húguk. Mindegyik fiú lóháton elment a háborúba, a húguk otthon maradt a mostoha anyjukkal, aki boszorkány volt. Ez a boszorkány ismert az erdőben egy kilencfejű sárkányt. Egyszer elküldte a lányt, hogy keresse meg a háborúban a bátyjait. Valójában azért küldte el, hogy a kilencfejű sárkány elkapja és felfalja. Miután elküldte a lányt a fivérei keresésére az erdőbe, a boszorkány maga is elment utána, mert meg akarta tudni, hogy mi is fog történni.

Amikor rátámadt a kilencfejű, a lány felmászott egy vadalmazfára. A kilencfejű elkezdte rágni az almát. Rágja az első fejével, rágja a másodikkal, elfárad. Ezért rágja a harmadikkal, és tovább, így rágja mind a kilenc fejével.

Jön a medve

- Istenem, kilencfejű, mit csinálsz itt?

- Sült hús ül az almán, rágom a fát, hogy a húst leszedjem, megegyem.

- Pihenj egy kicsit, majd én rágom helyetted.

A kilencfejű lefekszik a földre, pihen. A medve pedig szalad az almafa körül és énekel:

Megnyúzlak, kiváglak, almafácska,
Kettő, három, elég!

A kakukk kakukkol:

Kakukk, kilenc fivér,
Kakukk, gyertek gyorsan,
Kakukk, a ti nővéretek,
Kakukk, a zöld erdőben,
Kakukk, az almán,
Kakukk, a kilencfejű rágja,
Kakukk, mindjárt elrágja.
Kakukk, már csak egy szál,
Kakukk, már csak egy szál!

A boszorkány megijeszi:

- Hess, hess, mit énekelsz itt?

Közben futkos a medve az almafa körül, szól a kakukk, a boszorkány meg kergeti a kakukkot.

A kilencfejű fekszik, mind a kilenc feje a földön nyugszik, és egyszerre csak hallja, hogy remeg a föld.

Mondja:

Mi zúg ott, mi dobog itt
A királyi föld alatt?

A kakukk a földre száll, és így beszél:

Hadd zúgjon, hadd dobogjon,
A fivérek jönnek jó lovon.

A kilencfejű sárkány azonnal felemelte a földről az egyik fejét. Látja, hogy az almafa, amit megrágott, háromszor olyan vastag, mint amilyen az elején volt. Utasítja a medvét, majd maga is tovább rágja.

Szalad oda a róka:

- Istenem, kilencfejű, mit csinálsz itt?

Így felel:

- Sült hús ül az almafán, rágom a fát, hogy a húst leszedjem és megegyem.

A róka így szól:

- Feküdj csak le, kilencfejű, majd én elrágom helyetted!

De az így felel:

- Te is úgy akarsz tenni, mint a medve.

- Nem, én azt nem teszem!

A kilencfejű megint lefeküdt, a róka meg futkos és énekel:

Megnyúzlak, kiváglak, almafácska,
Kettő, három, elég!

A kakukk megint kakukkol:

Kakukk, kilenc fivér,
Kakukk, gyertek gyorsan,
Kakukk, a ti nővéretek,
Kakukk, a zöld erdőben,
Kakukk, az almafán,
Kakukk, a kilencfejű rágja,
Kakukk, mindjárt elrágja.
Kakukk, már csak egy szál,
Kakukk, már csak egy szál!

A boszorkány megint kergeti a kakukkot:

- Hess, hess, mit énekelsz itt?

A kilencfejű megint mondja:

Mi zúg ott, mi dobog itt,
A királyi föld alatt?

A fivérek már egész közel vannak.

A kakukk megint szól:

Hadd zúgjon, hadd dobogjon,
A fivérek jönnek jó lovon.

Ebben a percben megjelent mind a kilenc bátor fivér páncélban, karddal - a kilencfejűnek mind a kilenc fejét levágták, és levették a húgukat az almafáról. A boszorkányt meg hozzákötötték a fához és elégették.

A KAKAS MEG A TYÚK

Élt egyszer egy öregember meg egy öregasszony. Volt nekik egy kakaskájuk meg egy tyúkocskájuk. Egyszer a kakas kiment az erdőbe mogyorót szedni, a tyúk is utána ment.

A kakas felrepült a mogyoróbokorra, csipegeti a mogyorót. A tyúk meg ott topog a fa alatt. Kéri:

- Kakaska, kakaska, adjál nekem is egy mogyorót!

A kakas ledobott egy szem mogyorót.

A tyúk megette, és megint kéri:

- Kakaska, kakaska, adjál nekem is egy mogyorót!

A kakas megunt, hogy egyenként dobálja le a mogyorót, ezért ledobott egy egész ágat, és kiverte vele a tyúk szemét. A tyúk sírva szaladt az öregasszonyhoz panaszkodni:

- Anyóka, anyóka, büntesd meg a kakast, mert kiverte a szemem.

Az öregasszony magához hívja a kakast és szidja:

- Miért verted ki a tyúkocska szemét?

A kakas mentegetőzik:

- Én ártatlan vagyok. A mogyoróág letörött, én magam is majdnem összezúztam magam.

Az öregasszony odamegy a mogyoróbokorhoz és szidja:

- Miért törtél el? Majdnem agyonütötte magát a kakas. A kakaska temiattad kiverte a tyúkocska szemét.

A mogyoróbokor mentegetőzik:

- Én ártatlan vagyok. Engem megrágott a kecske.

Az öregasszony magához hívja a kecskét és szidja:

- Kecskécske, kecskécske, miért rágtad meg a mogyoróbokrot? A mogyoróbokor eltörött, a kakas majdnem leesett és kiverte a tyúkocska szemét.

A kecske mentegetőzik:

- Én ártatlan vagyok. Nem vigyáztak rám a pásztorok.

Az öregasszony elkezdte szidni a pásztorokat:

- Miért nem vigyáztatok a kecskére? A kecske megrágta a mogyoróbokrot, a mogyoróbokor eltörött, a kakas majdnem leesett és kiverte a tyúkocska szemét.

A pásztorok is mentegetőznek:

- Mi ártatlanok vagyunk. Hogyan vigyázzunk a kecskére, ha mi félünk a farkastól.

Az öregasszony elment a farkashoz és szidja:

- Miért ijesztgeted a pásztorokat? A pásztorok nem vigyáztak a kecskére, a kecske megrágta a mogyoróbokrot, a mogyoróbokor eltörött, a kakas majdnem leesett és kiverte a tyúkocska szemét.

A farkas csak rásandított az öregasszonyra és felvonyított:

- Ne szidj engem, anyócska! Tudod, hogy engem úgysem lehet kerékbe törni vagy karóba húzni.

A PACSIRTA MEG A VARANGYOSBÉKA

Az Isten, amikor meg akarta teremteni a pacsirtát, fogott egy darab agyagot, és feldobta a magasba. Az agyag pacsirtává változott, leesett a földre, és dalolni kezdett.

Az ördög, aki ott ült egy hatalmas kő mögött, mindezt látta, és neki is kedve támadt teremteni egy madarat. Felkapott egy marék iszapot, feldobta a magasba. Az iszap visszaesett, és begurult a kő alá, ahol csúnya hangon brekegni kezdett, hogy még az ördög is megrémült.

Így született meg az első varangyos béka.

A RÁK MEG A VARJÚ

Egyszer a varjú, amint ott járkált a tóparton, fogott magának egy rákot. A rák látta, hogy rosszra fordult a sora, ezért elkezdte dicsérni a varjút.

- Milyen szép a tollad, varjú, mindenki tollánál szebb!

A varjú hallgat, egy szót sem szól, de a rák csak tovább dicséri:

- Talán a hangod is szép?

A varjú már majd elájul a dicsérettől, de nem szól egy szót sem. A kis rák megint dicséri:

- Valójában téged kellene megválasztani az összes madarak királynőjének.

A varjú erre csak ennyit szólt:

- Úgy ám, úgy ám!

A rák, zsupsz, bele a vízbe. Gyorsan elúszott, a varjú pedig ott maradt tátott csőrrel.

AZ ÜGYES MESTEREK

Hol volt, hol nem volt, élt egyszer egy király. Volt neki két mesterembere: az egyik mindent aranyból készített, a másik fából. Egyszer megparancsolta nekik, hogy mutassák meg, hogy mit tudnak.

Az aranyműves készített aranyból egy kacsát, majd megparancsolta, hogy töltsenek meg egy dézsát vízzel. Beleteszi a kacsát, az úszik a vízen és mondja: háp-háp, háp-háp...

A királyné így szól.

- Hiszen ez él!

- Nem - mondja az aranyműves. Kiveszi az állat összes ízületét, megmutatja, hogy nem él.

Az asztalos pedig készített egy sast. Amikor készen lett, ráült és háromszor körberepülte az udvart, majd odament a királyhoz. A királyné is ott ült mellette.

- No, mit tudok?

- Hát... szavakkal nem lehet kifejezni.

A királyfi pedig fogta magát, felszállt a sasra és elrepült. Mindenki kiabált utána:

- Hol vagy, hol vagy, hol vagy?

Ő azonban eltűnt a sassal együtt, senki sem tudta, hogy hová. Ezért megverték a szegény mesterembert, majd börtönbe vetették. Mondta a király:

- Ezt azért tesszük, hogy ne csinálhass több ilyen ördögös szerkezetet! Ha pedig nyolc napon belül nem jön haza a fiam, lefejeztetlek!

No, most mi lesz vele? Bezárták a börtönbe. A szegény ember ott ül egymaga a cellában.

A királyfi pedig csak szállt, szállt, míg el nem jutott egy másik birodalomba. Bement egy kis kunyhóba. Ott talált egy öregasszonyt.

- Fogadj be engem, néni, egy éjszakára!

- Miért ne fogadnálak be - mondja az öregasszony. - Egy jó embert?

Amint mondta, be is fogadta, majd lefeküdtek aludni. A fiú fogta a sást, összehajtogatta és betette a feje alá.

- Én itt senkit sem ismerek - mondja a király fia. - Nagyon messziről jövök. No, anyó, meséld el, hogy mi újság van nálatok!

- Hát - mondja - nincs semmi újság. Csak van itt egy királylány, akit befalaztak egy olyan fallal, hogy senki se tudjon bemenni hozzá, és ő se jöhessen ki. Ott lakik a fal mögött, senkit sem lát.

A fiú csak ezt gondolja: „Várj csak...” Éjfélkor elővette a sást, felült rá és elrepült ahhoz a királylányhoz. Odarepült az ablakhoz, amin keresztül nem lehet kilátni. Megzörgette. A királylány beengedte. És beszélgetnek.

- Tetszel nekem - mondja a fiú.

- És ha tetszem? Én nem mehetek hozzád. Az apám nagyon kegyetlen, kivégeztet.

És a szolgálók, a nevelők meghallották, hogy beszélgetnek. Reggel elszaladtak, és elmesélték az apjának, hogy járt a lánynál valaki. A király megparancsolta, hogy keressék meg, de a fiú, miután elbeszélgetett, visszarepült az öregasszonyhoz és lefeküdt. Jönnek ám a katonák, és viszik magukkal. A király megparancsolja, hogy akasszák föl. Fel is állítják az akasztófát.

- Most fel fogunk akasztani - mondja a király. - Hogyan tudtál bemászni a lányomhoz, hogy én nem vettelek észre? Oda nem mehet be senki!

Erre mit tesz a fiú? Semmit, csak hallgat. Hívják az embereket, hogy nézzék meg, hogy hogyan akasszák őt fel. Megjöttek a katonák. A fiú akkor így szólt:

- Tudjátok mit, van hozzátok egy utolsó kérésem. Hozzátok el azt a kis csomagot, ami ott van a párnám alatt annál az öregasszonynál.

Elengedték a katonákat, azok elhozták a csomagot. A királyfi összerakta a sást, felült rá - csak ennyit láttak. Odarepült a királylány ablakához, magához vette a lányt. Mindketten a sasra ültek és elrepültek haza. Hát nincs kit akasztani...

Látja a király, látja a mester is a börtön ablakán át, hogy repül a királyfi. És nem egyedül, hanem a menyasszonyával. Elhozta a királylányt, és feleségül vette.

A mestert kieresztették a börtönből.

Az esküvő után a királyfi sokáig és nagyon szépen élt a feleségével.

A RÓKA SZÁNKÓJA

Az apó a gyeplőt húzta, az anyó a cipót gyúrta. Apó így szólt anyóhoz:

- Anyó, anyó, tedd fel a cipót a kemence szélére, hadd hűljön ki!

Az anyó nem tette. Az apó megint mondja:

- Anyó, anyó, tedd ki a cipót az ablakba, hadd hűljön ki!

Az anyó nem tette.

- Anyó, anyó, tedd a cipót a küszöbre, hadd hűljön ki!

Az anyó odatette. A cipó, hopp, felugrott és gurulva útra kelt. Az anyó felkapta a pizskavasat, az apó a gyeplőt, és kergették, kergették, de utol nem érték. A cipó gurul, gurul, találkozik egy nővel, aki mos. Mondja neki:

Kergetett az apó, kergetett az anyó.

Kergessél te is, ruhamosó!

A nő felkapja a sulykolót és rajta, kergeti, kergeti, de utol nem éri. Találkozott a cipó egy szántóvetővel, mondja neki:

Kergetett az apó, kergetett az anyó.

Kergetett a ruhamosó!

Kergessél te is, szántóvető!

No, rajta, kergeti a szántóvető, kergeti, de utol nem éri. Találkozott a cipó egy kocsissal, mondja neki:

Kergetett az apó, kergetett az anyó,

Kergetett a ruhamosó,

Kergetett a szántóvető,

Kergessél te is, kocsis!

Gyorsan szaladt utána a kocsis, kergette, kergette, de utol nem érte. Találkozott a cipó egy rókával, aki az út szélén üldögélt, mondta neki:

Kergetett az apó, kergetett az anyó,

Kergetett a ruhamosó,

Kergetett a szántóvető,

Kergetett a kocsis,

Kergessél te is, róka koma!

A róka kérdi:

- Mit mondtál? Az egyik fülemre rosszul hallok, az egyik szememmel rosszul látok. Gyere közelebb!

A cipó közelebb is ment. A róka, hopp, elkapta, kiharapta a belét, megint leragasztotta, és ment tovább.

Nem messze pásztorok legeltették a nyáját. A róka odamegy hozzájuk, kérdi:

- Nem cseréletek ki a cipót egy kisbárányra?

A pásztorok így felelnek:

- Kicseréljük.

És kicserélték az egyik bárányt a cipóra. A róka bement az erdőbe és mondja:

Görbe fa szántalpaknak,
Egyenes fa ülökének!

És lett is az egyik fából szánkó. Ekkor a róka befogja a szánkóba a bárányt és mondja:

Hipp-hopp, elcseréltem
A cipómat egy bárányért.

És megy a szánkóval, siklik a szánkója. Egyszer csak látja, hogy jön vele szemben a farkas, aki mondja:

- Róka koma, vigyél el engem is!
- Hogy összetörd a szánkómat?
- Nem, nem töröm össze! Vidd el legalább az egyik lábamat!
- Tedd fel! - mondja a róka.

A farkas feltette az egyik lábát. Majd megint kéri:

- Vidd el a másikat is!
- Hogy összetörd a szánkómat?
- Nem, nem töröm össze!
- Tedd fel!

Miután feltette a második lábát, kérte, hogy vigye el a harmadikat is. Amikor a róka megtette, a farkas megkérte, hogy vigye el a negyediket is.

A szánkó recsegni-ropogni kezdett. A farkas siránkozni kezdett, hogy a farkát a földön húzza. A róka megharagudott és így szólt:

- Tedd fel a farkadat, és ülj fel egészen, te haszontalan!

A farkas felmászott és kényelmesen elhelyezkedett. És ekkor riccs-reccs, dirr-durr, a szánkó összetört.

Most a róka mondja a farkasnak:

- Eredj, csinálj nekem szánkót.
- De róka koma, én nem tudok.

A róka megtanította, hogy mit kell mondania, hogy legyen szánkó.

A farkas elmegy az erdőbe és mondja:

Egyenes fa szántalpaknak,
Görbe fa meg ülökének.

Szánkó azonban mégsem lett a fából. Odament a farkas a rókához és mondja:

- Látod, nem sikerült.

Akkor a róka kéri:

- Vigyázz a bárányomra!

Ő maga pedig elment az erdőbe és kedves hangon mondja:

Görbe fa szántalpaknak,
Egyenes fa meg ülökének.

És egyszerre ott is állt a szánkó.

A farkas ez alatt az idő alatt levágta a bárányt, kivette a belső részét, megtöltötte mohával, összevarrta, és elszaladt az erdőbe. Megjön a róka a szánkóval. Látja, hogy nincs ott a farkas. Befogja a bárányt és mondja:

Hipp-hopp, triccs-traccs!
Befogtam a bárányt,
Amit cipóért kaptam!

De a bárány csak nem mozdul, egy helyben áll. Nézi a róka, és látja, hogy csak mohával van kitömve.

AZ ÖRDÖGÖK KIRÁLYA MEG AZ Ő LÁNYA

Az egér meg a veréb megegyezett egymással, és elvetettek két szem gabonát. Jó volt a termés, elcsépeltek néhány zsákkal. Ekkor látják, hogy repül hozzájuk a sas.

- Te - mondják - jó vagy. Oszd el közöttünk a termést!

- Ki szántott közületek és ki boronált? - kérdezi a sas.

- Én szántottam - válaszol az egér.

- Én boronáltam - válaszol a veréb.

A sas az egérnek két részt adott, a verébnek egyet, mert a szántás mindig nehezebb munka. A verébnek nem tetszett ez az osztzkodás, panaszra ment az urasághoz. Amint elszaladt a sas mellett, megsebesítette azt a begyén. A sas alig tudott felszállni egy szegény ember háza tetejére. Ott azt mondja:

- Vigyázz rám, amíg be nem gyógyul a begyem. Majd jól megfizetek neked.

A szegény ember három hónapig gyógyította, kezelte. A madárnak a begye begyógyult. Ez alatt az idő alatt megevett tíz ökröt és kiivott tíz hordó sört. A sas, amikor meggyógyult, leszállt az udvarba és így beszélt:

- Ember, most ülj fel a hátamra, elrepülünk. Ezért a munkáért jól megfizetek neked.

Az ember felmászott a sas hátára, belekapaszkodott a tollába. A sas elrepült. Hegyeiken, erdőkön át repült, odarepült egy kis házhoz. Így szól az emberhez:

- Itt szállj le! Menj be ebbe a házba. Itt lakik a húgom. Kérdezd meg tőle, akarja-e, hogy megmutasd neki a bátyját. Ezért kérd meg, hogy adja neked a törölközőt, amelyik ott lóg az ablak mellett.

Az ember bement a kis házba és kérdi:

- Akarod látni a bátyádat?

- Nagyon jó lenne - feleli a sas húga.

- De azért, hogy megmutassam, ide kell adnod nekem azt a törölközőt, amelyik ott lóg az ablak mellett.

- Sajnálom a fivéremet, de még jobban a törölközőt - feleli a lány.

Visszament az ember a sashoz és elmesélte, hogy mit mondott a nővére. A sas tovább repült. Megint átrepült hegyeken, erdőkön. Odarepült egy másik házikóhoz. Leszállt. Megparancsolta az embernek, hogy szálljon le róla, menjen be a házba és mondja meg a másik nővérének, hogy megmutathatja a testvérét, de ezért azt a kis ládát kell odaadni, ami az ágy alatt van. Az ember bement a házba és mondja:

- Akarod látni a fivéredet? De azért, hogy megmutassam, azt a kis ládát kell nekem adnod, amelyik ott van az ágy alatt.

A lány így felelt:

- Kár a fivéremért, de még nagyobb kár a ládáért.

Az ember visszament a sashoz és elmesélte neki, hogy mit mondott a második nővére. Ekkor ketten továbbrepültek. Szállnak erdőkön át, hegyeken át, és elérnek a harmadik házikóhoz. A sas így szól:

- Szállj le rólam és menj be a házba! Itt él az én legfiatalabb húgom. Mondd meg neki, hogy megmutathatod neki a bátyját, de ezért kérd el tőle a dobozt, amelyik az ablakpárkányon áll.

A sas nővére így válaszolt az embernek:

- Sajnálom a dobozt, de még jobban a bátyámat.

Az ember visszament a sashoz és elmesélte, hogy mit mondott a húga. A sas bement és az emberrel együtt mindketten ott töltötték az éjszakát. Másnap a sas húga megvendégelte őket, átadta a dobozt, és megparancsolta nekik, hogy repüljenek haza. Figyelmeztette őket arra, hogy ne nyissák ki a dobozt, mielőtt haza nem érnek. Az embernek a hosszú úton elfogyott az ennivalója. Elhatározta, hogy kinyitja a dobozt, talán pénzt talál benne, az éjszakát egy embernél töltik. Már este kinyitja a dobozt, és megnézi, hogy mi van benne. Mihelyt csak kinyitotta, a dobozból ördögök kezdtek előbújni. Tele lett az egész udvar, az egész ház, de még mindig csak jönnek. Mindenki megijedt, és nem tudják, hogy mit kezdenek. A sarokból előjött egy szörnyűséges, nagy szarvú ördög, és mondja:

- Ember, ígérd meg, hogy nekem adod azt, amit nem hagytál otthon, akkor én minden elintézek, és épen és egészségesen hazaérsz.

Az ember elgondolkodott: nincs semmi baj, hát beleegyezett az ördög ajánlatába. Az ördög mindent elrendezett, mind a több ezer ördögöt visszakergette a dobozba, bezárta azt, és átadta az embernek, hogy vigye haza magával.

- Most nyugodtan utazz haza - mondja. - És teljesítsd a nekem tett ígéretedet!

Az ember, amint hazaért, kinyitotta a dobozt, az meg tele volt mindenféle pénzzel. Nagyon megörült. „Most majd lesz miből élni.” Nézi, és látja, hogy az asztalnál ül egy húsz év körüli szőke, szép, derék fiatalember. Az ember kérdi a feleségét:

- Honnan került ide ez a férfi?

- Oh - mondja a nő -, amikor elmentél, született egy fiunk. Gyorsan felnőtt, már meglett férfi.

Az apa nagyon elkeseredett, hogy az ördögök királyának kell adnia egyetlen fiát. Sírt, nem tudta, hogy mit is tegyen.

A fiú, látva síró apját, kérdi:

- Mi történt?

Az apa elmesélte, hogy ő mit ígért, de hiszen semmit sem tudott a fiáról.

A fiú így szólt az apjához:

- Apácskám, ne nyugtalankodj! Mindent elrendezek én. Holnap szépen felöltözöm, és én magam elmegyek, megkeresem az ördögök királyát és megkérdezem, hogy mit akar tőlem.

Másnap fel is öltözött, magához vett többféle ennivalót, és elment. Ment, mendegélt, mindenféle mocsarakon át, és kérdezgette, hogy hol él az ördögök királya. Sehogyan sem tudta megtalálni. Miután átkelt néhány erdőn, az egyik szélén rábukkant egy kis házra. Be kell menni, meg kell kérdezni - gondolta. Amikor bement a házba, ott egy nőt talált. Kérdezi tőle, hogy nem tudja-e, hogy hol lakik az ördögök királya. A nő így felel neki:

- Én nem tudom. Eredj túl az erdőn, ott találsz egy másik kis házat, abban lakik a nővérem, talán ő tud valamit az ördögök királyáról.

A fiú tovább ment. Elért a második házhoz. Bemegy. Egy másik nőt talált ott. Megkérdezi, hogy tudja-e, hogy hol lakik az ördögök királya. A nő így felel:

- Én nem tudom. Menj tovább, az erdő szélén találsz egy olyan házat, mint ez. Ott lakik a harmadik nővér. Ő tudhatja.

Odaért a fiú a harmadik nővérhez. Megkérdezte:

- Nem tudod, hogy hol lakik az ördögök királya?

A nő így felel neki:

- Tudom, hogy hol él az ördögök királya. De ő nagyon haragos. Három lánya van, de még egyik sincs férjnél. Ha csak egy férfi is a kezei közé kerül, azonnal agyonveri. Ha elmész hozzád, teveled is ez történik. Sajnálak téged.

A fiatalember mondja:

- Nekem feltétlenül el kell mennem az ördögök királyához.

- Mi az a fontos dolog, meséld el nekem! - kéri a nő. - Talán segíthetek neked.

A fiú elmesélt mindent, ami történt, hogy miért is jött ő ide.

- Töltsd nálam az éjszakát! - mondja neki a nő. - Itt, tőlem nem messze van egy nagyon szép tó. Ide jár mind a három lány fürdeni. Te egyedül nem mehetsz el az ördögök királyához, mert az mindjárt agyonverne téged. Csak a lányai segítségével mehetsz el hozzá. Amikor odamész a tóhoz, nézd jól meg, hogy hová teszik a lányok a ruháikat. Nézd meg jól, hogy melyik a legfiatalabb, majd vedd el annak a ruháját, és ne add vissza neki. Addig ne add oda, amíg csak bele nem egyezik, hogy feleségül megy hozzád. Csak a legidősebb ruháját el ne vedd, mert az nagyon gonosz, ő majd elver és visszaveszi a ruháját.

Éppen amikor a fiú elért a tóhoz, repült oda három lány. Levetköztek és kezdtek fürdeni. A fiú nem nézte jól meg őket, és nem a legfiatalabb, hanem a legidősebb ruháját vette el. Az, miután megfürdött, kijött és keresi a ruháit. Rábukkant a fiúra. Nekiesett és jól elverte. Mind a hárman felöltöztek és elrepültek.

A fiú visszament a nőhöz és mindent elmesélt neki.

- Mondtam neked, hogy ne vedd el a legidősebb ruháját. Most megint aludj nálam! Holnap aztán jól nézd meg, hogy melyik a legfiatalabb. Vedd el a ruháját, és ne add oda neki, amíg bele nem egyezik, hogy feleségül megy hozzád.

A fiú ott is aludt, majd elment a tóhoz, leült a fa alá, és várt. Amint ott várakozik, odarepül mind a három lány, levetköztek, letették a ruhájukat. Ez alkalommal a fiú jól figyelt, és a legfiatalabbnak a ruháját vette el. A legidősebb megtalálja a ruháját, a középső megtalálja, de a legkisebb nem találja. Ruha nélkül csak nem repülhet el. A kettő elrepült, de a legfiatalabb ott maradt. A fiú mondja neki:

- Gyere feleségül hozzám! Akkor visszaadom a ruhádat.

A lány beleegyezett. Mindketten elmentek a nőhöz, szépen felöltöztek és együtt elmentek a lány apjához, az ördögök királyához. A lány elrejtette a fiút, maga pedig odament az apjához, és mondja:

- Amikor fürödtünk, választottam magamnak férjet. Ha te, apa, meglátod a férjemet, mit teszel vele?

- Semmit sem teszek - mondja az apja. - Három lányom van, de még egy vőm sincs. Nagyon jó lenne, ha lenne legalább egy vejem, mert én már nagyon öreg vagyok.

A lány mindjárt vezeti is be a férjét, és mutatja az apjának. Az apa így szól:

- Nagyon jó, most lesz, aki dolgozzon.

Másnap az apa kiadja a vejének a munkát: megparancsolja neki, hogy fogja a fejszét, menjen ki az erdőbe és vágjon ki száz öl fát. A vő kiment, körülnézett - a haláláig nem tud kivágni ennyi fát. Amikor hazament, elmesélte a feleségének.

- Menj vissza a fejszével - mondja az asszony. - És várj, amíg nem viszek neked enni. Magad ne kezdj el dolgozni.

A férfi elment az erdőbe és leült. Eljött a felesége, adott neki enni, néhányszor legyintett a kezével a levegőben, és az egész erdő egyszerre ki van vágva, a fa összerakva.

Hazamentek. Az ördögkirály kérdezi:

- Kivágtad a fát, vő?

- Kivágtam és össze is raktam.

- Nagyon jól tetted - mondja - hogy összeraktad. Holnap fel kell szántai a földet, el kell vetned a búzát, és ügyelj arra, hogy be is érjen! Akkor arasd le, öröld meg és hozzád nekem belőle sültöt kenyeret.

Másnap reggel a vő megint kiment az erdőbe. Várt, amíg a felesége ki nem hozta az ebédet. Mialatt ő evett, a felesége néhányszor csak legyintett a kezével a levegőben, és egyszerre fel lett szántva az irtás, meg lett boronálva, a gabona is el lett vetve, sőt be is ért, meg is lett örölvé és ki is sült a kenyér. A vő, amint indult haza, a kenyeret a hóna alá kapta és hazavitte vacsorára az apósának.

Az apósa, amikor meglátta, hogy a veje minden munkát elvégzett, nagyon kétségbe esett. Gondolja magában: hogyan pusztítsa el? Megparancsolta, hogy másnap fogja a csődört és törje be.

Jön haza a felesége, és kérdi:

- Mit parancsolt az apám holnapra?

- Egy csődört kell meglovagolnom - feleli.

- Az nem csődör, hanem maga az apám, az ördögök királya, aki csődörré változott, agyon akar taposni téged. Tudod mit, add ide nekem a ruhádat, te magad pedig vedd fel az enyémet! Én meglovagolom a csődört.

Másnap az ördögök királyának a lánya átöltözve bement az istállóba. Ott talált egy felnyergelt csődört. Mindjárt felszállt rá és kezdte betörni. Volt neki egy vasalt botja. Amikor csak fel-emelte a ló a fejét, hogy felágaskodjon és levesse a hátáról, ő a fejére vágott a bottal. A csődör egy fél napig ott kínlódott, de csak nem tudott felágaskodni. Elfáradva, kiizzadva ment haza. A nő, miután leszállt a lóról, azonnal átöltözött és küldte a férjét az apjához:

- Mondd neki: Apácska, menj, nézd meg, hogy jól betörtem-e a csődört!

Megy, és mondja az apósának:

- Apácska, menj, nézd meg, hogy jól betörtem-e a csődört!

- Nem, nem megyek. Tudom, hogy te minden munkát jól elvégeztél - felel az apósa.

Mivel most nem tudta megölni, elterveli, hogy majd éjjel, amikor alszik a veje, akkor öli meg, de a lánya mindent megtudott. Magához hívta a férjét és mondja neki.

- Most már nem maradhatunk itt tovább, mert mihelyt elalszunk, az apám agyonüt téged. Már nem egyet agyonvert.

Megállapodtak abban, hogy megszöknek. Amikor menekülnek, az ördögkirály lánya egy mély nyomot hagy a földben, arrébb egy másikat, majd még messzebb egy harmadikat, majd elmenekülnek.

Az apa, miután várt egy kicsit, felkelt, fogta a vasrudat és ment agyonverni a vejét. Körülnéz, az ágy üres. Nincs ott se a veje, se a lánya. Kérdezi:

- Hol vagytok, gyermekeim?

A lábnym megszólal:

- Itt, itt, itt!

Az apa magához hív tíz munkást. Rájuk parancsol, hogy ássanak ott egy gödröt. Ástak jó pár órán át, de semmit sem találnak. Az apa megint felteszi a kérdést:

- Hol vagytok, gyermekeim?

A második lábnym feleli:

- Itt, itt, itt!

Megint kezdenek ásni. Ásnak még jó pár órát, de semmit sem találnak. Az apa újból kérdi:

- Hol vagytok, gyermekeim?

A harmadik lábnym feleli:

- Itt, itt, itt!

Az apa maga is felkapja az ásót és néhány órán keresztül ás, míg csak az ereje engedi. Mivel nem talál semmit, az apa arra gondol, hogy ennyi idő alatt már biztosan jó messzire értek.

Felderítőket küld utánuk. Megparancsolta, hogy ha utoléri őket, kergessék haza mindkettejüket.

A lány, amint ott ment a férjével, hátrafordult és meglátta, hogy már-már utolérík őket. A férjét azonnal almafává változtatta, magát pedig ágakká. Amikor az üldözők utolérték, semmi mást sem találtak, csak egy almafát. Visszatértek. Amikor hazaértek, az apa, az ördögök királya, kérdezi:

- Nem értétek utol őket?

- Nem - felelik.

- Az útszélen nem találtatok semmit?

- Semmit, csak egy almafát, szép ágakkal.

Az apa így szól:

- Buták vagytok, el kellett volna hozni magatokkal a fatörzset, az ágak pedig maguktól eljöttek volna. Induljatok a lehető leggyorsabban újból! És bármit is találtok, hozzátok magatokkal!

Megint rohantak üldözni őket. A lány hátrafordult, meglátta, hogy már-már utolérík őket. A férjét pappá változtatta, maga pedig templommá változott. Az üldözők odaértek. Semmi mást sem találtak ott, mint egy templomot. Nem tudták, hogy mit tegyenek: a templom talán régóta ott áll. Miután semmi mást sem találtak, visszafordultak. Az ördögök királyához így beszéltek:

- Semmit sem találtunk, csak egy templomot az útszélen, meg egy papot. Ott nem volt semmi más.

Az apa így szólt:

- Ti ostobák, el kellett volna hozni a papot. A templom maga eljött volna - mondja. - Minek küldjelek titeket, majd elmegyek én magam.

A lány hátranéz. Maga az apja kergeti őket egy puskával. Ő kacsává változott, a férjét pedig gácsérrá változtatja. Fúj egyet, nagy tó keletkezik. És mindketten ott úszkálnak a tavon.

Az apa szélvészféleg zúgva száguld a puskával, és le akarja lőni a vejét, de a kacsza elől van, a gácsér hátul. Ha lőne, előbb a kacsát, a saját lányát találná el. Az apa átmegy a másik oldalra, de a lány is átúszik a másik oldalra. Az apa egész nap próbálkozott, de a kacsán keresztül sehogyan sem tudta lelőni a gácsért. Akkor az apa, az ördögök királya, elátkozta a saját lányát is:

- Legalább tíz évig úszkálj itt! - majd hátat fordított nekik, és elment.

A kacsza a férjét visszaváltoztatta emberré, és így szólt hozzá:

- Most eredj, és élj egyedül, amíg el nem megyek hozzád, mert énnekem tíz évig itt kell élnem. Ne végy mást feleségül, csak énrám várj, mert én nagyon sok bajt átéltem veled.

A férfi elbúcsúzott a kacsától és folytatta az útját, a kacsza pedig ott maradt, hogy tovább úszkáljon a tavon.

A férfi oly sokáig élt egyedül, hogy meg is feledkezett róla, és feleséget kezdett keresni magának. Miután talált egy megfelelőt, készült az esküvőre. És akkor telt le a kiszabott idő, amennyivel a kacsát megátkozták. Elrepült a férjéhez, és látja, hogy az esküvőre készül.

- Miért teszed ezt? - kérdi a kacsza. - Hiszen megkértelek, hogy várj rám, amíg vissza nem jövök, de te nem bírtad ki.

A férfi bocsánatot kért, és vele tartotta meg az esküvőt, majd boldogan éltek együtt.

EGLÉ, A SIKLÓK KIRÁLYNŐJE

Hol volt, hol nem volt, élt egyszer régen egy öregember meg egy öregasszony. Tizenkét fiuk volt, meg három lányuk. A legfiatalabbat Eglének hívták.

Egy nyári reggel mind a három lány elment fürdeni. Miután lubickoltak egy kicsit a vízben, megfürödtek, kimásztak a partra, hogy felöltözzenek. A legfiatalabb látja, hogy az inge ujjába bemászott egy vízisikló. Mit tegyen? A legidősebb mindjárt felkapott egy botot, hogy ki-keresse. De a sikló odafordult a legkisebbhez, és emberi hangon megszólalt:

- Egluté - mondja - ígérd meg, hogy a feleségem leszel, akkor én magam kimászom.

Sírva fakadt Eglé: hogyan mehetne feleségül egy vízisiklóhoz? Aztán dühösen megszólalt:

- Add vissza az ingem, és eredj az utadra épen és jó egészségben oda, ahonnan jöttél.

De a sikló mondja:

- Ígérd meg, hogy feleségül jössz hozzám, akkor magam kimászom.

Mit tegyen Eglé, megígérte a siklóknak, hogy hozzá megy feleségül.

Három nap múlva látják, hogy egy egész csapat vízisikló mászik be a kertjükbe. Mindnyájan megrémültek, de a siklók csak ott tekergőztek. A násznagyok egyenesen bementek a házba, hogy megegyezzenek az öregekkel és a menyasszonnyal. Először a szülők vonakodtak, nem akartak beleegyezni, de mit tehetsz egy ilyen siklóhaddal, akarod, nem akarod, oda kell adni a legfiatalabb és legszebb lányt. De az csak nem hagyja magát. Megkéri a siklókat, hogy várjanak egy kicsit, ők pedig átmennek az öreg szomszédasszonyhoz, mindent elmondanak neki.

Az így szól:

- Könnyű dolog becsapni a siklókat. Adjatok nekik a lányotok helyett egy libát. Azzal küldjétek haza a háztűznézőket.

Így is tettek. Levágtak egy fehér libát. A násznagyok elmentek vele. Hamarosan meghallották a nyárfán ülő kakukk hangját:

Kakukk, kakukk, kakukk, kakukk.
Becsaptak titeket,
A menyasszony helyett fehér libát visztek,
Kakukk, kakukk.

A siklók mennek vissza. Dühösen ledobják a libát, és kérik a menyasszonyt. A szülők, miután tanácskoztak az öreg szomszédasszonnyal, levágtak egy fehér bárányt. Az út szélén a kakukk megint mondja:

Kakukk, kakukk, kakukk, kakukk.
Becsaptak titeket,
A menyasszony helyett fehér bárányt visztek,
Kakukk, kakukk.

Sziszegve jönnek vissza a siklók és követelik a menyasszonyt. Most egy fehér tehenet adnak nekik, de miután a kakukk figyelmeztette őket, megint visszajönnek még nagyobb haragra gerjedve, szárazsággal, árvízzel, éhséggel fenyegetik azt, aki nem tartja be adott szavát. A háziak mit tehetnének, elsíratják a lányukat, odaadják a siklóknak. Azok viszik a lányt, az útszélen pedig szól a kakukk:

Menjetek, siessetek!
A vőlegény várja a menyasszonyát!

Eglè végül a kíséreeivel elért a tengerpartra. Ott várt rá egy szép ifjú. Elmondta, hogy ő az a vízisikló, aki bemászott az inge ujjába. Mindjárt átkeltek együtt egy közeli szigetre, onnan leereszkedtek a föld alá, a tenger fenekére, ahol a siklók pompás vára állt. Itt megtartották a lakodalmat. Három hétig ettek, ittak, táncoltak, mulattak.

A siklók vára tele volt mindenféle kincssel. Eglè is megnyugodott, boldog volt, végül teljesen megelégedkezett a szülőföldjéről.

Eltelt kilenc év, Eglének három fia született: Tölgy, Kőris, Nyír, meg egy lánya, Nyárfa. Ő volt a legfiatalabb. Egy alkalommal az állandóan csintalankodó, legidősebb fia megkérdezte Eglét:

- Mama, hol élnek a te szüleid? Látogassuk meg egyszer őket!

Akkor Eglének az eszébe jutotta a szülei, a fivérei, a nővérei, és egész szülőföldje. Nyugtalan lett. Arra gondolt, hogy hogyan is megy a soruk, élnek-e még, egészségesek-e, vagy talán már meg is haltak. A vágy annyira kínozza a szívét, hogy mindenképpen el akart menni, meglátogatni a szüleit, hiszen már oly sok éve nem járt ott, nem látta a családját. Nagyon vágyakozott utánuk. A sikló hallani sem akart róla.

- Rendben van - mondja végül. - Elengedlek hozzájuk, de előbb fond meg ezt a selyem kócot - mutatott a rokkára.

A felesége odament a rokkához és font éjjel, font nappal. Font, csak font, de a gombolyag csak nem lett kisebb. Látja, hogy itt valamilyen csalás van, mintha el lenne varázsolva a gombolyag. Eglè elmegy egy öregasszonyhoz, aki tőle nem messze lakik, az egy híres varázsló. Amikor odaér, így szól hozzá:

- Kedvesem, anyókám, taníts meg engem arra, hogy hogyan fonjam meg a kócot!

Az öregasszony elmondta, hogy mit kell tennie.

- Amikor begyűjtasz - mondja - dobod be a tűzbe, mert másképpen sohasem ér véget a gombolyag.

Eglè, amikor hazament, bedobta a gombolyagot a kemencébe, amibe azért gyújtott be, hogy kenyeret süssön. A selyem mindjárt meggyulladt, és ekkor Eglè látta, hogy a parázson lovagló békák hogyan fogják meg a fonalat. Miután a munkáját így elvégezte, Eglè megint kérte a siklót, hogy legalább néhány napra eressze el a szüleihez. Ekkor a férje a pad alól előhúzott egy pár vasbocskort, és így szól:

- Majd amikor ezt elhordod, elmehetsz.

Eglè mindjárt fel is öltötte azt a bocskort. Megy. Lépked, téglához, kőhöz dörzsöli, mindenhez, amihez csak tudja, de az anyaga vastag, kemény, egyáltalán nem kopik. Akármennyit is jársz benne, el nem hordod, örök időkre megmarad. Megint megy az öregasszonyhoz tanácsot kérni. Az így oktatja:

- Vidd el a bocskort a kovácshoz és kérd meg, hogy dobja be a kovácskemencébe.

Így is tett. A bocskor jól kiégett, és Eglè három nap alatt kilyukasztotta.

Amint elkoptatta, megint kéri a férjét, hogy engedje el látogatóba a szüleihez.

- Jól van - mondja a sikló. - De ha el akarsz menni, legalább egy kis madárlátta kenyeret kell vinned a testvéreid és a rokonaid gyerekeinek.

Ugyanakkor megparancsolta, hogy rejtsek el az összes edényt, Eglė nehogy meg tudja sütni a kenyeret. Eglė gondolkodik, gondolkodik, hogy hogyan hozzon vizet vödör nélkül, hogyan gyúrja meg a tésztát edény nélkül. És ismét siet az öregasszonyhoz. Az mondja:

- Kenj be kovásszal egy szitát, meríts vele vizet, és gyúrd meg benne a tésztát!

A sikló felesége úgy is tett: meggyúrta, kisütötte és már készen is volt a kenyér. Ekkor elbúcsúzott a férjétől, és a gyerekeivel együtt elment a hazájába. Žilvinas, a sikló jó darabon elkísérte, átvitte a tengeren, és ráparancsolt, hogy otthon ne legyen kilenc napnál tovább. Mihelyt tud, jöjjön vissza.

- Amikor jössz vissza - mondja -, te egyedül a gyerekekkel gyere, és mihelyt ideérsz a tenger partjára, így hívj engem:

Žilvine, Žilvinele,
Ha élsz, tejjhabbal,
Ha nem élsz, vérhabbal adjál jelt.

- És ha meglátod a tengeren a tejjhabot - mondja - tudd, hogy én még élek. Ha vérhabot látsz, én már nem élek. Ti pedig, gyerekek, semmiképpen se áruljátok el, hogy hogyan kell engem hívni.

Ezután mindenkitől elbúcsúzott, és azt kívánta, hogy a vendégeskedés után szerencsésen térjenek haza.

Eglėt a szülőföldjén kimondhatatlan örömmel fogadták: az egész család, minden rokona és minden szomszédja összegyűlt, hogy lássák. Egymás szavába vágva kérdezték, hogy hogyan élt ott a siklók között. Ő meg csak mesélt, mesélt. Mindenki megvendégelte, kedves szavakkal fogadta. Észre sem vette, hogy milyen gyorsan eltelt a kilenc nap.

Közben a fivérei, a nővérei, a szülei azon gondolkodtak, hogy mit tegyenek, hogy ne kelljen visszamennie. Meg is egyeztek: ki kell szedni a gyerekekből, hogy hogyan hívja majd a tengerpartról az anyjuk a férjét, és aztán kimennek ők a partra, előhívják a siklót és agyonverik.

Miután így megegyeztek, legelőször Eglė legidősebb fiát, Tölgyet hívták ki az erdőbe és kérdezték, de ő azt felelte, hogy nem tudja. Vesszőkkel verték, de bármit is csináltak vele, nem tudták kiszedni belőle. Amikor eleresztették, megfenyegették, nehogy elárulja őket az anyjának. Másnap Jávort vezették ki, majd a Nyírt, de őtőlük nem tudtak meg semmit. Végül kicsalták Eglė legfiatalabb gyermekét, a lányát, Nyárfát. Kezdetben ő is azt mondta, hogy nem tudja, de amikor meglátta a ruhájuk alól kilógó vesszőket, azonnal elárulta nekik a titkot.

Akkor a tizenkét fivér együtt, felkapva egy-egy kaszát, kivonult a tengerpartra. Megállnak ott és kiáltják:

Žilvine, Žilvinele,
Ha élsz, tejjhabbal,
Ha nem élsz, vérhabbal adjál jelt.

Mihelyt csak odaúszott a sikló, a férfiak azonnal rátámadtak és összeszabdalták. Aztán hazamentek és semmit sem szóltak Eglėnek, hogy mit is tettek.

Elmúlt a kilenc nap. Eglė mindenkitől elbúcsúzott, kiment a tengerpartra és hívja Žilvinast:

Žilvine, Žilvinele,
Ha élsz, tejjhabbal,
Ha nem élsz, vérhabbal adjál jelt.

Megmozdult, megkavarodott a tenger, egészen a fenekéig, és Eglè meglátta a véres habot a víz tetején, és meghallotta a férje hangját:

- A te tizenkét fivéred összekaszabolt engem kaszával. A jelszót Nyárfácska, a mi legkedvesebb gyermekünk árulta el nekik.

Elszomorodott Eglè, sírva fakadt, és amikor visszatért a gyermekeihez, így szólt Nyárfához:

Változzál te nyárfává,
Reszkessél te éjjel-nappal,
Az arcod mossza az eső,
A hajad cibálja a szél!

A fiaihoz így beszélt:

Fiaim, ti álljatok, mint erős fák,
Én, az anyátok, fenyővé változom.

Mihelyt kimondta ezeket a szavakat, úgy is történt. Most is a tölgy, a jászor meg a nyír a legerősebb fák, a nyárfa pedig még a legkisebb szellőben is remeg, mert megremegett a nagyszülei előtt, és elárulta az apját meg az anyját.

MIÉRT EVÉS UTÁN MOSAKSZIK A MACSKA

Egyszer a macska fogott egy verebet, és már készülődik, hogy megegye, de a veréb okos volt, ezért megszólalt:

- Megmosakodtál evés előtt?

- Jaj, majdnem elfelejtettem - jutott az eszébe a macskának. Letette a verebet, és elkezdett mosakodni.

A veréb egy kicsit feküdt a földön, majd huss! - már fenn ül az ágon.

- Most keress magadnak másik reggelit! - gúnyolódott a veréb, és elrepült.

A macska pedig befejezván a mosakodást így szólt magához:

- Ha már így állnak a dolgok, mátol fogva csak evés után fogok mosakodni.

És mind a mai napig így is tesz - előbb eszik, és csak utána mosakszik.

MIÉRT UGAT A KUTYA

Egy alkalommal a Teremtő, amikor az állatokat teremtette, hangot is adott nekik. Csupán a kutya nem kapott hangot. Elment az Istenhez panaszkodni, hogy miért van az összes állatnak hangja, csak ő maradt néma. Az Isten így szólt hozzá:

- Neked mindig ugatnod kell, de csak akkor, amikor meghallod, hogy valaki már megszólalt.

Most a kutya, mihelyt csak meghallja, hogy megmozdul valami, vagy valamilyen hangot ad ki az ember, azonnal ugatni kezd.

NEFELEJCS

A Teremtő megteremtette a virágokat. Mindegyiknek adott nevet, de egy virág, bár értette az Istent, a nevét csak nem tudta megjegyezni. Ezért elment az Úrhoz és kérdezi:

- Mi az én nevem? Elfelejtettem.

Az Isten tudta, hogy a virág jól érti őt, ezért így szólt:

- Ha értesz, el ne felejts.

És a virág ezt elfogadta a nevéül.

RÁMDŐL AZ ÉGBOLT

Hol volt, hol nem volt, élt egyszer egy öregasszony. Volt annak egy kismacskája. Egyszer ők ketten elmentek, hogy nyírfa gallyakat vágjanak fürdőseprűnek. Az öregasszony lehúzott egy ágat, és hopp, leesett róla egy levél a cica farkára. A kismacska felkiáltott:

- Anyóka, anyóka, ránk dől az ég, én elszaladok.

- Ne szaladj el, cicuskám, nem dől az ránk!

Egy másik levél azonban megint ráesett a kismacska farkára. Az megint felkiáltott:

- Anyóka, ránk dől az ég, szaladok.

Hát neki is ered, és szalad.

Találkozik a nyúllal:

- Nyulam-bulam, fussunk, fussunk, ránk dől az ég!

- Ki mondta ezt neked?

- Magam láttam. Már rádőlt a farkamra.

No hát futásnak erednek mindketten.

Találkoznak a rókával:

- Vörös róka, fussunk, fussunk, ránk dől az ég!

- Ki mondta ezt neked, cicuska?

- Magam láttam, már rádőlt a farkamra.

No hát futásnak erednek mindhárman.

Találkoznak a farkassal:

- Ordas farkas, fussunk, fussunk, ránk dől az ég!

- Ki mondta ezt neked?

- Én magam láttam, már rádőlt a farkamra.

No hát futásnak erednek mind a négyen.

Találkoznak a medvével:

- Buksi mackó, fussunk, fussunk, ránk dől az ég!

- Ki mondta ezt neked?

- Én magam láttam, már rádőlt a farkamra.

No hát futásnak erednek mind az öten.

Elszaladtak az erdőbe, találtak egy kunyhót, odamentek. Mindegyikük nagyon éhes volt, de itt nem volt semmi. Egyezkedtek, egyezkedtek, és végül megállapodtak, hogy meghívják ebédre a szarvast. Mondják:

- Most bújjunk el mindannyian, és amikor megjön a szarvas, rátámadunk és széttépjük.

A róka felmászott a kemencére, a kismacska felmászott egy oszlopra, a nyúl elbújt a söprű alatt, a farkas bemászott a kemence alá, a medve pedig bement a kemencébe.

Amikor mindannyian elbújtak, nem volt kinek elmenni a szarvashoz. Leugrott a kemencéről a róka, elment a szarvashoz, és mondja neki:

- Szarvas, kedves szarvas, gyere el ebédre, már mindent megfőztünk, elrendeztünk.

Visszaszaladt a róka és felmászott a kemencére. Megjött a szarvas. Mihelyt csak kinyitotta egy kicsit az ajtót, mindenki rávetette magát a megállapodásuk szerint. De a róka, sietségében, amint ugrott le a kemencéről, kitörte a nyakát. A macska, amint ugrott le az oszlopról, eltörte a lábát. A nyúl, amint mászott elő a söprű alól, kiszúrta a szemét. A farkas, amint bújt elő a kemence alól, összetörte a bordáját. A medve, amint mászott ki a kemencéből, eltörte a gerincét.

Egyedül a szarvas maradt életben, tehát nyugodtan hazament.

AZ ÁRVAGYEREK MEG A BOSZORKÁNYOK

Egyszer egy árva fiú világgá ment szerencsét próbálni. Ment, mendegélt, és eljutott egy nagy birtokra. Azon a birtokon élt két öregember. Megkérte őket, hogy náluk tölthesse az éjszakát. Az öregek beleegyeztek, de megjegyezték:

- Nem lesz jó neked, gyermekem, minálunk, mert itt sok a boszorkány, akik a mi szemünket is kiszúrták. Veled is megtörténhet ez.

A fiú azonban nem félt, és az öregeknél maradt. Azok megkérték, hogy legeltesse a kecskéket. Csinált a fiú magának egy furulyát, letört egy suhogó vesszőt, és kihajtotta a kecskéket. Legelteti azokat, legelteti, hát látja, hogy kiabálva arra repül egy boszorkány:

- Miért legelteted a kertemben a kecskéket? Kiszúrtuk a szemét az anyádnak, az apádnak, a tiedet is kiszúrjuk.

A fiú nem ijedt meg.

- Mit tehetek? - mondja. - Ha kiszúrjátok, ki lesz szúrva, de előtte engedjétek meg, hogy játsszam a furulyámon.

A boszorkány megengedte. A fiú elkezdett játszani a furulyán, a boszorkány meg táncra perdült. Táncol, táncol, amíg el nem fárad, majd miután elfáradt, kezdett a hasán csúszkálni. Akkor a fiú odaszaladt a boszorkányhoz, felkapott egy botot, és agyonverte. Hazahajtotta a kecskéket, és elmesélte az öregeknek, hogy mi történt. Az öregek nagyon megörültek, hogy a fiú ilyen bátor...

Másnap a fiú megint kihajtotta a kecskéket, és megint repült kiabálva egy boszorkány:

- Miért legelteted a kertemben a kecskéket? Kiszúrtuk a szemét az anyádnak, az apádnak, a tiedet is kiszúrjuk.

A fiú nem ijedt meg.

- Mit tehetek? - mondja. - Ha kiszúrájátok, ki lesz szúrva, de előtte engedjétek meg, hogy játsszam a furulyámon.

Ez a boszorkány is beleegyezett. Alig emelte a fiú a szájához a furulyát, a boszorkány elkezdett táncolni. Táncol, táncol, amíg el nem fárad, majd miután elfáradt, kezdett a hasán csúszkálni. Akkor a fiú odaszaladt a boszorkányhoz, felkapott egy botot, és agyonverte.

Következő nap ismét kihajtotta a fiú a kecskéket, és odarepült kiabálva az utolsó boszorkány.

- Miért legelteted a kertemben a kecskéket? Kiszúrtuk a szemét az anyádnak, az apádnak, a tiedet is kiszúrjuk.

A fiú nem ijedt meg.

- Mit tehetek? - mondja. - Ha kiszúrájátok, ki lesz szúrva, de előtte engedjétek meg, hogy játsszam a furulyámon.

Ez a boszorkány is beleegyezett. Alig emelte a fiú a szájához a furulyát, a boszorkány elkezdett táncolni. Táncol, táncol, amíg el nem fárad, majd miután elfáradt, kezdett a hasán csúszkálni. Akkor a fiú odaszaladt a boszorkányhoz és mondja:

- Add vissza a szemét az apámnak és az anyámnak. Akkor eleresztelek.

A boszorkány mondja:

- Menj be a fürdőbe. A kék dobozban ott találsz az apád szemét, a pirosban pedig az anyádét. Ott, egy üvegben, vér is lesz, amit csöpögtess rájuk, mielőtt a helyükre tennéd a szemeket.

Amikor a boszorkány mindent elmesélt, a fiú agyonverte. Hazahajtotta a kecskéket, és kérdi az öregeket:

- Vissza akarjátok kapni a szemeket?

- Hogy is ne akarnánk, fiacskám, világosságot? - mondják.

Akkor a fiú begyűjtött a fürdőben, megmosdatta az öregeket, belocsolta vérrel, majd a helyükre tette a szemeket. Az öregemberek nagyon örültek a fénynek, köszönetet mondtak a fiúnak.

Egyszer odarepül egy holló az öregekhez. Károg:

- Kár, kár, esküvőre hívlak titeket.

Az öregek süteményt sütöttek, majd felültek egy kecskebakra, és elmentek az esküvőre. Csak a fiút hagyták otthon egyedül. Minden kulcsot odaadtak neki, csak egyet akartak megtartani maguknak, a fiú kérlelni kezdte őket:

- Apácska, annyi jót tettem nektek: kiváltottam a kertet a boszorkányoktól, visszatettem a szemeket, mégis sajnáljátok itt hagyni nekem a kulcsot.

Elszégyellte magát az öregember. Odaadta a fiúnak a kulcsot. Amikor a fiú egyedül maradt a házban, azonnal kinyitotta azzal a kulccsal a szobát, ahová bemenni megtiltották neki. Megpillantott egy nagyon szép lovat. Kivezette azt, megnyergelte és világgá ment, hogy szerencsét próbáljon.

Visszajöttek az öregek az esküvőről. Látják, hogy nincs a házban sem a ló, sem a fiú. Elkezdtek kergetni a fiút. Kergetik, kergetik és utol is érik: kérik, hogy adja vissza a lovat. De a fiú így beszél:

- Apácska, annyi jót tettem nektek: kiváltottam a kertet a boszorkányoktól, visszatettem a szemeteket, mégis sajnálod tőlem ezt a lovat.

Elszégyellte magát az öregember, és hazament. Otthon az öregasszony összeszidja az öregembert, hogy odaadta a lovat. Ismét ráparancsol, hogy menjen a fiú után. Kergeti az öreg, kergeti a fiút. Utoléri. És a fiú megint könyörgött az öregembernek, hogy ne vegye vissza a lovat tőle. Dolga végezetlenül tért vissza az öregember. Megint szidja a felesége, mondja neki, hogy megint menjen el a lóért. Az öreg elment. Kergeti, kergeti a fiút, de utol nem éri.

A fiú pedig lovagolt, lovagolt, és sohasem tért vissza.

A BOLOND NŐVÉR

Élt egyszer három nővér. A legfiatalabb gyengeelméjű volt, és ezért a nővérei sértegették, élösködtek rajta, bolondnak nevezték.

A legidősebbnek volt egy kislány.

Egyszer az idősebb nővérek elmentek a folyóhoz, mosni a fehérneműt, és elvitték a kisgyereket is, hogy megfürdessék. Odajött a bolond lány és mondja:

- Nővérekém, miért mossátok a kisfiút ilyen fehérre? Ha meglátják a hattyúk, elviszik, mint a saját gyermeküket.

A nővérek nem válaszoltak a bolond húguknak. A gyereket nagyon fehérre mosták, lefektették a partra, majd mentek mosni a ruhát. Akkor odajött a hattyúvá változott boszorkány, és ellopta a gyereket. A nővérek, miután kijöttek a partra a fehérneművel, látják, hogy nincs ott a gyerek.

- Hol a gyerek? Hol a gyerek? - kiabáltak.

- Mondtam, hogy ne mossátok ilyen fehérre - mondta a bolond. - Amint lemostátok, iderepült a boszorkány hattyú képében, és elvitte a gyereket.

- Én elmegyek, megkeresem - mondta a fiatalabb nővér. Levágott magának egy darab szalonnát, leszelt egy karéj kenyeret, és elindult. Abba az országba ment, ahol sok körte, alma, meggy termett, hogy az ágak csak úgy hajladoztak a rengeteg gyümölcstől.

- Kislány, húgocskám, szedd le a gyümölcsöimet, könnyítsd meg a terhemet - kérte egy körtefa.

- Nincs időm - felelte, és sietve tovább ment.

Ahogy így haladt, elérte az almafát.

- Kislány, húgocskám, szedd le a gyümölcsöimet, könnyítsd meg a terhemet!

- Nincs időm - vágott vissza, és sietve tovább ment.

Távolabb egy süteménnyel teli kemencét talált.

- Kislány, húgocskám, szedd ki belőlem a süteményt, hogy el ne égjen!

- Nincs időm - felelte, és sietve tovább ment.

Végül eljutott egy tarka tehénhez a legelőn.

- Kislány, húgocskám, fejjél meg, könnyítsd meg a terhemet - kérte a tehén.

- Nincs időm - felelte, és sietve tovább ment.

Amint így ment, kezdett besötétedni. A lány meglátta egy lámpa fényét, és abban az irányban ment. Hamarosan eljutott egy kunyhóhoz. Ott az ajtó mellett állt egy kemence. A kemencén egy nagy cirmos kandúr szundított, a sarokban egy rakás fahasáb volt. A szoba végében, a padon feküdt a boszorkány és mellette volt hozzá simulva a gyerek. A boszorkány megpillantván a vendégét, mondja:

- Gyere, kislányom, vakard meg a fejemet. Ha nem akarsz kézzel, vegyél egy fahasábot a sarokból.

A lány felemelt egy fahasábot, és vakarta a boszorkány fejét. A boszorkány elszundított, majd elaludt. Akkor a lány felkapta a gyereket, és kiszaladt. Felébredt a boszorkány, felült a kenyérlapátra, és repült a lány meg a gyerek után. A lány már odaért a tehénhez. Hallja a mögötte repülő boszorkányt. Odaszaladt a tehénhez, és felkiáltott:

- Tarka tehénke, ments meg a boszorkánytól!

- Nem fejtél meg, nem mentelek meg - felelte a tehén.

A lány odaszaladt a kemencéhez:

- Kemence, kemencécske, ments meg a boszorkánytól!

- Nem szedted ki a süteményt, nem mentelek meg - felelte a kemence.

A lány odaszaladt az almafához:

- Almafa, almafácska, ments meg a boszorkánytól!

- Nem könnyítetted meg a terhemet, nem mentelek meg - felelte az almafa.

A lány odaért a körtefához:

- Körtefa, körtefácska, ments meg engem a boszorkánytól!

- Nem könnyítettél a terhemen, nem mentelek meg - felelte a körtefa.

A boszorkány utolérte a lányt és elvette a gyereket.

A lány a gyerek nélkül tért haza, és mindent elmesélt. Akkor a bolond lány megszólalt:

- Ha adtok nekem egy kis szalonnát és kenyeret, akkor elhozom a gyereket.

Elgondolkodtak a nővérek:

- No, elmehetsz - mondták.

Adtak a bolondnak egy darab szalonnát meg egy szelet kenyeret, és eleresztették.

Megy a bolond lány, és szalonnát eszik kenyérral. Odaér a körtefához.

- Kislány, húgocskám, szedd le a gyümölcsöket, könnyítsd meg a terhemet - kérte a körtefa.

- Milyen szép körte! - csodálkozott a bolond lány. - Jól van, fácska, azonnal.

És a lány megrázta a fát, lerázta a körték nagyobb részét. Szedett magának egy kötényre való körtét, és ment tovább. Közben jóízűen eszegetett.

Aztán odaért az almafához.

- Kislány, húgocskám, szedd le a gyümölcsöket, könnyítsd meg a terhem - kérte az almafa.
- Milyen szép alma! - csodálkozott a bolond lány. - Jól van, fácska, azonnal.

És a lány megrázta a fát, lerázta az almák nagyobb részét. Szedett magának egy kötényre való almát, és ment tovább. Közben jóízűen eszegetett.

A bolond lány hamarosan eljutott a kemencéhez.

- Kislány, húgocskám, szedd ki a süteményt, nehogy megégjen - kérte a kemence.
- Milyen szép sütemény! - csodálkozott a bolond lány. - Jól van, kemencéske, azonnal.

A bolond lány kivette a sütemény a kemencéből. Vett magának egy kötényre való süteményt.

Végül a lány odaért a tehénhez.

- Kislány, húgocskám, fejjél meg, könnyítsd meg a terhem - kérte a tehén.
- Jól van, tarka tehénke, megfejek, megkóstolom a meleg tejet - felelte a lány.

A sütemény héjába fejte az édes tejet, ivott belőle, és ment tovább.

Amint így megy, kezd sötétedni. A bolond lány megtalálja az erdőben a boszorkány kunyhóját. A boszorkány a lócán feküdt, és mellette volt a gyerek. Meglátta a vendéget és mondja neki:

- Gyere, kislány, vakard meg a fejemet! Ha nem akarsd kézzel, vegyél a sarokból egy fahasábot.

A bolond lány vett a sarokból egy fahasábot, és megvakarta a boszorkány fejét. A boszorkány elszundított, majd elaludt. A lány a padlóról felvett agyaggal betapasztotta a boszorkány szemét, a macskának adott egy kis szalonnát, ami még megmaradt. Felkapta a gyereket, és elszaladt. Felébredt a boszorkány, leugrott a lócáról, de nem tudta kinyitni a szemét. Amikor megértett, hogy a szemét leragasztották agyaggal, felkiáltott:

- Jaj, az a gonosz, itt volt, leragasztotta a szemem. Cicuskám, gyere ide, vakard le!
- Nem, nincs időm - nyivákolt a macska. - Szalonnát eszem.
- Majd később megeszed, cicuskám. Gyere gyorsabban és vakard le a szememről az agyagot.
- Nem, nincs időm - nyivákolt megint a macska. - Szalonnát eszem. Majd ha megettem, levakarom.

A boszorkánynak várnia kellett, míg a macska meg nem ette a szalonnát. Amikor a macska levakarta a szeméről az agyagot, a boszorkány felült a kenyérlapátra, és elrepült a bolond lány után. A lány már a tehén mellett volt, amikor meghallotta, hogy jön a boszorkány. Odaszaladt a tehénhez, és felkiáltott:

- Tarka tehénke, ments meg a boszorkánytól!
- Mivel meghallgattál engem, én is segítek rajtad - felelte a tehén. Elállta az utat, öklelni kezdett, és nem engedte tovább a boszorkányt.

A bolond lány odaszaladt a kemencéhez.

- Kemence, kemencéske, ments meg a boszorkánytól!
- Mivel meghallgattál engem, én is segítek rajtad - felelte a kemence, és tégladarabokkal verni kezdte a boszorkányt, nem engedte tovább.

A bolond lány odaszaladt az almafához.

- Almafa, almafácska, ments meg a boszorkánytól!

- Mivel meghallgattál engem, én is segítek rajtad - felelte az almafa, és az ágaival kezdte verni a boszorkányt, nem engedte tovább.

A bolond lány odaszaladt a körtefához.

- Körtefa, körtefácska, ment meg a boszorkánytól.

- Mivel meghallgattál engem, én is segítek rajtad - felelte a körtefa, és elállta a boszorkány útját, az oldalával lökdöste.

A boszorkány már kifogyott az erejéből. Lezuhant a körtefa alá a földre, és kilehelte a lelkét. A bolond lány boldogan vitte a gyereket épen és egészségesen az anyjához.

ELENYTÉ, AZ ÁRVALÁNY MEG JONIUKAS, A KISBÁRÁNY

Hol volt, hol nem volt, élt egyszer egy kisfiú, Joniukas meg a nővére, Elenyté. A szüleik meghaltak, ezért kettesben elindultak szerencsét próbálni.

Tavaszi volt, melegen sütött a nap. Joniukas megszomjazott, inni szeretett volna, de nem volt a közelben patak. Amint mentek az úton, észrevett a homokban egy patanyomot, ami tele volt vízzel és mondja a nővérenek:

- Elenyté, nagyon szomjas vagyok! Kiiszom a vizet ebből a nyomból.

A testvére azonban így szólt:

- Ne igyál, testvérem, lóvá változol.

Tovább mentek. Joniukas meglátott egy ökrnyomot, tele vízzel. Ki akarta inni a vizet, de Elenyté megint figyelmeztette:

- Ne igyál ebből a vízből, mert ökörré változol.

Tovább mentek. Joniukas szomjas, nem megy tovább. Meglátott a homokban egy báránynyomot, és nem fogadva szót a testvérenek, kiitta belőle a vizet. A lány csak azt látta, hogy már sehely sincs a fivére. Megint körülnézett, és a testvére helyén egy bárányt pillantott meg. A kislány sokáig sírt átölelve a bárány nyakát, de a sírás mit sem segített: a testvére csak bárány maradt.

Megy a lány tovább, vezeti a bárányt. Estefelé odaért egy király palotájához. Félt bemenni az udvarra, mert ott harapós kutyák voltak; felmászott egy szénakazalra, felvitte a bárányt, és elaludt. Reggel a király meglátván, hogy valaki fekszik a szénában, odaküldte a szolgákat, hogy nézzék meg, ki van ott. A szolgák, amikor visszatértek, mondják a királynak, hogy a szénában egy nagyon szép lány fekszik, és az ölében egy kisbárányt tart. A király megparancsolta, hogy a lányt vezessék eléje. A szolgák odavezették. A király, amikor meghallotta, hogy a lány árva, elhatározta, hogy felneveli. És így a lány ott is maradt a királyi palotában.

Egy idő múlva a királynak az az ötlete támad, hogy levágja a bárányt. A kislány kéri a királyt, hogy ne vágja le a bárányt, mert az az ő testvére. A király először nem akarta elhinni, de végül csak hallgatott rá, és meghagyta neki a bárányt.

Eltelt néhány év. Elenyté felnőtt. Karcsú, szép lánnyá fejlődött. A királynak nagyon megtetszett, feleségül vette. De ugyanott élt egy gonosz boszorkány, aki azt akarta, hogy a király őt vegye feleségül. Ez a boszorkány most nagyon irigyelte Elenytét: elhatározta, hogy bármi is történjék, végez vele.

Elenyté egyszer elment fürdeni. A gonosz boszorkány belelökte a vízbe, maga pedig felöltözött a ruhájába és bement a királyi palotába, hogy elfoglalja Elenyté helyét. A lány, amikor belökték a vízbe, nem fulladt meg, hanem aranyhallá változott. A boszorkány, amikor eljutott a palotába, betegnek tette magát. Ágyba feküdt és így szólt a királyhoz:

- Mennyire elegendem van már ebből a báránynak! Parancsold meg, uram, hogy levágják.

A király megijedt.

- Félrebeszélisz? - kérdi. - Le akarod vágni a bárányt? De hiszen mindig azt mondtad, hogy ez a te testvéred, Joniukas...és úgy óvtad, szeretted.

A gonosz boszorkány így felelt:

- Akkor bolond voltam...azt csak úgy mondtam... még hogy egy bárány lenne a testvérem? Most beteg vagyok, és ha nem kapom meg ennek a báránynak a húsát, akkor meghalok.

A király mondja neki, hogy egyen meg egy másik bárányt, de a boszorkány egyre csak ismételteti, hogy ha a király nem vágja le ezt a bárányt, akkor ő meghal. A király nagyon sajnálta a bárányt, nem vágta le. Nagyon különösnek találta, hogy a felesége, aki annyira szerette a bárányt, most meg akarja enni a húsát.

A kisbárány megértette, hogy a boszorkány le akartja vágatni. Elment a folyó partjára, amelyben a nővére úszkált, és így kezdett énekelni:

Elena, nővérkém, Elenyté, Elenyté,

Az úr le akar engem vágni, engem akar levágni,
A szolgák már a késeket fenik,
A lányok a teknőket mossák,
A gonosz boszorkány a húsomat akarja.

Elenyté a tóból így felelt:

Bárányka, testvérem, báránykám!
Mondd meg az úrnak, a királynak, a nagy királynak,
Hívjon össze mindenkit, minden embert,
Fonjanak erős selyemhálót
Fogják ki az aranyhalat.

A szolgák, meghallván, amint a bárány énekelt és a halat, amelyik neki felelget, elmesélték a királynak, hogy mit hallottak. Másnap a király elment a partra és elbújt a bokor alatt, hogy a bárány ne vegye észre.

A bárány ismét eljött a partra, énekelt, és a hal felelt neki. A király mindent hallott. Miután hazaért, összehívott mindenkit, és megparancsolta, hogy készítsenek selyemhálót. Amikor készen voltak a hálóval, azonnal parancsot adott, hogy fogják ki az aranyhalat. A kifogott hal meg a bárány azonnal emberré változott. A király felismerte igazi hitvesét és rögtön megértette, hogy a gonosz boszorkány lökte őt bele a vízbe, mert a helyét akarta elfoglalni. Ekkor megparancsolta, hogy verjék agyon, maga pedig Elenával és Jonassal továbbra is a palotában maradt és nagyon boldogan éltek.

ARANYHAJ MEG ARANYCSILLAG

Hol volt, hol nem volt, élt egyszer egy király, aki más lányt nem akart feleségül venni, mint a legeslegszebbet és a legeslegjobbat. Bemutattak neki egy olyan szép, aranyhajú lányt, hogy ha őt nézed, nem tudsz betelni vele. A király beleszeretett, majd feleségül is vette, az öreg, gonosz anyja ki nem állhatta, a legszívesebben elvárásolta volna, mint hogy eltűrje a saját házában. Eltelt egy idő, és a fiatal királylánynak nagyon szép fia született. Az öreg királyné bepólyázta a gyereket, mintha a bölcsőbe akarná fektetni, de valójában egy dobozba tette, letakarta, és elvitte a folyóhoz, ott rátette a vízre, a folyóra bízta. A bölcsőbe pedig a gonosz öregasszony egy bepólyázott macskát tett.

Reggel, amikor bejöttek a szülőszobába, mindenki meglepődött, hogy ilyen szőrös a csecsemő. Amikor kibontották a pólyát, meglátták, hogy az egy macska. A királyné nem tudta, hogy mit is mondjon. Az öregasszony hallgatott, de hamarosan elhíresztelte, hogy a menyé boszorkány, és macskát szült. A következő évben ugyanezt tette. A királynénak lánya, szép, mint a nap, született. Az öreg királyné a csecsemőt a folyóba vetette, és a bölcsőbe egy bepólyázott macskát tett. A király megharagudott a feleségére. A királyné kétségbeesett, és nem szült több gyereket, az emberek pedig azt beszélték, hogy ő egy szörnyű boszorkány.

De azon az éjjelen, amikor megszületett a fiú, egy ember, aki a sötét tengeren halászott, meghallotta, hogy valahol egy gyerek sír. Odaevezvén meglátta az úszóládát: kifogta, és egy kisgyereket talált benne. Boldogan sietett haza, hogy megmutassa a feleségének, és amikor eljutott a házukhoz, megkérdezte:

- Találd ki, mit hozok a ládában!

Amikor a nő nem tudta kitalálni, a férfi kinyitotta a ládát, megmutatta az alvó csecsemőt.

- Te nem adtál nekem gyereket - mondta. - De én most hozok neked legalább egy talált gyereket.

Miután kibontották, szép pelenkát, vásznat és a láda alján sok pénzt találtak. Amikor alaposabban megnézték a gyereket, a füle fölött találtak három arany hajszálat, ezért elnevezték Aranyhajnak, és a saját fiuként nevelték, de a pénzt és a pelenkákat a ládában elrejtették ezekkel:

- A pénzre nincs szükségünk, hiszen megvan a kenyérünk, és még ennek a gyereknek is jut. Jobb lesz, ha mindent félreteszünk a számára. Ki tudja, nem veheti-e valamikor majd a hasznát.

Egy év múlva a halász megint kihalászott egy ládát, és abban egy szép lányt talált, ugyanúgy felszerelve, és pénzzel ellátva. Úgy látszik, ez az első gyereknek a testvére. És amikor a füle fölött három arany csillagot vettek észre, elnevezték Aranycsillagnak, és boldogan nevelték.

Hosszú éveken át nőtt, növekedett a két gyerek a halász házában. Már nagyon elevenek voltak, amikor egyszer valahonnan futva jöttek haza és megkérdezték:

- Papa, mama! Igaz, amit a többi gyerek mondott, hogy mi nem vagyunk a ti gyerekeitek, hanem ti minket úgy találtatok, a tengerből halásztatok ki?

Mi mást tehettek volna? Meg kellett mondani az igazat, és mindegyiküknek megmutatták a ládáját, és ami benne volt emlékül. Miután mindent meghallgattak, megnézték, ők ketten így szóltak:

- Köszönjük, hogy felneveltetek, és azt a sok jót, amit velünk tettetek, most világgá kell mennünk, hogy megkeressük a szüleinket.

Sokáig bolyongva és kérdezősködve, végül nagyon belefáradtak a járkálásba. Az egyik városban vettek maguknak egy házat, és szép kertet rendeztek be. A hír az egész városban elterjedt Aranyhajról és Aranycsillagról. Nem is tudták, hogy nincsenek már messze a szüleiktől, mert éppen ez volt az a város, amelyikben az ő szüleik uralkodtak.

A király öreg anyja is meghallotta a hírt a két gyerekről, s a nevükből kitalálta, hogy kik is lehetnek ők, hiszen az arany hajszálatokat és az arany csillagokat észrevette, amikor bepólyázta őket.

Átöltözött és elment hozzájuk ez a boszorkány. Nagyon kedveskedett, mindent csak dicsért.

- Oh, milyen szép a lakásotok, és ti magatok is, madárkáim, milyen fiatalok, szépek vagytok. Szívecskéim, szeretném megnézni a kerteteket is. Kislányom, hallottam, hogy nagyon szép, legalábbis ezt mesélik.

Amikor kivezették, kétszínűsködve így szólt:

- Oh, milyen pompás! Báránykám, talán a legszebb virágokat neveled? És te, Aranyoskám, az összes fát ilyen jól gondozod? Csibém, nagyon szép a kert, de ha minden fán csengettyűk lennének, milyen szépen szólnának!

- És hol szerezhetjük meg azokat? - kérdezte azonnal Aranyhaj.

- Tudod, ott a hegyen tele van velük egy kert, csak egyet kell elhozni. Éjjel benövi az egész kertet. Akkor aztán lennének csengettyűitek, angyalkáim!

Miután így beszélt, lassan eltávozott, mint a szárazság, hátra hagyva a nyomait. A gyerekeket egyenesen a halál karjába küldte, mert azt a kertet ott a hegyen elvarázsolták a boszorkányok, és az, aki egyetlen másodpercnél tovább maradt, soha többé nem juthatott onnan ki, fává változott.

Az öregasszony távozása után a testvérek egyre csak arról beszéltek, hogy mit is kellene tenniük. Aranyhaj így szólt:

- Én elmegyek egy ilyen csengettyűért.

- Ne menj, ne menj! - tiltotta meg neki a nővére. - Ki tudja, hogy mi történhet ott teveled.

- Ne beszélj többet, elmegyek, és kész! Én semmitől sem félek.

- Akkor legalább gyorsan gyere vissza, ne maradj ott sokáig - könyörgött a nővére.

Korán reggel felkelt, felszaladt a hegyre, eljutott a szép kerthez, ami végtelenül nagy volt. Lábujjhegyre állva leszakított egy kis csengettyűt, és hátra sem nézve futott, mint a szélvész, le a hegyről haza. Amikor odaért, ráakasztotta az egyik fára. Másnap reggel az egész kert csengett, zengett, kellemes volt hallgatni.

A vén boszorkány megint elment hozzájuk és mézes-mázos hangon mondta:

- Kislányom, most szépen szól a kerted, de, kedvesem, ha a kis tóban aranyhalak úszkálnának, még szebb lenne, galambocskám.

- De hol lehet olyanokat szerezni?

- Ott fent a hegyen találsz egy kis tavat, kicsikém.

Miután ezt elmondta, gyorsan eltávozott.

Kora reggel felszaladt Aranyhaj a hegyre, hogy halakat hozzon. Amikor megtalálta, sietve visszatért és a kertben beleengedte a halakat a tóba. Másnap az egész vízben csak úgy hemzsegték az aranyhalak: csillogtak, villogtak, kellemes volt nézni.

Amikor ezt meghallotta az öregasszony, csodálkozott, hogy hogyan tudott a fiú elevenen megmenekülni, de elhatározta, hogy mindenképpen elveszejtí őket, ha nem sikerül mindkettőt, legalább az egyiket.

Harmadszor is elment hozzájuk, és a szép kertet dicséri:

- Kedveskéim, szép, nagyon szép, de még egy valami kell ide, az igazság madara!

- És hol lehet azt megfogni?

- Szívecském, ott fenn, a hegyen, a hátulsó kis kunyhóban, a kemencén ül.

Miután ezt mondta, kiment nevetve magában: „Most egyikük minden bizonnyal elpusztul.” Amint a boszorkány lassan elment, Aranyhaj rögtön mondja:

- Meg kell szereznem azt a madarat.

A nővére, amennyire csak tudta, próbálta lebeszélni róla, de hiába. Másnap reggel, amikor felébredt, megint mondja a testvérenek:

- Kedvesem, ne menj el! Annyira fáj a szívem. Ma éjjel olyan furcsát álmodtam rólad. Testvérkém, kérve kérlek, maradj itthon!

De az nem fogadott neki szót. Reggel felszaladt a hegyre, a szerencsétlensége elébe. Mivel volt ideje, a kertben lassan ment, nézegette a fákat és a virágokat, aztán a fejét lehajtva be ment a házba. Ott, az első helyiségben olyan szép dolgokat talált, hogy nem tudott betelni velük. A másodikban szép ezüst- és aranyedények voltak, a harmadikban egy rajz, a negyedikben szép ruhák, az ötödikben pénzürmék és drágakövek. Mindent meg akart nézni, ezért hosszan elidőzött. Végül megpillantotta a madarat, ami ott ült. Amint odalopakodik hozzá, már meg is van, de akkor csörrenve, mint egy üvegdarab, a földre hullott és ott feküdt.

A lány várja a fivérét nappal, várja éjjel, de másnap, amikor felébredt, felment a hegyre, keresi őt és sír. Amint ott sétál, találkozik egy öregasszonnyal, aki megsajnálta, és kikérdezte, majd megmondta, hogy mit kell tennie. A lány mindent alaposan megjegyzett, átszaladt a kertben, a kunyhón, semmire sem fordítva figyelmet, összeszedte a kötényébe az üvegdarabokat, majd felágaskodva megragadta az igazság madarát, máris siet vissza és szalad haza. De mihelyt kifutott a kertből, az üvegdarabok kiestek a kötényéből, és hopp, már gyerekekké is változtak, akik mindannyian a madarat akarták megszerezni. Közöttük megpillantotta elveszett testvérét, és gyorsan megfogva a kezét, hazavezette. A madarat pedig egy kis kosárban, a házban helyezte el.

Megint elterjedt a hír az egész városban a gyerekek szerencsájéről, és a király meg a királyné meghallva azt az újságot, elment megnézni őket. Mindent nagyon csodáltak, különösképpen a madarat. Azonnal elkezdtek kérdegetni a gyerekeikről, hogy mi van velük, élnek-e még. A madár mindent az igazságnak megfelelően elmesélt, és azonnal, nagyon is elcsodálkozva, összetalálkoztak a gyerekek a szüleikkel, akik szintén keresték őket, és végtelenül boldogok voltak. Végighallgatva mindent, megtudták, hogy a király öreg anyja a felelős mindenért. A király megharagudott, és megparancsolta, hogy fogják el, és egy ugyanolyan ládában tegyék ki a vízre. Csak az Isten tudja, hogy hová úszott el.

A király házában a szülők az előkerült gyerekek számára nagy lakomát rendeztek, amire sok vendéget hívtak. Csak terólad és énrólam feledkeztek meg, ezért mi magunk nem láttuk azt a nagy lakomát.

MESE A HÁROM NŐVÉRRŐL

Egyszer egy király kilovagolt vadászni, és az erdő közepén talált egy kis kunyhót. Közelebb ment, és nézi, hogy mi van bent. Ott három lány font és beszélgetett.

Az egyik mondja:

- Ha engem venne feleségül a király, egy szál lenből az egész királyi udvart felöltöztetném.

A másik mondja:

- Ha engem venne feleségül a király, egy rozskalással megetetném az egész királyi udvart.

A harmadik mondja:

- Ha engem venne feleségül a király, nagyon szép gyerekeket szülnék neki, a homlokukon nap, a tarkójukon hold, az arcukon pedig csillagok.

A király amint ezt meghallotta, hazatért, majd másnap küldi a szolgálait, hogy hívják el ezeket a lányokat az udvarába.

- Miről beszéltek, lányok, amikor tegnap fontatok?

A nővérek megijedtek, leginkább a legfiatalabbik, de a király mondja neki:

- Ne félj, én feleségül veszek téged, a másik kettőt pedig felfogadom szakácsnak és pékmes-ternek.

Eltelt egy év, a király háborúba ment, a királyné pedig, miután egyedül maradt, egy fiúnak adott életet, aki olyan szép volt, mint ahogyan megígérte: a homlokán nap, a tarkóján hold, a két arcán pedig csillagok. A nővérei megirigyelték, hogy ő királyné és ilyen szép fiút szült. Éjjel ellopták tőle a gyereket, és a helyére egy kutyát fektettek. A királyné levelet küldött a férjének, hogy „fiam van”, de a nővérek átjavították, hogy „kutyám van”. Felébredt a királyné. Megrémült, keresi a kicsinyét, de sehol sem találja, hiszen a gonosz nővérei már elásták a kertben. Amikor hazatér a király, a nővérek mondják:

- Minek neked ilyen feleség? Vidd el az erdőbe!

A király csak nem vitte. Sírt, sírdogált a királyné, de egy év múlva lányt szült. Ugyanolyan szépet, mint a fia volt. A király ismét háborúban volt. A nővérek eltemették a kislányt is, a helyére pedig egy sulykot tettek.

Jön haza a király, mondják neki a nővérek:

- Vidd el az ilyen feleséget az erdőbe! Mi hasznod van belőle?

A király el is vitte, majd feleségül vett egy gonosz boszorkányt, akit a nővérek néztek ki neki.

Ott pedig, ahová eltemették a kisfiút meg a kislányt a kertben, kinőtt egy almafa meg egy körtefa. A király szedte le az almáról az almát, a körtefáról a boszorkány a körtét. A körtefa mondja:

- Jó teneked, testvérkém, hogy téged az igazi apád szedett le, de engem a gonosz boszorkány.

Meghallotta a gonosz boszorkány a körtefa szavát, mondja a királynak:

- Keserű az alma, savanyú a körte, ki kell vágni ezeket a fákat, és ágyakat kell csinálni belőlük.

A király kivágatta az almát és a körtefát, ágyakat csináltatott. Az almafaágyon aludt a király, a körtefaágyon a királyné.

Éjjel hallják, hogy beszélgetnek az ágyak. A körtefa mondja:

- Jó neked, testvérkém, hogy terajtd az igazi apád alszik, énrajtam a gonosz boszorkány.

Meghallotta a boszorkány és megdühödött:

- El kell égetni az ágyakat, megette a szű, széthullnak, mi hasznunk van belőlük.

A király szót fogadott a gonosz boszorkánynak, összevágatta az ágyakat és elégette. A boszorkány pedig szitában kivitte a hamut és széthintette a kertben. Szaladt arra egy bárány, megnyalta a hamut, majd két kisbárányt ellett, amik olyan szépek voltak, mint amilyeneket eddig még nem láttak. A homlokukon nap volt, a tarkójukon hold, az oldalukon pedig csillagok. Az egyik barikát a király veszi a kezébe és simogatja, a másikat pedig a gonosz boszorkány. Az egyik kisbárány mondja a másiknak:

- Jó neked, testvérkém, téged az igazi apád simogat, engem pedig a gonosz boszorkány.

Meghallotta a boszorkány, hogy mit mondott a kisbárány. Megharagudott:

- Le kell vágni a bárányokat, csak bégetnek, bajt és kárt okoznak a kertben. Mi hasznunk van belőlük?

A király sajnálta a bárányokat, de hallgatott a boszorkányra és levágatta azokat. A vér kiömlött egy fadarabra. Odarepült egy sólyom, felkapta azt a fadarabot és elvitte a királynénak az erdőbe. A királyné felveszi azt a fadarabot, átdobja a vállán, majd a fején, és egyszerre ott állnak a gyerekek, mint amikor éltek, a nappal a homlokukon, a holddal a tarkójukon, a csillagokkal az orcáikon.

Felnővén a fiú, kérdi:

- Mama. Hol van a mi apánk? Él, vagy már meghalt?

- Az apád él és egészséges, csak egy gonosz boszorkányt vett feleségül. - És elmesélt mindent, ami velük történt.

- Én elmegyek, megnézem az apámat - mondta a fiú.

- Ne menj, a gonosz boszorkány és az én gonosz nővéreim felismernek a homlokodon lévő napról, a holdról a tarkódon és a csillagokról az orcáidon. Ha felismernek, almafává vagy báránnyá varázsolnak.

- Akkor adj rám sapkát.

A királyné varrt neki egy sapkát a saját ruhájából, és elengedte az apjához.

Amikor a királyi udvarba ért, a fiú éjszakai szállást kért. A király mondja:

- Itt töltheted az éjszakát.

A gonosz boszorkány mondja:

- Szűkösen vagyunk, nincs hely.

- Én a kemencepadkán is elalszom - kérlelte a fiú.

Akkor a király, mivel nem volt utódja, közhírré tette, hogy aki megszámolja a kosárban a diót, azé a fele királysága. Sok vitéz megpróbálta, de egyiknek sem sikerült. Akkor így szólt ez a gyerek:

- Add ide nekem, király, a diót, talán én összeszámolom.

- Vedd, gyermekem, számold! - mondta a király, de a boszorkány így szólt:

- Mássz fel a kemencére, ülj ott! Ha nem, fogom a söprűt és kisöpörlek innen, ha itt a bolondját járatod velünk.

- Volt egy király, két dió a kosárba, elment vadászni, két dió a kosárba, az erdőben talált egy kunyhót, két dió a kosárba, ülnek a lányok, fonnak és nevetgélnek, két dió a kosárba. Az egyik mondja: „Ha engem venne feleségül a király”, két dió a kosárba, „egy rost lennel az egész királyi udvart felöltöztetném”, két dió a kosárba, a másik mondja: „Ha engem venne a király feleségül”, két dió a kosárba, „akkor egy kalász rozssal az egész udvart megetetném”, két dió a kosárba, a harmadik pedig mondja: „Ha engem venne a király feleségül”, két dió a kosárba, „szép gyerekeket szülnék neki”, két dió a kosárba, „a homlokán nap, a tarkóján hold” két dió a kosárba, „az orcáin csillagok” két dió a kosárba... - És a gyerek, amíg összeszámolta a diót, elmesélte az anyja történetét, és a saját meg a nővére szerencsétlenségét.

- Én vagyok a te fiad, két dió a kosárba - fejezte be a számolást és levette a fejéről a sapkát. Olyan fényesség lett, mint nappal: világít a homlokán a nap, a tarkóján a hold, az arcán a csillagok. A király átölelte a fiát és azonnal elment vele együtt az erdőbe, hogy elhozza az igazi feleségét, és megparancsolta, hogy vasboronán vigyék ki a gonosz boszorkányt és a gonosz nővéreket és szórják szét őket a földeken.

Másodszor is lakodalmat ültek. Én is ott voltam, bort és mézet ittam, a szakállamon végigcsurgott, a számba nem jutott. És amikor táncolni mentem, mindenki cipőjét összetapostam.

A SIKLÓ MEG A KÉT NŐVÉR

Egy apának és anyának két lánya volt, Marijona és Kotryna. Marijona volt az idősebb, Kotryna a fiatalabb.

Egy alkalommal az anyjuk korán felkeltette, és leküldte őket a kúthoz vízért. Látják, egy sikló dugja ki a kútból a fejét, és nem engedi meg Kotrynának, hogy vizet merjen. Így szól:

- Ha megígéred, akkor merhetsz vizet, ha nem ígéred meg, akkor nem kapsz.

Kotryna megijedt és megígérte a siklónak, amit az kért. Hazament, de senkinek semmit sem szólt, csak maga gondolt arra, hogy mi lesz.

Egy idő múlva beállított hozzájuk egy csinos legény, levette a siklóbőrt és odaadta Kotrynának, hogy fogja. Ő azt a bőrt a hóra alá tette. Amikor a fiú elindult haza, a lány visszaadta neki a bőrt.

Ezután a siklólegény megkérte a szülőket, hogy adják hozzá Kotrynát. A szülők nem akarták, mert Kotryna volt a fiatalabbik. Mondták neki, hogy vegye el inkább az idősebb lányt, Marijonát, de a sikló nem akarta feleségül venni az idősebbet.

Akkor a sikló mindkét lánynak adott két vödört és két egyforma szitát, és megparancsolta, hogy hozzanak vizet. Kotryna hozott is, de Marijonának kifolyt a vize. Kotryna hozott vizet, ami tiszta volt, mint a kristály. Marijonáé tele volt kígyókkal, rákokkal, békákkal, mert amint hozta, ilyen szavakkal káromkodott.

Ez után a sikló megparancsolta mindkét lánynak, hogy készítsenek ködgombolyagot; amelyiké nagyobb lesz, az lesz a sikló felesége. Mindketten elmentek a kúthoz és kezdték tekerni a gombolyagot. Kotryna feltekerte, de Marijona gombolyagja letekeredett. Akkor Marijona nagyon megharagudott, vette a fejszét, levágta Kotrynának a fejét és eltemette az égerfa alatt. Hazatért a ködgombolyaggal, és feleségül ment a siklóhoz.

Amikor a lakodalmat tartották, egy pásztor hajtotta a juhokat. Levágott egy égerfa ágat, kifaragott egy sípot, és játszott rajta. A síp szomorúan ilyen szavakkal szólt:

Játsszál, pásztorfiú,
Te szegény.
Engem a nővérem agyonvert,
Az égerfa alá eltemetett
Egy ködgomolyagért.

A pásztor hajtotta hazafelé a juhokat, és annál az udvarnál, amelyikben Marijona tartotta a lakodalmát a siklóval, furulyázni kezdett:

Játsszál, pásztorfiú,
Te szegény.
Engem a nővérem agyonvert,
Az égerfa alá eltemetett
Egy ködgomolyagért.

Akkor behívták a házba a pásztort, és kérték, hogy mutassa meg a furulyáját. Először elvette a menyasszony anyja és kezdett játszani rajta. A furulya szomorúan így énekelt:

Játsszál, anyácskám,
Én öregecském.
Engem a nővérem agyonvert,
Az égerfa alá eltemetett
Egy ködgomolyagért.

Aztán átvette az apa, és kezdett játszani.

Játsszál, apácskám,
Szívecském.
Engem a nővérem agyonvert,
Az égerfa alá eltemetett
Egy ködgomolyagért.

Aztán átvette a bátyja, és kezdett játszani.

Játsszál, bátyuskám,
Szép legénykém.
Engem a nővérem agyonvert,
Az égerfa alá eltemetett
Egy ködgomolyagért.

Akkor elkezdett furulyázni a vőlegény. A furulya szomorúan rákezdett:

Játsszál kedvesem,
Én kedveském,
Szeretettem,
Amikor a vizet mertem,
Neked elígérkeztem.

A sikló-vőlegény átadta a furulyát Marijonának és ráparancsolt, hogy játsszon rajta. A furulya rákezdett:

Játsszál, nővérem,
Te vertél agyon engem,
Az égerfa alatt elástál
A ködgomolyagért.

Marijona ledobta a furulyát, elővette a hóna alól a siklóbőrt, és bedobta a kemencébe. Megdördült az ég. Marijona eltűnt, a sikló pedig feljajdult:

- Még annyit kell szenvednem, amennyit szenvedtem!

A KIRÁLYLÁNY MEG A KISGIDA

Egyszer egy király sétált a tengerparton, és nagyon megszomjazott. Amikor lehajolt a vízhez, hopp, elkapta valaki a szakállát. A király kérte, hogy engedje el, de a vízből az a valaki így szólt:

- Ígérd meg, hogy tizennyolc év múlva ideadod azt, akit nem hagytál otthon, akkor elengedlek.

A király gondolkodás nélkül meg is ígérte neki. Amikor hazatért, ott találta a lányát, aki éppen most született. Amikor a lánya tizennyolc éves lett, az apa felkészült, hogy kimegy a tengerre: jobb, ha nem látja a saját szemével a szerencsétlen lányt. Felkészült, és elment éjjel, a lányát ott hagyta, amint aludt. Reggel felkelvén a lány körbejár mindent szobát, sehol senkit sem talál, csak amikor benéz az ólba, látja, hogy ottmaradt egy kis kecske. A kecske mondja:

- Oldozz el engem, én elviszlek az apádhoz!

A lány el is oldozta. Csinált egy kis kocsit, rakott fel szénát magának, felültette a lányt és elindult. Ahogy mennek, lánykérőkkel találkoztak, akik éppen azért jöttek, hogy elvigyék a lányt. A lánykérők mondják:

- Kecske, kecskécske, hová mégy?

A kecske énekelve mondja:

- A vásárba, uraim, a vásárba.

- Kecske, kecskécske, mit viszel? - kérdezik a lánykérők.

- Szénát, uraim, szénát - feleli énekelve a kecske.

- Kecske, kecskécske, mi téged levágunk - mondják a leánykérők.

- Ne vágjatok le, urak, ne vágjatok le, elénekelek egy szép dalt nektek - és elkezdett énekelni:

Ül, ül egy lány
A padon az ablaknál,
Rutakoszorú a fején,
Aranygyűrű az ujján,
A kedvesét várja egyre.

A lánykérőknek nagyon megtetszett ez az ének, és tovább engedik a kecskét. Siet, szalad a kecske, hogy minél messzebbre kerüljön tőlük. A kecske látta, hogy újabb lánykérők jönnek vele szemben, nagyon megijedt, hogy elveszik tőle a királylányt. Kérdik a lánykérők:

- Kecske, kecskécske, hová mégy?

A kecske énekelve mondja:

- A vásárba, uraim, a vásárba.

- Kecske, kecskécske, mit viszel? - kérdezik a lánykérők.

- Szénát, uraim, szénát - feleli énekelve a kecske.
- Kecske, kecskécske, mi téged levágunk - mondják a leánykérők.
- Ne vágjatok le, urak, ne vágjatok le, elénekelek egy szép dalt nektek - és elkezdett énekelni:

Ül, ül egy lány
A padon az ablaknál,
Rutakoszorú a fején,
Aranygyűrű az ujján,
A kedvesét várja egyre.

Tetszett a kérőknek a dal és elengedték a kecskét a piacra, maguk pedig berontottak a kastélyba. A kecske sietett, hogy minél gyorsabban eljusson a tengerhez. Amikor odaért, felkiáltott:

Király, király,
Fond a tiszta selymet,
Vesd át a tengeren,
Sajnálj meg a lányodat,
Essen meg a szíved a gyermekeden.

Meghallotta a király, hogy segítségért kiáltanak, elküldött egy hajót aranyszállal. Beszállt a kecske a királylánnyal a hajóba és elúszott. Miután kiúszott a tengerre, meglátta, hogy úzik őt a kérők. Odszaladnak a kérők a partra és kiabálnak:

Király, király,
Fond a tiszta selymet,
Vesd át a tengeren,
Sajnálj meg a vejedet,
Essen meg a szíved a gyermekeden.

De a király nem selyemszálat küldött nekik, hanem szöszet, ami, mihelyt a hajó kiúszott a nyílt tengerre, elszakadt, és mindannyian a vízbe fulladtak. A kecskegida pedig a királylánnyal elutazott, és mindenki boldogan élt. A királylány nagyon szerette a kis kecskét és sohasem vált el tőle.

A HOLLÓKKÁ VARÁZSOLT TIZENKÉT FIVÉR

Egy úrnak meghalt a felesége, és otthagytott neki tizenkét fiút meg egy lányt.

Egy idő múlva az apa eltervezte, hogy feleségül vesz egy másik nőt. Az boszorkány volt. Mondja is neki:

- A lány hadd maradjon, de a fiaidat égesd el, a hamvukat szórd bele egy papírba, és küldd el nekem, akkor férjhez megyek hozzád.

Az apa gondolkodott így, gondolkodott úgy, és nem tudta, hogy mit is tegyen. Fogta magát, és mindent elmesélt az egyik szolgájának. Az így válaszolt:

- Mit törödsz te vele? Hiszen az udvarban olyan sok a kutya. Égess el közülük tizenkettőt, szórd be a hamujukat egy papírba, pecsételd le, és küldd el. Talán észre sem veszi. Az esküvő után pedig, ha meg is találja őket, semmit sem tesz velük.

Az úr így is tette: elégetett tizenkét kutyát, a hamujukat beleszórta egy papírba, lepecsételte, és elküldte a boszorkánynak. Az átnézett minden apró kis papírdarabot, megszagolta, és azt mondta, hogy most szívesen feleségül megy a férfihez. Az esküvő után, amikor kiment az udvarba, szaglászni kezdett.

- Mi ilyen bűdös itt? Mindenki, akire nincs itt szükség, váljon hollóvá, és repüljön el! - mondta.

A mostoha fiai akkor éppen a pincében voltak, és rögtön mind, egyik a másik után, fel az ablakba, és huss, elrepültek.

A férfinak csak egy lánya maradt. Az semmit sem tudott a bátyjairól, az apa megtiltotta az udvari embereknek, hogy beszéljenek róluk.

Egyszer - a lány ekkor már tizenkét éves volt - az udvari emberek beszélgettek:

- Csak ez az egy lány volt a halott úrnőnek?

Az egyikük így felelt:

- Dehogy! Volt tizenkét fiuk, de amikor az úr feleségül vette a boszorkányt, az mindegyiket elvarázsolta. Mind hollóvá változott és elrepült.

A lány, amikor meghallotta az udvari emberek beszédét, elhatározta, hogy elmegy megkeresni a bátyjait. Varrt tizenkét inget, tizenkét nadrágot, tizenkét lepedőt, párnahuzatot és miután mindent összecsomagolt, útra kelt.

Ment, mendegélt mezőkön, erdőkön át. Bárkivel is találkozik, mindenkitől kérdezi, nem látta-e a bátyjait, akik hollóvá változva repkednek. Mindenki azt felelte, hogy nem látták őket. Amint így mendegélt át egy nagy erdőségen, eljutott egy remetéhez. Amikor odament hozzá, megkérdezte, hogy látta-e a bátyjait, akik hollók formájában repkednek. A remete így felelt:

- Én nem láttam, de én vagyok az összes felhő ura, töltsd nálam az éjszakát, reggel összehívom a felhőket, lehet, hogy lesz olyan, amelyik látta őket.

Reggel a remete össze is hívta a felhőket. Amikor ráborultak a kis kunyhójára, sötét lett, mintha éjszaka lenne. Kiment az udvarra a remete, és kérdi a felhőket:

- Nem láttatok tizenkét fiútestvért, akiket hollóvá varázsoltak?

Mindegyik azt felelte, hogy nem láttak egyet sem, és mind elindult tovább a maga útján. Ekkor a remete mondja a lánynak:

- Ha ma ezen az erdőn fogsz átmenni, akkor estére megtalálod a fivéremet, aki szintén remete: neki minden szél fölött van hatalma. Ő megkérdi a szeleket, talán azok fűjták el a testvéreidet.

A lány elment. Megy, mendegél át az erdőn, estefelé eljutott egy másik remetéhez. Bement hozzá megkérdezni, hogy nem látta-e, nem hallotta-e a fivéreit, akik hollókká változtak. Az így felelt:

- Én semmit sem tudok. Töltsd nálam az éjszakát! Holnap reggel összehívom az összes szelet, talán ők lesznek, akik elfűjták azokat, és akkor megmondják neked.

Reggel a remete összehívta az összes szelet. Azok erősen fűjtak, zúgtak, háborogtak. Mindegyiket megkérdezte, és mindegyik azt mondta, hogy egyikük sem látta őket, semelyik sem vitte el azokat semerre. Akkor a remete így szólt a lánynak:

- Ha ma ezen az erdőn át mész tovább, eljutsz a harmadik testvérünkhöz. Őneki minden madár felett van hatalma. Lehet, hogy lesz egy madár, amelyik találkozott velük.

A lány megint elment.

Megy, mendégél egész nap és estefelé odaér a harmadik remetéhez. Ez is mondja neki:

- Töltsd nálam az éjszakát, holnap összehívom az összes madarat. Azok, ha valamerre látták, majd megmondják neked.

Reggel ez a remete összehívta az összes madarat. Akkor odaszálltak, odarepültek a nagy és a kis madarak is. Kiment hozzájuk a remete és megkérdezte mindegyiket. Azok mindannyian azt válaszolták, hogy egyikük sem látta őket sehol, egyikük sem tud semmiről. A remete elbocsátotta a madarakat, és mind el is repült. Hamarosan odarepült egy sánta sas. A remete rákiáltott:

- Miért nem sietsz? Miért késlekedsz?

A sas így felelt:

- Egy vadász meglőtte a lábamat, nem tudtam gyorsan repülni.

A remete kérdezi a sást:

- Nem láttál valamerre tizenkét fivért, akiket hollóvá varázsoltak?

A sas így felelt:

- Láttam, és tudom: nappal holló formájában repülnek, de éjszakára emberekké válnak és egy hegyen laknak.

Akkor a remete a lánynak tizenkét botot adott, és ráparancsolt, hogy amikor majd mászik fel arra a hegyre, azokat egymás után szúrja be a földbe.

- Csak - mondja - vigyázz, nehogy bármelyik is kiessen a kezedből: ha akárcsak egy is kiesik, akkor már nem fogsz tudni felmászni a hegyre.

A sasnak pedig ezt mondja:

- Te pedig ügyelj arra, nehogy leessen és összezúzza magát!

És elment a lány azzal a sassal, aki nagy szárnycsapásokkal szállt. Elrepültek így kettesben ahhoz a hegyhez. A hegy nagyon magas volt, még az égboltnál is magasabb. A lány azonnal kezdte beszúrni a hegyoldalba a botokat, és ment felfelé. Szúrta, döfte, már alig félversztányi út maradt, már fel is mászott volna, de váratlanul leesett az egyik bot. A lány, amint nézte a lezuhanó botot, ő is majdnem leesett, de a sas, amelyik ott ült a hegy lábánál, azonnal felrepült, az egészséges lábát beleakasztotta a lány batyujába, majd fel, fel, egészen a felhőkbe vitte őt. Elvitte egy nagy barlanghoz, majd ott letette.

- Itt van az a barlang, ahová este megérkeznek, és bemennek - mondta. - Te, ha oda bemész, találsz tizenkét ágyat. Terítsd le azokat lepedővel, és mindegyik párnára húzzál huzatot. Mindegyik inget és nadrágot tedd az ágyakra. Mindegyik ágy mellett találsz egy kis asztalt és az asztalokon egy-egy kenyeret. Azokból a kenyerekből levághatsz egy-egy szeletet és megeheted. Az ajtó mellett találod a legkisebb bátyád ágyát, mássz be alája. Ott te is eltöltheted az éjszakát.

A sas, miután mindezt elmondta, elrepült, a lány pedig bemászott abba a barlangba. Ott mindent úgy talált, ahogyan azt a sas elbeszélte neki. Lepedővel letakarta az ágyakat, felhúzta a párnákra a huzatot, a nadrágokat és az ingeket letette mindenkinek az ágyára, elvett minden kenyérből egy-egy szeletet. Bemászott a legkisebb testvére ágya alá és lefeküdt. Amikor beköszöntött az este, azonnal meghallotta, hogy hollók kárognak. Leszálltak, és emberekké válva bementek a házba. Mindenki örült, hogy meg van ágyazva, és nadrágot meg inget is

találtak. Minután rendbe tették magukat, mennek enni. Látják, a kenyérük fel van vágva. A legidősebb mondja:

- Az ágyakat és a ruháinkat is rendbe tette, ez jó, de hogy a kenyérünkből hiányzik, ez nem jó dolog. De mit tehetsz?

Eltöltötték az éjszakát. Reggel felkelvén károgni kezdtek, és elrepültek. Akkor az ágy alól előbújt a lány is. Rendbe tette az ágyakat, kitakarította a szobát, mindent elrendezett, és várja a testvéreit. Estefelé megint kárognak a hollók, és jönnek be a fivérei a szobába. A legidősebb mondja:

- Látod, a kenyérből megint evett valaki. Gonosz szellem járhatott itt. Most még semmit sem teszek, de ha harmadnap is így lesz, akkor akár az egész hegyet felszántom, de megtalálom.

Az ágy alatt fekvő lány megijedt, és elképzei, hogy mi fog történni. Már mindegyik fivére alszik, horkolnak, de ő csak képtelen elaludni. Szenved, szenved, és végül kezdi keltegetni a legkisebb bátyját, húzza a lábát.

- Ki az? - kérdi a fiú.

A lány halkán feleli:

- Én, bátyuskám, a ti testvéretek. Eljöttem, megkerestelek benneteket. De mit tegyek most, hogy a bátyám haragszik?

A bátyja így felel:

- Nos, mit tegyél most? Tégy úgy, mint eddig tettél. Holnap majd meglátjuk.

Reggel az összes fivér felkelt, és már készülnek kifelé, amikor a legkisebb megszólal:

- No, bátyám, tegnap azt ígérted, hogy feltúrod az egész hegyet, felforgatod, de ha rokont, vagy nővért találunk, mit tennél akkor?

A legidősebb fivér így válaszolt:

- Látom, hogy te már tudod, hogy ki van itt, no mondd meg, hogy kicsoda!

A kérdező felelte a takarót.

- Másszál elő húgocskám, lesz, ahogy lesz!

Akkor a legidősebb bátyó így szólt:

- Ha kibírtál volna otthon még egy évet, akkor otthon megvárhattál volna minket, de most, húgocskám, nekünk is, és tenedek is, még tizenkét évet kell szenvednünk. Ha kibírsz ennyi időt, és közben nem szólsz senkihez, akkor még találkozunk.

Miután ezt elmondta, megparancsolta a húgának, hogy szálljon fel a hátára, majd mindannyian hollóvá változtak, elrepültek. Elvitték a húgukat a nagy erdőbe, felültették egy fenyőfa csúcsára. Elbúcsúztak tőle, és otthagyták. Sokáig ült ott, a ruhája is teljesen elrongyolódott.

Egy szép napon abba az erdőbe jött a királyfi az udvaroncáival vadászni. A kutyák körülvették azt a fát, amelyiken a lány ült, és elkezdtek ugatni. Azonnal odament a vadászokkal a királyfi. Látja, hogy a fán egy ember van. Így beszél hozzá, úgy beszél hozzá, de az csak hallgat. Akkor a királyfi mondja az egyik szolgájának: - Mássz fel, és hozd le! Meglátjuk, hogy ki az.

A szolga fel is mászott. A lány, úgy látszik, közölni akarja vele, hogy nincs ruhája. A vadász, miután lemászott, mondta a királyfinak, hogy a fán egy szép fiatal nő van, de ruhátlan. A

királyfi adott ruhát a vadásznak, aki felvitte azt a lánynak. A lány felöltözött és lemászott. A királyfinak annyira megtetszett, hogy már semmi mást nem akart, csak mindig őt látni. Miután hazavitte, megmondta a szüleinek, hogy feleségül akarja venni. A szülők nem akartak néma menyet, de mivel a fiú sokáig kérlelte őket, beleegyeztek, és a királyfi feleségül vette a tizenkét fiú hűgát.

Néhány év múlva fiuk született. Aznap a királyfi nem volt otthon, a fiatal királynéhoz a mostoha anyját, a boszorkányt hívták el segíteni. Ez a boszorkány kidobta a gyereket, felkapott egy kutyakölyköt, és megmutatta mindenkinek:

- Nézzétek, milyen gyereket szült!

Megijedtek a királyfi szülei, és írtak a fiuknak, hogy mielőbb jöjjön haza, és váljon el a feleségétől. A királyfi hazajött, megnézte a feleségét, és úgy döntött, hogy semmit sem tesz, mert az olyan jó, olyan szép.

Egy év múlva újabb fiuk született. A királyfi megint nem volt otthon, és a boszorkány, mielőtt csak megpillantotta a gyereket, kidobta, és felkapott egy macskakölyköt, és mutatja mindenkinek:

- Nézzétek, most milyen gyereket szült!

Mindenki csodálkozott, és a szülők írtak a fiuknak egy levelet. A fiuk írt haza, hogy semmit se tegyenek önélküle. Hazajött a királyfi, és mondja, hogy a felesége nagyon szép, tetszik neki, és még tovább tartja.

Megint egy év múlva - a királyfi most sem volt itthon - megszületett a harmadik fiuk. A boszorkány, alig pillantotta meg, kidobta, és mindenkinek egy épp akkor született kutyakölyköt mutatott. A szülők megint írtak a fiuknak, hogy sürgősen jöjjön haza, hogy így vagy úgy veszejtse el a nőt. A királyfi hazajött, de nagyon sajnálja elpusztítani a feleségét. Nem tudva, hogy mit is tegyen, mondja:

- Tudjátok, tegyétek meg, ahogyan kigondoljátok!

A bírók elítélik a nőt. Meghozták az ítéletet, hogy égessék el, mert ő boszorkány. Nagy máglyát raktak, meggyújtották, és vezetik oda a nőt, de hamarosan nagy eső támadt és eloltotta a tüzet. Megint megparancsolták, hogy hozzanak száraz fát. De ekkor már letelt a tizenkét év, csak egy óra hiányzik, mindjárt jönnek a fivérek. Amint csak kezdték meggyújtani a tüzet, látják, hogy repül arra tizenkét holló. Odarepültek és leereszkedtek. Mielőtt leszáll az első, emberré változik, és kézen fogva vezet egy hároméves kisfiút; leszáll a második és vezet egy kétéves kisfiút; leszáll a harmadik és hoz egy még pólyás újszülöttet. A fiúk mind oda-szaladnak a tűzhöz és kiáltják:

- Mit csináltok itt? Nem szégyellitek magatokat, hogy a mi ártatlan hűgunkat el akarjátok pusztítani? Inkább a mostoháját, a boszorkányt vessétek a tűzre.

Elmesélték, hogy hogyan dobta ki a boszorkány az újszülött gyerekeket, és hogyan vették ők azokat magukhoz és nevelték fel... Most a hűguk is mindent elmondott: nagyon szereti a bátyjait, és ezért hallgatott ilyen sokáig. Akkor mindnyájan megragadták a boszorkányt és bele-dobták a tűzbe.

A király nagy lakomát rendezett. Én is ott voltam, és sokat láttam, ott ettem, ittam, a szakállamon végigcsorgott, a számba semmi sem került.

A KIRÁLYLÁNY MEG A NAP LÁNYA

Hol volt, hol nem volt, élt egyszer egy király. Volt egy fia meg egy nagyon szép lánya. Ennek a királynak a felesége már meghalt. Hamarosan megbetegedett maga a király, és ő is meghalt. Csak a fia meg a lánya maradt életben.

A királyfi, saját kezébe véve az apja egész örökségét és az uralkodást, elhatározta, hogy megnősül. A Föld szinte minden országába küldötteket küldött, hogy keressenek neki egy lányt, ha nem is szebbet, de legalább olyan szépet, mint amilyen a húga.

Egy idő múlva visszatértek a küldöttek és elmesélték a királyfinak, hogy bejárták az egész földet és sok szép lányt láttak, de olyan szépet, mint az ő húga, sehol sem láttak, sehol sem találtak.

Akkor a királyfi elgondolta, hogy feleségül veszi a húgát. Hamarosan el is mondta neki az ötletét. A királylány sírva fakadt, de semmi sem segített: a bátyja határozottan kijelentette, hogy hozzá kell mennie feleségül.

A királylány nagyon kétségbe esett: hogyan is menjen feleségül a saját bátyjához? Három nap és három éjjel sírt, zokogott, és a negyedik napon kezdett készülődni az esküvőre.

Az esküvő napján a királyfi öltözött fel elsőnek, és várta a húgát. Várja, várja, de csak nem jön. Végül bekialt neki:

- Húgocskám, felöltöztél már?

- Felvettem már a cipőmet - felelte a húga, és térdig besüllyedt a földbe. A királyfi még várja, de csak nem győzi kívánni, hogy jöjjön a húga, és ismét kérdi:

- Húgocskám, felöltöztél már?

- Felvettem már a szoknyámat - felelte a húga és nyakig besüllyedt a földbe.

A királyfi megint várja, de csak nem győzi, és megint kérdi:

- Húgocskám, felöltöztél már?

- Feltettem már a koszorúmat - felelte a húga és teljesen besüllyedt a földbe.

A királyfi egy pillanatig még várt, majd megint hívta a húgát, de már senki sem szól neki vissza. Akkor ő maga bement a szobába. Látja, hogy ott egy teremtet lélek sincs. Mindent megnézett, átkutatta, csak nem találja a húgát.

Így meghíúsult a királyfi esküvője.

A királylány pedig, miután besüllyedt a földbe, egy pillanat múlva kinyitotta a szemét. Látja: ott fekszik egy tágas, szép mezőn. Köröskörül virágok illatoznak, a magasban süt a nap. A királylány sétálni indul a réten, szamócát szed magának és eszik belőle.

Estére nagyon rosszul kezdte érezni magát. Egészen egyedül járkált, sehol sem látott egy teremtet lelket sem, végül körülnézett, és elindult egyenesen át egy erdőn. Már sötétedni kezdett, a királylány félve lépdelt, és mindig nézelődött köröskörül.

Hirtelen megpillantott a fákon át egy kis villódzó fényt. Miután közelebb ért, meglátott egy kis kunyhót. Bement. Ott egy nagyon szép lányt talált. Az asztalnál ült és varrt. Köszöntötték egymást, beszélgetni kezdtek.

- Én királylány vagyok - kezdte a vándor. - Nincs se apám, se anyám, csak egy bátyám. Az apám halála után a bátyám kezdett uralkodni, és mivel nem talált magához illő lányt, rám parancsolt, hogy menjek hozzá feleségül. Amikor az esküvőre öltözködtem, valahogyan eljöttem tőle, de magam sem tudom, hogy hogyan kerültem erre a rétre, és hogyan jöttem ide.

- Engem pedig a Nap Lányának hívnak - mondta a másik lány. - Rossz dolog, hogy ide kerültél. Ez a kunyhó egy gonosz boszorkányé. Ő engem is itt tart, és nem enged el sehová sem. És neked is bajod lesz, ha itt talál, amikor hazaér.

- Szökjél meg tőle - mondta a királylány.

A Nap Lánya így felelt:

- Megszökném, de nem tudom, hogy hová. Engem még kiskoromban rabolt el az anyámtól a boszorkány, és úgy őriz, hogy senki sem tud rólam. Végtelenül szomorú vagyok itt. És mi lesz később, nem tudom.

Amint kettesben így beszélgettek, hideg szél támadt, a fák megremegtek, a föld is reszketett. A Nap Lánya megérezte, hogy a boszorkány repül hazafelé. Akkor mindjárt a falhoz állította a királylányt és fölötte a falba beszúrt egy tűt cérnával. Ez a tű egy varázstű volt: így a boszorkány semmit sem láthatott.

Amint belépett a kunyhóba, a boszorkány azonnal kiabálni kezdett:

- Milyen emberhús bűzlik itt?

- Itt semmi sem bűzlik - felelte a Nap Lánya. - Talán te magad kentél össze magad embervérrel, emberszaggal.

A boszorkány körülnézett, majd még egyszer, ezután leült és lihegve pihent egy keveset, majd ismét elrepült.

Miután elrepült a boszorkány, a Nap Lánya kivette a falból a tűt, és tovább beszélgetett a királylánnyal.

- Hogyan lehetséges az, hogy a boszorkány nem látott meg engem? - csodálkozott a királylány.

- Hát így - felelte a Nap Lánya. - Ezt a varázstűt és cérnagombolyagot, kefét, és törülközőt nemrég hozta nekem egy öregember. Azt mondta, hogy hamarosan eljön hozzám a bátyám, és akkor ezeknek a dolgoknak majd a hasznukat veszem.

A királylány köszönetet mondott a Nap Lányának, és kérve kérte, hogy szökjön most meg a boszorkánytól.

- Itt vannak ezek a varázseszközök - mondta. - Könnyen megszöksz a boszorkánytól, és engem is megmentesz. Ismerem én a mi országunk útjait. Fussunk!

A Nap Lánya hallgatott a királylányra, magához vette a varázseszközöket, és mindketten elszöktek.

Hazajött a boszorkány, és nem találta a Nap Lányát. Ezért szörnyen megharagudott, és kezdett köröskörül szaglászni, szimatolni, és rábukkant a szökevény nyomára, de nem is egyre. Felkapta a sarokból a mozsarat, beleült, és a Nap Lánya nyomába eredt.

A Nap Lánya meghallotta, hogy dobog a föld, és megértette, hogy repül utána a boszorkány. Mindketten nagyon megijedtek, és ledobták a gombolyagot. Ebből a gombolyagból hegy lett - magas, meredek és terjedelmes. A boszorkány odaérve ahhoz a hegyhez, megpróbált átrepülni felette, de nem tudott olyan magasra emelkedni. Majd megpróbálta körbeszaladni, de túl nagy

volt az a hegy. Akkor hazarepült egy ásóért, és elkezdett ásni. Gyorsan átásta a hegyet, és megint üldözi a menekülőket, olyan gyorsan, hogy szélvihar kerekedett, a fák meggörbültek.

Közben a Nap Lánya és a királylány már nagyon messzire elszaladt, de megint érzik, hogy remeg a föld: a boszorkány megint kergeti őket. Akkor a Nap Lánya ledobta a kezét. Ebből a kezéből olyan sűrű és hatalmas erdő keletkezett, hogy a boszorkány sem egyenesen nem tudott átmenni rajta, sem megkerülni nem tudta, sem átrepülni. Nem volt mit tenni, megint hazarepült, most egy fejszéért. Elhozta a fejszét, utat vágott magának és megint, beülve a mozsárba, száguld, miközben szimatolja a nyomokat.

A Nap Lánya és a királylány meghallotta, hogy remeg a föld. Megértették, hogy megint a nyomukban van a boszorkány. A Nap Lánya azonnal ledobta a törülközőt. Abból a törülközőből egy olyan nagy és mély tó keletkezett, hogy a boszorkány sehogyan sem tudta sem átúszni, sem átrepülni. Akkor hasra feküdt, és kezdte lefetyelni a vizet, mondogatva: „Lefetyeld mozsár, én is lefetyelem.” Pont ez jár a mozsár fejében! Egyáltalán nem gondolt arra, hogy lefetyeljen. A boszorkány egyre csak issza a vizet. Már szinte mindent kiivott, felfűvódott, olyan mint egy hegy. Már csak egy vödörnyi víz maradt, de ő azt az utolsó kortyig ki akarta inni, és durr, szétpattant...

A Nap Lánya meg a királylány, miután megérezte, hogy a boszorkány már nem kergeti őket, a legkisebb félelem nélkül ment tovább. Hamarosan elértek egy nagyon szép palotához. A királylány felismerte a bátyja palotáját.

Amikor bementek abba a palotába, a királyfi nagyon megörült, de kétségbe is esett, mert nem tudta megállapítani, hogy melyik is a nővére: ők ketten olyanok voltak, mintha egyek lettek volna. Így is nézi, úgy is nézi, nem tudja kiválasztani a húgát. Akkor a királyfi ravaszsághoz folyamodott: nagy lakomát rendezett, megparancsolta a böllérnek, hogy levágva az állatokat, egy hólyagot töltsenek meg vérrel, de úgy, hogy senki se tudjon róla, és adják oda neki. Ő ezt a hólyagot a nyakába köti úgy, hogy senki se vehesse észre.

Elkezdődött a lakoma. A vendégek nagyon vidámak voltak, de leginkább a királyfi. Vidáman beszélget a szép lányokkal, de még mindig nem tudja, hogy melyik a húga. Úgy látszik, hogy ők ketten összebeszéltek, hogy nem árulják el magukat. A királyfi néhányszor kérdezte, és nagyon szépen kérte, de egyik sem mond semmit, ez minden. Akkor kirántotta a kardját, a nyakára csapott és a hólyagból kieresztett minden vért.

Mindenki nagyon megijedt, ugrottak menteni a királyfit, de az egyik lány fájdalmasan felkiáltva odarohant, és sírva kötözte be a nyakát. A királyfi úgy tett, mintha meghalt volna, és mozdulatlanul feküdt. Akkor a lány még rosszabbul lett, és a királyfit simogatva hangosan zokogni kezdett:

- Oh bátyám, bátyuskám, mit is tettem! Oh, én szegény, mit is tettem!

A másik, habár sajnálta a királyfit, nem olyan nagyon.

Most, amikor megtudta, hogy melyik a húga, a királyfi épen és egészségesen felugrott, boldogan elnevette magát, és megcsókolta a húgát. Megismerkedett a Nap Lányával és megkérte a kezét. A Nap Lánya beleegyezett, hogy feleségül vegye, csak előbb találkozni akart a bátyjával, aki megígérte, hogy megkeresi.

Amint így beszélgetnek, észrevették, hogy közeledik egy nagyon szép királyfi. A Nap Lánya felismerte benne a bátyját.

Mekkora volt az öröm, nehéz azt leírni. A két királyfi azonnal megesküdt a két szép lánnyal. Olyan lakodalmat tartottak, amilyenről még nem hallottam, amilyent még nem láttam.

AZ ELVARÁZSOLT LÁNY MEG A SÁRKÁNY

Hol volt, hol nem volt, élt egyszer egy halász, aki a tengerparton lakott, és két fia volt: Petras és Jonas. Ők hárman ott halászgattak minden nap, de ebből sehogyan sem tudtak megélni - mindig csak szegények, nagyon szegények maradtak. Egy alkalommal, amint ott halászgattak, egy csónakon odaúszott hozzájuk egy öregember, elkezdett beszélgetni velük, kérdezősködött.

- Hogyan megy itt a sorotok? Jócskán fogtok halat? Gazdagon éltek?

A halász így felelt:

- Éjjel-nappal halászhunk, fogunk is halat, de alig-alig tudunk megélni. Szegények vagyunk, apó!

- Add nekem az idősebb fiadat, Petrast - mondja az öregember. - Én megfizetek neked. Adok egy szakajtó aranypénzt, és megmondom, hogy hogyan lehetsz gazdag.

A halász gondolkodott így, gondolkodott úgy, végül megszólalt:

- No odaadom, de öreg, hová viszed a fiamat?

Az öreg így felelt:

- Ne félj, apa, a fiadnak jó sora lesz. Amikor csak kedve támad, elhozom hozzád, hogy meglátogasson.

No, megegyeztek. Az öregember fizetett neki egy szakajtó aranyat, és mondta:

- Többet ne halásszál, hanem nyissál kocsmát, ott a borkimérésben meg is gazdagszol.

És az öregember elvitte magával Petrast, a halász pedig ezután már nem halászott. Kocsmát nyitott.

Az öregember csónakon ment három napig Petrasszal át a tengeren, az óceánon, és eljutott egy palotához: a házak egészen a víz mellett álltak, föld pedig egy csepp sem volt, ahová letehetné a lábát. Akkor az öregember mondja Petrasnak:

- Te szállj ki és menj be! Én kikötöm a csónakot.

Petras azonnal belépett a csónakból a házba. Járkál és nézelődik, de a ház üres, egyetlen ember sincs ott. Az asztalon azonban van enni- és innivaló, várja, várja az öreget, de az csak nem jön. Kinyitja az ajtót és arra néz, ahol hagyta, hogy kikösse a csónakot, de nincs már ott. Arrébb néz a tengerre, hát látja, hogy messze van, már csak a csónak látszik.

No, amint egyedül maradt itt, nem tudja, hogy mihez is kezdjen. Járkál fel-alá, sétálgat a házban, ahol senki sincs, ez minden. Olyan szomorúság lett úrrá rajta, hogy aznap nem is evett. Az ágy is meg volt vetve. Amint leszállt az este, besötétedett, félni is kezdett. No, most mit tegyen - lefekszik az ágyba, betakarózik és fekszik. Egyszerre megérezte, hogy van ott valaki. Kinyújtotta a kezét, megfogta a hajfűrtjét. Megérezte, hogy egy nő az. Azonnal felkelt, lámpát gyújtott, nézi, de senki sincs. Ha már senki sincs, akkor elgondolkodott: lehet, hogy csak álmodtam. És megint lefeküdt. Amint lefeküdt, valaki megint tesz-vesz a közelében. No, nem szól, semmit sem mond. Így töltötte el fekvéssel ezt az éjszakát. Reggel, amint pirkadt, felkelt - az asztalon van innivaló, ott gőzölög a meleg étel, hideg étel is van - evett, amennyi csak belefért, és megint járkál a házban, és állandóan csak abban reménykedik, hogy valahol talál egy embert, de nincs, és nincs. Eljött a dél. Megint van enni- és innivalója, amit csak akar, vacsorája is van, és éjjel megint eljön a láthatatlan nő.

Leélt ott egy egész évet, már megszokta, hogy neki itt jó dolga van. Azonban egy év múlva vágyakozni kezdett az apja, az anyja és a fivére után. Olyan nagyon vágyakozott, hogy akár csak egy pillanatra megláthassa őket. Akkor az öregember eljött a csónakján és mondja neki.

- Tehát, Petras, el akarsz menni meglátogatni a szüleidet, megnézni, hogy most hogyan élnek?

Petras azt felelte, hogy nagyon akar. Az öregember azonnal beültette a csónakba, és viszi, de útközben így beszél:

- Az apádnak és az öcsédnek elmondhatod, hogy hogyan élsz, de az anyádnak ne mondd el!

Megérkezett, de nem találta a régi helyen a szüleit. A városban éltek, egy nagy kocsmát béreltek, és gazdagok voltak. Ott vendégeskedik náluk, kérdezik, hogy hogyan él most. Az apjának és az öccsének elmondja, hogy így és így: éjjel mindig meglátogatja őt egy láthatatlan valaki. Azok ketten elnevetik magukat, és mondják:

- Jó ott neked, mégsem egyedül élsz.

Később az anyja kezdi faggatni:

- Gyermeke, miért beszélsz velem ilyen keveset? Miért nem mondd meg nekem, hogy hogyan is élsz?

Az anyja egyre csak sírva kérdegeti, így a falhoz szorította. Végül Petras mindent elmondott neki. Akkor az anyja mondja:

- Én mindjárt elmegyek a paphoz, ő majd tudja, hogy mit kell tenni.

Az anya el is ment azonnal a paphoz, mindent elmesélt. Akkor a pap kioktatta: ha most odamegy, el kell vinni magával egy megszentelt viaszgyertyát, nappal meg kell gyújtani és le kell takarni, de éjjel, amikor úgy érzi, hogy valaki van a szobában, vegye le a gyertyáról a fedőt. Petras elbúcsúzott a háziaktól, és megint elutazott azzal az öregemberrel. Az öreg elvitte a házig, beengedte, de ő maga megint elment a csónakjában. Petras nappal meggyújtotta a gyertyát és betette egy bögre alá, várta az éjszakát. Éjjel lefeküdt az ágyába, és egyszerre megérezte, hogy valaki ott van mellette. Azonnal levette a bögrét a gyertyáról, látja, hogy egy szép lány van a szobában, szőke copfja van, mellette áll. Sírva fakadt, és veszekedni kezdett.

- Ahogy kibírtad azt az évet, hogy nem láttál, ezt a másikat is ki kellett volna bírnod, akkor már vége lenne a varázslatnak. Akkor neked is, nekem is jó lenne, de most elvesztettél engem, és te magad is elvesztél. Hiszen nem is tudod, hogy minden nap tizenkettőkor ideúszik hozzám a tizenkétféjű sárkány. Addig, ameddig te engem nem láttál, ő sem látott téged, de most, hogy megláttál, ő is meg fog téged látni. Ma téged is és engem is felfal.

És Petras most sajnálja, hogy mindezt elmondta az anyjának. Ha nem mondta volna el, akkor az anyja meg a pap nem oktatta volna ki erre és minden jól végződött volna. Végül megharagudott rá a lány és így szólt:

- Jobb, ha csak egyedül pusztulsz el, mint mindketten - és belökte Petrast a vízbe. A fiú nagyon jól tudott úszni, hát úszott-úszott, és meg-megpihent a vízen. Így úszott három napig, majd eljutott egy szigethez. Már nagyon elfáradt és megéhezett. Miután kimászott arra a szigetre, körbenézett, hogy talál-e legalább egy madártojást. Itt találkozott az öregemberrel, aki megkérdezte:

- Hát te, Petras, hogyan kerültél ide, erre a szigetre?

Mindent elmesélt: hogy ki és hogyan oktatta ki, hogy mit tett, és hogyan is jutott a szigetre. Akkor az öregember mondja neki:

- Látod, nem megmondtam neked, hogy az anyádnak ne meséld el, hogy hogyan élsz ott. Nem hallgattál énrám, öregre. Most akár mit is teszel - mondja tovább az öreg -, ami megtörtént, az úgy is marad. Most odaadom neked ezt a gombolyagot, ha ezt letekered, azzá változhatsz, amivé csak kedved támad.

Átvévén tőle a gombolyagot, gondolt egyet, és azon nyomban a leggyorsabb madárrá változott. Elrepült ahhoz a lányhoz. Amint megpillantotta, kérdi a lány:

- Hogyan kerülsz te megint ide?

Ő elmesélte neki, hogy mi történt, hová úszott el, hogyan adta az öregember neki ezt a gombolyagot, és hogy ő most átváltozhat mindenné, amivé csak akar. Mondja a lány:

- No, jól van. Ma tizenkét órakor idejön a sárkány, te pedig változz át csalogánnyá és szállj fel arra a hársfára, ami a háztól nem messze áll. Énekelj! És amikor kimegy, hogy megnézzen, akkor te repülj el.

Petras mondja neki:

- Te meg kérdezd meg tőle, hogy hol van a halála.

Délben habzani, háborogni kezdett a víz, és előbújt a vízből a szörnyűséges tizenkétfejű sárkány. Miután bement a házba, beszélgetett azzal a lánnyal. Petras pedig csalogánnyá változva énekelt azon a hársfán nagyon szépen. Mondja a sárkány:

- Oh, milyen szépen énekel itt ez a kismadár!

És kiment, hogy megnézzze, de a madár azonnal elrepült, és ennyi volt! Akkor a sárkány megint bement, a lány pedig kérdi tőle:

- Tudod, mire gondoltam? Hol lehet a te haláloed?

- Ebben a pohárban - mutatja a sárkány.

Miután elmúlt a dél, a sárkány lemerül a vízbe. Petras átváltozik emberré, és következő délig nyugodtan élnek kettesben. A lány pedig azt a poharat ölelgette és várta a sárkányt. Petras megint csalogánnyá változik, felrepül a hársfára és énekel. Délben felmerült a tengerből a sárkány, és miután bement a lányhoz, kérdezi:

- No, miért szorongatod úgy azt a poharat?

- Hát, ha szeretlek téged, akkor a haláloedat is szeretem.

A sárkány elnevette magát:

- Hogyan lenne itt a haláloed? A haláloed abban a hársfában van, amelyiken az a madár olyan szépen énekel.

Miután elmúlt a dél, a sárkány megint elmerült a tengerben, és ezek kettesben pedig élnek, mint emberek. Reggel a lány a hársfát ölelgeti. Megint jön a sárkány és kérdi:

- No, miért szorongatod úgy azt a hársfát?

- Hát, ha szeretlek téged, akkor a haláloedat is szeretem.

A sárkány mondja:

- Az nem az én haláloed. Az én haláloed Franciaországban van, ott egy hegyi réten tizenkét ökror legel, mellettük áll tizenkettő, vízzel teli vödör. Ha megennéd azt a tizenkét ökröt és kiinnád azt a tizenkét vödör vizet, akkor már harcolhatnál ellenem. Harc közben kirepülne belőlem egy kacska. Ha te elfognád azt a kacsát, és felválnád, találnál benne egy tojást, azzal a tojással már megölhetnél, mert az az én haláloed.

Miután mindezt elmesélte a sárkány, és az óra elütötte a tizenkettőt, visszamerült a vízbe. Petra azonnal átváltozott a leggyorsabb madárrá és elrepült Franciaországba arra a hegyre, megtalálta a tizenkét ökröt és a tizenkét vödör vizet. Mindjárt levágta az összes ökröt, kiitta a vizet mind a tizenkét vödörből, és érzi, hogy már olyan erős, hogy a világon senki sem szállhat szembe vele. Azonnal visszaváltozott a leggyorsabb madárrá és visszarepült a lányhoz.

- No, most már megbirkózhatom azzal a sárkánnyal - mondja Petras.

Amikor eljött a dél, megmozdult a víz, és amikor kimászott a sárkány, mindjárt észrevette Petrast. Meglátván őt, fel is kiáltott:

- Miért jöttél el az én királyságomba? Ki engedett ide be téged?

Azonnal Petrasra támadt, de az tartja magát, és birkóznak, birkóznak. Amint birkóznak, huss, egyszerre kirepült a sárkányból egy kacska. Petras azonnal héjává változott, hopp, a kacsára, lehozta a földre, széttépte, kiesett a tojás. A sárkány menekül tőle, úszik a tengeren, de Petras macskává változik. Miután utolérte, hozzávágta a tojást, amivel agyon is verte. Mihelyt megölte a sárkányt, a tenger már ott sem volt, szárazföld volt a helyén. Ez most Amerika. Petras pedig megesküdött a lánnyal.

Én is ott voltam a lakodalomban, ettem, ittam, lefolyt a szakállamon, a számba egy csepp sem jutott. Petras lett Amerika királya. Ott termett egy hadsereg, ágyúkból kezdtek lövöldözni. Engem betettek az egyik ágyú csövébe, és amikor kilöttek, és repültem, és elrepültem ide Vilniusba, hogy elmondjam nektek ezt a mesét.

MESE A KÉT FIVÉRRŐL, AKIK NAGYON HASONLÍTANAK EGYMÁSRA

A folyóparton állt egy kunyhó, élt benne egy öregember meg egy öregasszony. Nem volt semmijük, csak egy kutyájuk. Nyáron az öregek halásztak, télen az öregember csalival horgászott, az öregasszony pedig a lent fonta otthon. Egyszer jön haza az öregember a horgászbottal, és látja, hogy az öregasszonynak két fia született. Megörült az öregember és mondja:

- Felneveljük a fiúkat, és vadászok lesznek belőlük.

Eltelt néhány év, szép legényekké serdültek a fiúk, és nagyon hasonlítottak egymásra. A kérésükre az apjuk vett mindkettőjüknek egy-egy lovat, és elengedte őket a nagyvilágba, hogy próbáljanak szerencsét. Mezőkön, erdőkön lovagoltak át, és elértek egy útkereszteződéshez. Ott nőtt egy fenyő. A fivérek megálltak, és így beszéltek:

- No, ha mi ketten együtt lovagolunk, akkor semmi jót sem tudunk meg; az egyikünk menjen az egyik, a másikunk a másik úton tovább.

Miután így megegyeztek, mindketten bedöftek a fatörzsbe egy-egy kést, és megbeszélték: bármelyik is jöjjön ide elsőnek, azonnal megnézi a másik kését. Ha a kés fényes, az azt jelenti, hogy a tulajdonosa ép és egészséges, de ha valamelyik kés megrozsdásodott, akkor annak a tulajdonosa már nem él. Ezután elbúcsúztak egymástól és ellovagoltak: az idősebbik jobbra, a fiatalabbik balra. Az idősebbik, ahogyan ott lovagolt, találkozott egy nyúlal. Már le akarta löni, de a nyúl megszólalt:

- Ne lőj le engem: ha bajba kerülsz, megsegítelek!

Életben hagyta a nyulat, ezért a nyúl követte.

Tovább lovagolt a legény, és találkozott egy farkassal. Le akarta lőni, de az is kérte, hogy ne lője le. Megígérte, hogy segít neki. Eztán a farkas is követte. Ilyen módon találkozott később egy oroszlánnal is, meg egy medvével is. Mindezek az állatok megígérték neki, hogy ha bajban lesz, majd segítenek neki, és mindegyik követte őt.

Odaért egy városhoz és látta, hogy az egész város fekete, gyászba borult, és az emberek is gyászba voltak öltözve. A legény, amikor meg akarta tudni, hogy miért ez a gyász, megkérdezett egy pásztort, aki az út mellett állatokat legeltetett. Azt a választ kapta, hogy a királylányt a kilencfejű sárkánynak ígérték, ami egy köves barlangban él. Minden évben egy embert akar felfalni, ezért sorsot vetnek, hogy kinek kell a sárkány torkába mennie. Idén a királylányra került sor, ezért öltözött az egész vár és minden ember feketébe.

Ezt hallván a legény, rácsapott a lovára és belovagolt a városba. Amint ott lovagol, látja az emberek tömegét és a magas kocsin ülő királylányt, akit éppen visznek a halálba. A legény minden állatával megy utánuk. Elvitték a lányt oda, ahol egy barlangban élt a sárkány, ott hagyták egyedül, és amikor a sárkány előbújt a barlangból és már-már rávetette magát a királylányra, kitátotta a pofáját, hogy lenyelje, a legény azonnal ráeresztette a vadakat. Az oroszlán meg a farkas megragadta a sárkányt és belevájták a karmukat. A medve a markába fogta a farkát, fogta, hogy el ne fusson. Akkor a legény odaugrott és karddal levágta a sárkánynak mind a kilenc fejét. Miután levágta, kivágta belőlük a nyelveket, beletette a tarisznyájába és mondta a királylánynak:

- Most eredj haza! A sárkány már nem él.

A királylány kérte, hogy menjen el az apjához, aki majd megköszöni neki, de a legény nagyon el volt fáradva, és azon nyomban elaludt az állataival egyetemben.

Amikor a királylány ment hazafelé, elállta az útját egy kátrányégető, és baltával fenyegetve ráparancsolt, hogy azt mondja az apjának, hogy ő mentette meg a haláltól, és a sárkány összes fejét betéve egy zsákba, hazavezette a királylányt. Otthon a kátrányégető mindjárt eldicsekedett a királynak, hogy ő ölte meg a sárkányt és megmutatta neki a sárkányfejeket. A király kérde a lányát, hogy igaz-e? A lány azt gondolta, hogy az igazi megmentője nem akar mutatkozni, és jutalmat sem akar, kijelentette, hogy a kátrányégető mentette meg. Egyébként félt is megmondani az igazat, mert a kátrányégető megfenyegette, hogy agyonveri, ha elárulja.

A király megparancsolta, hogy fürdessék meg, és öltöztessék szép ruhákba a kátrányégetőt. Ezután közhírré tette, hogy a lányát feleségül adja a megmentőjének, és meghívja az összes ország királyát és urait a lakodalomra. Meghallotta ezt a mi legényünk is, és elgondolkozott, hogy ki lehet az, aki azzal henceg, hogy megmentette a királylányt. Ellovagolt az esküvőre az állataival együtt, és látta, hogy a királylányt egy kátrányégetővel vezetik az oltár elé. Azonnal adott a nyúlnek egy levelet, amiben azt írta, hogy ha ő mentette meg, miért megy máshoz feleségül? A nyúl, hipp-hopp bement az emberek közé, odaszaladt a királylányhoz, a lába elé ejtette a kis levelet. A királylány mihelyt felvette és elolvasta a levelet, már látja is, hogy pont itt áll az az ifjú, aki levágta a sárkány fejét. Azonnal odahívta az apját és a fiatalemberre mutatva, kijelentette, hogy az mentette őt meg. A kátrányégető ráugrott a legényre, elkapta a nyakát és felkiáltott:

- Van valami jeled, hogy te vágtad le a sárkányt? Én vágtam le, mert énnálam vannak a fejei.

A legény így felelt:

- A fejeit összegyűjtöttem, de én előbb kivágtam a nyelveit.

Akkor kiszórta a tarisznájából a sárkány összes nyelvét. Az emberek odasereglettek, hogy megnézzék a sárkány fejeit, amiket a kátrányégető hozott, és mindegyiket nyelv nélkül találták. A király most megparancsolta, hogy fogják el a kátrányégetőt, dugják be egy szénakazalba és égessék meg. A legényt pedig vejéül fogadta a király.

Abban a városban, ahol ez a király élt, sohasem süttött a nap. Az esküvő után azonnal, amikor a mi legényünk lefeküdt a királylánnyal, az ablakon túl, messze a hegyekben, megpillantott egy kis fényt és megkérdezte, hogy ki lakik ott. A királylány azt mondta, hogy az egy boszorkány, aki megállította a napot.

Reggel a legény úgy, hogy senki se tudja, magához vette az állatait, és elment a hegyekbe ahhoz a boszorkányhoz. Amikor odaért, ott egy kis kunyhót talált, amiben ott ült egy vénasszony, és a söprűvel tartotta a napot. A legény ráparancsolt, hogy menjen el onnan és vegye el a söprűt. A vénasszony így felelt:

- Én félek az állataidtól, még széttépnek. Itt van egy üstben víz, ha lelocsolod vele magadat és az állataidat, nem fogok félni.

Mihelyt a legény megtette ezt, azonnal ő is és az állatai is kővé változtak.

A testvére megunta már állandóan csak a világot járni, ezért visszatért oda, ahol a két testvér a fába döfte a kését. A bátyja kése megrozsdásodott, ezért így szólt magához:

- A bátyám bajba került, megyek megkeresni.

És elment azon az úton, amerre korábban a bátyja lovagolt el. És ő is találkozott farkassal, oroszlánnal, medvével. Mindegyiket le akarta lőni, de az állatok megkérték, hogy ne lője le őket, és mentek mögötte. Elért ahhoz a városhoz, ahol a bátyja is volt, és látta, hogy az egész város gyászba öltözött. Kérdezte a pásztort, aki állatokat legeltetett, hogy miért ilyen szomorú az a város. A pásztor így felelt:

- Azért, mert sehol sem talál téged a király. Miért hagyta ott a lányát?

A legény ekkor megértette, hogy a fivéréről van szó, mert ők nagyon hasonlítanak egymásra. Belovagolt a városba, és az egész város örvendezni kezdett, amint meglátták. Megtudván ezt a király és a királyné, nagy örömmel kiszaladtak a fogadására és kérdezték:

- Hová szöktél meg tőlünk?

Nagy vidámsággal és zenével fogadták mindannyian, és az összes állatával bevezette a király az udvarába. Sem a király, sem a királylány nem tudta, hogy ez nem az idősebb, hanem a fiatalabb testvér.

Amint leszállt az este, a királylány bevezette a szobába lefeküdni az ifjút, aki az ablakon át meglátta a hegyekben a fényt és kérdi, hogy mi világít ott. A királylány mondja neki:

- Megint ugyanazt kérdezed? Nem mondom meg neked, mert megint elszöksz tőlem.

Most arra gondolt a legény, hogy nem oda ment-e el a bátyja, ezért makacsul kérdezgette, hogy mi van ott. Legalább párszor fel kellett tennie a kérdést, míg a királylány kedvetlenül megmondta, hogy ott él egy boszorkány, aki a seprűjével megállította a napot. Ezután lefeküdtek aludni, de a legény a kardját maga és a királylány közé tette. A királylány ezt gondolja: „Mi történt vele? Olyan jó volt korábban.” Mihelyt csak elaludt a királylány, a legény azonnal felkelt, magához vette az állatait és elment a hegyekbe, ahol a boszorkány élt. Ott egy kis kunyhót talált, és benne egy vénasszonyt. Azonnal rátámadt:

- Hová tetted a bátyámat?

A vénasszony védekezni próbált, hogy nem tudja, de a legény ráuszította az állatokat. Megijedt a vénasszony és kezdte kérlelni, hogy csak az állatokat tartsa vissza. Hozott vizet, és mihelyt lelocsolta az ott álló köveket, azonnal megelevenedett a bátyja az állataival együtt. A két fivér köszöntötte egymást. A boszorkány el akarta dugni a vizet, de a fiatalabbik legény elvette tőle a kannát és tovább locsolt. Amint ott locsolt, a többi kő is kezdett visszaváltozni emberré és állattá, a hegy pedig egyre kisebb és kisebb lett, végül teljesen sík terület maradt. Ezután a két fivér elbúcsúzott egymástól, köszönetet mondtak egymásnak. A fiatalabb hazament a szüleihez, az idősebb pedig a királyi udvarba, és az apósa halála után még sokáig és boldogan uralkodott. Abban az országban állandóan sütött a nap, az állatok pedig boldogan éltek az erdőben, senki sem lövöldözött rájuk, mert hálásak voltak, hogy segítettek a két fivérnek ennyi embert kiszabadítani és visszaadni a földnek.

A BIKÁISKOLÁBA MEGY (*Bulius Mokslq eina*)

Hol volt, hol nem volt, élt egyszer egy gazda, akinek volt egy bikája. A bika hamuszürke volt, és nagyon okos. Egyszer kereskedők jöttek, akik meg akarták venni, de a gazda nem adta el. Makacszkodtak, könyörögtek, de a gazda hajthatatlan volt.

- Megjósolja az időt! Ha esik, bemegy az istállóba, lefekszik. Ha szép az idő, kint az udvaron fekszik. Ha az udvar közepén látom, nem sietek behordani a búzát, mert tudom, hogy jó idő lesz, de ha bemegy az istállóba, sietek, mert már esik is.

Összebeszéltek a kereskedők, hogy rábeszéljék a gazdát, hogy küldje iskolába a bikáját. A gazda elgondolkodott: „Jó is lenne!”

- Add ide nekünk, mert ismerünk egy ilyen iskolát. Beíratjuk.

A gazda odakötötte a bikát a kereskedők szekéréhez, adott nekik száz rubelt, hogy beíratassák az iskolába. Megegyeztek, hogy hány évig is tanuljon. A kereskedők elvitték, levágták, a bőrt kicserzették, cipőt varrattak belőle, és mentek tovább.

Eltelt egy év, majd még egy. Ekkor elmentek a kereskedők a gazdához, hogy meséljenek neki a sűrű bikáról, hogy hogyan megy neki a tanulás.

- Hát megy az, rendben menetet. Ha látnád, rá sem ismernél. De még nincs vége az iskolának.

Eltelt még egy év. A kereskedők meghallották, hogy letelepedett a városban egy tábornok. Simasnak hívják. Már kiskorában elkerült a szüleitől. Közölni kell a gazdával, hogy ez a tábornok az ő sűrű bikája. Elutaztak hozzá.

- Most már megnézheted a bikádat - mondták neki -, elvezetünk az ajtajáig.

Elutaztak a városba és elvezették egy ajtóhoz, és így szóltak hozzá:

- Nyisd ki, meglátod. Ott ül az asztalnál.

A gazda kinyitotta az ajtót. Amikor megpillantotta a tábornokot, megijedt és felkiáltott:

- Simas, Simas, mi lett belőled!

A tábornok azt hitte, hogy ez az apja. Felállt, köszöntötte. A gazda nem merte megmondani neki, hogy bikából lett tábornok. Elbúcsúzott tőle és elindult hazafelé, de előbb meghívta vendégségbe. Hazaérve úgy döntött, hogy eladja a házát, és elköltözik a tábornokhoz.

A kereskedők meg csak kacagnak, hogy micsoda ostoba gazdával akadtak össze.

A RÓKA CSERÉI (*Lapes mainai*)

Ment, mendegélt egyszer egy róka, a hóna alatt egy pár bocskort vitt. Este bement egy gazdaságba.

- Asszony, eressz be engem éjszakára!

A nő beeresztette. Látja, hogy a rókának bocskora van.

- Hová tegyem a bocskort?

- A bocskort jó helyre kell tenni - mondja az asszony. - Told be a pad alá!

- Nem tolom be a pad alá, a kemence alá teszem, hogy a gyerekek ne húzzák ki a pad alól.

Éjjel a róka felkelt, összetépte a bocskort, és szétszórta a gyékényszálakat; majd visszament a házba, és ismét lefeküdt. Reggel felkelt, megy ide-oda. Behajolt a kemence alá:

- Hol van az én kis bocskorom? Gyertek gyerekek, vegyétek elő a kemence alól!

Lehajolnak a gyerekek, és mondják:

- Nincs ott!

- No, akkor a bocskorom tyúkká változott.

- Hazudsz te, róka. Nincs nálam egyetlen idegen tyúk sem.

- Nekem kell egy tyúk. Tyúk nélkül el nem megyek innen!

A gazdasszony adott neki egy tyúkot. A róka elment. Eljutott egy másik gazdaságba és ismét éjszakai szállást kért. Beengedték.

- És a tyúkomat hová tegyem?

- Tedd a kemence alá, a többi tyúk mellé!

- Azok kitűrják maguk közül az idegent. A libák közé teszem.

Úgy is tett. Éjjel a róka forgolódik, mozgolódik, majd felkelt és egyenesen ki az ólba. A tyúkját felfalta, a tollakat a szélnek eresztette, bement a házba és visszafeküdt aludni.

Reggel útra készülődik. A gazdasszony adott neki enni.

- Hol van a tyúkom? - kérdezi a róka.

Az asszony a szemeit mereszti:

- Reggel kiengedtem a libákat, de ott semmiféle tyúk sem volt.

- Akkor a tyúkom libává változott.

- Te, róka, megbolondultál. Még hogy libává változott a tyúk?

De a róka csak nem hagyja magát, akár a szemét is hagyná kiverni:

- A tyúkom libává változott!!!

A gazdasszony adott neki egy libát, és a róka odébbállt.

Egész nap csak ment, mendegélt, beköszöntött az este, és ő megint éjszakai szállást kért, már a harmadik gazdaságban. Beengedték.

- Hová tegyem a ludacskámat?

- Ereszd be a libákhoz!

- Nem, azok összezsipdesik. A birkák közé engedem.

Éjjel az emberek elaludtak, a róka meg kiszaladt az akolba. Széttépte a libát, a tollait szélnek eresztette, maga ismét nyugodtan alszik tovább. Reggel felkelt és készült az útra.

- De hol van a ludacskám?

- Megettettem a birkákat, de semmilyen libát sem láttam.

- Akkor a ludam birkává változott.

- Bolond vagy te, róka, még hogy birkává változna egy liba?!

- El nem megyek innen, míg ide nem adod a birkámat! Hol van?!

Lefeküdt az ablak alá, nem megy sehová sem. A gazdasszony kuglófot sütött. Kivette a kemencéből és letette a kemencepadkára. A kuglóf, hopp, leugrik a lócára. A gyerekek kiabálnak:

- Anyóka, anyóka, a kuglóf leugrott a lócára.

- Hadd legyen, ott legalább kihül.

A kuglóf a lócáról leugrott a földre. A gyerekek ismét kiabálnak:

- Anyóka, anyóka, a kuglóf már a földre ugrott.

- Hadd legyen, ott legalább kihül - mondja a gazdasszony.

A kuglóf felugrott a földről a lócára, onnan az ablakba, és hopp, ki az ablakon. A róka elkapta és elfutott vele.

- Anyóka, anyóka, a kuglófot elvitte a róka!

- Hadd vigye a bárányért!

Megy, mendegél a róka a kuglóffal. Látja, gulyások legeltetnek egy gulyát.

- Ej, gulyások, adjatok a kuglófért nekem egy borjút!

A gulyások éppen enni akartak. Így gondolkodtak: „Bárhová is viszi a borjút, az mindig visszajön”. Ezért beleegyeztek.

- Csak a kopasz feje fölött törjétek szét a kuglófot, amikor engem már nem láttok!

A róka nyugodtan vezette a borjút, beértek az erdőbe, ahol a gulyások már nem látták. Ekkor feltörték a kuglófot. Amikor az kettétört, végigfolyt a kopasz fején. Kiderült, hogy a rókának lágy tészta jutott, amibe trágyát kevertek.

- A borjúnk is odalett, kuglófunk sincs - dühöngtek a gulyások, és üldözőbe vették a rókát, de már utol nem érték.

Ment, mendegélt a róka, míg be nem köszöntött a tél. Egyszercsak meglátott pár szánkázó gyereket.

- Gyerekek, apa azt parancsolta, hogy adjatok ide nekem a szánkót. Ha nem adjatok ide, megver titeket.

A gyerekek sajnálták a szánkót, de az apjuktól is féltek, ezért odaadták a rókának. A róka keresett egy kötelet, bekötötte a borjút a szánkóba, ő ráült és szánon ment tovább. Amint így ment, az ostort csattogtatta:

- Gyia, borjúcskám, akit egy kuglófért vettem!

Jön a farkas.

- Komám, kedves komám, hová mész? Vidd el az én egyik lábacskámat!

- Kaptam egy borjút, hát szánkón utazhatok, nem úgy, mint te, csak vigyázz magadra, fel ne fald! No, add az egyik lábadat!

Feltette.

Egy idő múlva megszólalt:

- A másikat alig tudom húzni magam után.

Azt is feltette.

- A farkamat is alig tudom húzni magam után.

Azt is feltette. És mennek tovább.

- Gyia, borjúcskám, akit egy kuglófért vettem!

Jön a nyúl.

- Komám, kedves komám, hová mentek? Vigyetek magatokkal!

- Ül fel, ha összeszorulunk, mindannyian elérték.

A nyúl is felült, kényelmesen elhelyezkedett. Mennek tovább, és egyszer csak találkoznak a medvével.

- Komám, kedves komám, hol kaptad a borjút? - kérdezi a medve. - Vigyél magaddal engem is, legalább az egyik lábam.

Feltette az egyik lábát.

- Komám, a másikat alig tudom húzni magam után.

A másikat is feltette.

- Komám, a farkamat is alig tudom húzni magam után.

- Ül fel teljesen!

A medve is elhelyezkedett, de ekkor már megijedt a róka - reccs, összetört a szánkó.

- Most meg mit tegyek? Menjetek, készítetek egy szánkót! - Nem messze volt egy kis erdő. - Farkas, te ültél fel legelsőnek, eredj te, csinálj szánkót!

- Hogyan mondod, koma?

- Mondd ezt: „Egyenesen váglak, dőljetek ki ferdén, legyetek szánkóvá!”

A farkas elment és mondogatja:

- Ferdén váglak, dőljetek ki egyenesen, ne legyetek szánkóvá!

Visszajön és közli:

- Komám, nem sikerült.

- Mit mondogattál?

- Ferdén váglak, dőljetek ki egyenesen, ne legyetek szánkóvá!

- Te, ostoba! Ezt parancsoltam én teneked? Eredj te, nyúl!

A nyúl is elment és mondogatja:

- Ferdén váglak, dőljetek ki egyenesen, ne legyetek szánkóvá!

Nem sikerült.

- Menj most te, medve, hiszen te törted össze a szánkót!

A medve is elment az erdőbe, de ő sem készítette el a szánkót. Visszament és mondja:

- Nem sikerült.

- No, hát ti nem jártatok sikerrel. Most vigyázzatok a borjúra, és én magam elmegyek és csinállok egy szánkót.

Elment az erdőbe és mondogatja:

- Egyenesen váglak, dőljetek ki ferdén, legyetek szánkóvá!

És neki sikerült.

Amikor a róka elment, hogy szánkót csináljon, a többiek levágták a borjút, kiszedték a belső részeit, egy fészerből hoztak szénát, betömték vele a borjú bőrét, felállították, és ott állt a borjú, amikor megjött a róka:

- Hát ti elfutottatok, magára hagyva a borjút.

Befogta a borjút a szánba, de az csak fekszik a hasán.

- Gyia, gyia, borjúcskám, akit egy kuglófért cseréltem!

A borjú már nem él, meg nem mozdul. A róka ott szaladgált körülötte:

- Mi a baja? Mi a baja? Talán ezek a szalmaszálak szúrják?

Megragadja a szalmaszálakat, és a borjú - puff!

- No ti aztán...

Elvitte a borjút a fészkerhez és felfalta. Egyszerre csak azt látta, hogy halászok jöttek az úton. Gyorsan elébük szaladd, lefeküdt az útra és feküdt, mintha megdőglött volna. Odament hozzá egy ember, az ostorral megböki - nem mozdul, még egyszer - meg sem rezdül.

- Ej, egy döglött róka!

Felkapta és rádobta a kocsira, a halakkal teli zsákok mellé. Mennek, mendegélnek, a róka egy zsákot széttépett, előszedett egy halat, egy másikat és maga lemászott. Az öregember nem látta. Egyszer hátra fordul, látja, nincs se a róka, se a zsák a halakkal.

A róka összeszedte a kidobált halakat, elvitte a fészkerhez és leült falatozni. Arra jött a farkas.

- Hát te, koma, mit eszel?

- Azt hittétek, hogy ha felfaltátok a borjút, énnekem már nem lesz mit ennem. De nekem van halam, van húsom.

- Nos, koma, honnan szerezted?

- Barátom, menj el a lékhez és dugd bele a farkadat!

- Menjünk el kettesben, te majd segítesz nekem.

Elmentek a folyóhoz. Fogtak egy fejszét, kivágtak egy kis léket, a farkas bedugta a farkát, jól átázott, míg jól meg nem fagyott.

- Most ülj le.

A róka pedig körben futkos és énekel:

Megfagyott a farkas farka,
Fogjátok meg, halacskák!
Mefagyott a farkas farka,
Fogjátok meg halacskák!

- Mozasd meg, talán már akadtak rá!

- Mozgatom, mozgatom, még nagyon könnyű.

A róka tovább járkál és énekel:

Megfagyott a farkas farka,
Fogjátok meg, halacskák!
Mefagyott a farkas farka,
Fogjátok meg halacskák!

Ismét mondja:

- Mozsassad, mozsassad!

A farkas próbálja, próbálja, de nem tudja megmozdítani.

- Biztosan már sok hal ráakadt. Most ülj le, lassan körül kell vágni és kiemelni a folyóból.

A róka bement a faluba, látja, hogy egy gazdasszony éppen kolbászt tölt.

- Emberek, férfiak és asszonyok! A farkas odafagyott a lékhez.

Mindannyian felugrottak és rohantak ki agyonverni a farkast. A róka a nyakába akasztotta a kolbászt és elsietett a szénakazalhoz.

Leült és evett. Jött arra a medve.

- Ej, komám, mit eszel?

- Talán azt hittétek, hogy én éhen maradok, ha ti felfaltátok a borjút? Nekem mindenem megvan: van hús, kolbász, hal.

- Akkor kínálj meg engem is!

Odadobott neki egy darab kolbászt.

- Finom. Hogy csináltad?

- Csinálj te is magadnak! Bélnek kiteptem a farkamból, tölteléket a fejemből az agyat, és elkészítettem a kolbászt.

A medve elkezdte húzni a belét, húzza, húzza és kiabál! Fáj! És egyszerre elszakadt a bél.

- Látod, ott áll egy fenyő, verd hozzá a homlokodat, és lesz agyvelőd.

A medve egyszer nekifut, de nem tört össze. Másodszor is nekifutott és amikor beleütközött a fába, reccs, összetört a feje - és vége!

- Ti felfaltátok a borjúmat, de én azért megfizettem nektek!

HOGYAN FESTETTE TARKÁRA EGY ÖREGEMBER A FARKAST

Hol volt, hol nem volt, élt egyszer egy öregember, aki egyszer kiment az ökreivel szántani. Jött a farkas.

- No, öreg, én most felfallak.

- Ne falj fel! - mondja az öreg. - Szántanom kell az öregasszony számára.

- No, akkor szántsál! De, öreg, olyan szép, tarka ökreid vannak.

- Látod, milyen szépen tudok festeni.

- Öreg - kérdezi a farkas -, te magad festetted be őket?

- Én magam.

- Nem festenél be engem is?

- Ha akarod. Gyere el velem - mondja -, miután felszántok.

Az öreg szántott, majd elindult haza, és vele a farkas. Amikor hazaértek, így szólt a feleségéhez:

- Anyjukom, gyűjts be a kemencében, tegyél fel vizet melegedni, befestjük a farkast.

A farkast jól odakötötték az oszlophoz, és amikor a fazékban felforrt a víz, kiáltja az öregember:

- Anyjukom, add a forró vizet!

Az öregasszony, loccs, a forró vizet a farkasra öntötte, a farkasnak szinte még a bőre is lejött. A farkas egy rántással elszakította magát, még az oszlopot is kidöntötte és elrohant az erdőbe. És ott minden farkasnak elmesélte a vele történeteket.

- No, ha most eljön az öregember - felfaljuk!

Az öregember másnap ismét elment az ökreivel szántani. Eljött az a befestett farkas egy egész falkával, hogy felfalja. Az öregember kifogta az ökröket, hazaengedte azokat:

- Menjetek gyorsabban, mert a farkas még felfal titeket!

De ő maga felmászott egy fenyőfára, és ott ült. Odafutottak a farkasok és nézték, a magasba emelve a fejüket. A megfestett így szólt:

- Én alul fogok állni, ti pedig másszatok rám, egymás hátára, így elérjük az öreget.

És már másznak is fel. Nézte az öreg, nézte, s amikor meglátta, hogy már közel vannak hozzá, felkiáltott:

- Anyjukom, a forró vizet!

Ekkor felugrott az alul álló farkas, és a többiek mind lezuhantak. Egyik a lábát törte, a másik a szemét szúrta ki, mindegyiknek lett valami baja. Amikor mind eltávozott, az öregember lemászott a fáról, és hazament.

JONAS MEG A VARJÚ

Hol volt, hol nem volt, élt egyszer egy férfi, akit Jonasnak hívtak. Egyszer Jonas elindult a városba. Az úton találkozott egy békával, elment mellette. A béka kiabálni kezdett:

- Jonas, várj meg! Menjünk együtt!

Jonas visszament, és a béka helyén egy szép lányt talált. Megvárta.

- Te hová mész?

- Vilniusba, a városba.

- Akkor menjünk együtt, mert én is oda megyek.

Eljutottak a városba, összeházasodtak, kibéreltek egy szobát. Jonas dolgozni járt, a felesége otthon maradt.

Meglátta a ház tulajdonosa, megtetszett neki, hiszen nagyon szép volt.

- Magamhoz veszek!

- Énnekem van már férjem - mondta a nő.

- Én őt elpusztítom - mondta a férfi -, és feleségül veszek téged.

- Nem, én sajnálom őt. Nem kell elpusztítani.

A háziúr magához hívatta Jonast.

- Hozz nekem ajándékot nem-ajándékot! Ha nem hozol, agyonverlek.

Jonas hazament, és mondta a feleségének:

- Rám parancsolt, hogy hozzak neki ajándékot nem-ajándékot. Azt mondta, hogy ha nem hozok, agyonver.

A felesége ezt mondta neki:

- Menj el az erdőbe, fogjál egy nyulat, és hozd el neki! Ha nem fogja meg, az elszalad, és itt a nem-ajándék.

Jonas így is tett: fogott egy nyulat, elhozta. A házigazda neveti:

- Minek hoztad ezt a nyulat?

El is engedte. És amikor elengedte, az elszaladt. Nos, így történt: volt ajándék, és nincs ajándék. Akkor nem verte agyon Jonast.

Azonban egy másik alkalommal azt parancsolta, hogy hozza el neki azt, akitől mindenki fél, de mindenki hallgat is rá. Jonas hazament, és elmesélte a feleségének:

- Rám parancsolt, hogy hozzam el azt, akitől mindenki fél, mégis hallgatnak rá.

Ekkor a nő elővett egy almát:

- Amerre gurul ez az alma, menj te is arra! Akkor megmondják neked, hogy kitől fél mindenki.

Ment Jonas, mendegélt, az alma csak gurult előtte, és ő ment a nyomában. Begurult az alma egy kis kunyhóba. Jonas is bement, hát ott volt egy öregasszony. Ő volt a lánynak az anyja. Kérdi:

- Gyermekem, hogyan jutottál ide?

A legény elmesélte neki, hogy az ő lányával él, és hogy a házigazda őt agyon akarja verni, a lányt pedig feleségül kívánja venni. Ekkor az öregasszony így szólt:

- Eredj tovább, ott a hegytetőn van egy gazdaság. Menj be oda, és akkor megtudod, hogy ki az, akitől mindenki fél, de mindenki hallgat rá.

A legény el is ment oda, szállást kért, és mivel beengedték, ott töltötte az éjszakát. Reggel az apa kiáltással kelti a fiát, de a fiú nem hallotta, nem kelt fel. Csak amikor megverték a dobot, a ugrott fel, és rohant ki a fiú. Mindannyian kiszaladtak, hogy lássák, mi is történt.

- No - gondolta Jonas -, talán ez az...

Ő is kiment megnézni, hát látta, hogy a katonák elmentek inni, és letették a dobot. Ő azt gyorsan felkapta, és futásnak eredt. Futva érkezett az öregasszonyhoz, aki ezt mondta neki:

- Rendben, vidd el!

Jonas visszament a házigazdához. Amint elkezdett dobolni, a katonák nem hallgatnak a gazdára, hanem őt követik. Ő ment, a házigazda a nyomában. Kérleli:

- Ne vezesd el a hadseregemet! Már semmi rosszat nem teszek veled. Élj nyugodtan a feleségeddel, csak a katonákat hagyd nyugton!

No, így éltek tovább nyugalomban, a gazda már semmivel sem bántotta őket.

HOGYAN FALTA FEL A KICSI A NAGYOT

Hol volt, hol nem volt, volt egyszer egy nagyétkű macska. Bármilyen is adott neki a gazdasszony, az mindent felfalt. Egyszer a férfiak elmentek az erdőbe, elvitték a macskát. A macska járkált az erdőben, mert nagyon megéhezett. Rábukkant egy döglött vaddisznóra és elkezdte enni. Éppen arra járt a farkas, és csodálkozva látta, hogy egy ilyen kicsi állat egy ilyen nagyot eszik.

- Isten segítsen meg, Macskovszky! Hogy vagy?

- Miután elfogyasztottam ezt, egy másikat is elkapok! - felelte a macska.

A farkas rémülten szaladt tovább. Menekülése közben összefutott a medvével, és mondta neki:

- Komám, komám, hallgasd csak, mit mondok most neked! Egy kicsi felfalt egy nagyot. Te talán bátor vagy, és legyőzöd!

- Gyerünk, én biztosan legyőzöm! - mondta a medve.

És elindultak. Amikor odaértek a macskához, így szólt:

- Isten segítsen meg, Macskovszky! Hogy vagy?

- Miután ezt elfogyasztom, egy másikat is elkapok - mondta a macska.

Megijedt a medve és elszaladt. Menekülése közben összefutott a rókéval, és mondta neki:

- Komám, komám, hallgasd csak, mit mondok most neked! Egy kicsi felfalt egy nagyot. Te talán bátor vagy, és legyőzöd!

- Gyerünk, én biztosan legyőzöm! - mondta a róka.

És elindultak. Amikor odaértek a macskához, így szólt:

- Isten segítsen meg, Macskovszky! Hogy vagy?

A macska szinte felkiáltott:

- Miután ezt elfogyasztom, egy másikat is elkapok!

Megijedtek az állatok és megint elfutottak. Találkoztak a nyúllal:

- Komám, komám, hallgasd csak, mit mondok most neked! Egy kicsi felfalt egy nagyot. Te talán bátor vagy, és legyőzöd!

- Gyerünk, én biztosan legyőzöm! - mondta a nyúl. Mindannyian elmentek, és a nyúl ezt mondta:

- Isten segítsen meg, Macskovszky! Hogy vagy?

A macska ismét teli torokból kiáltotta:

- Miután ezt elfogyasztom, egy másikat is elkapok!

Most még jobban megijedt mindenki és elfutottak. Attól féltek, hogy még őket is elkapja és felfalja. Megszólalt a róka:

- Rendezzünk neki nagy lakomát, akkor minket nem fog bántani.

A medvének házat kellett építeni, a farkasnak levágni egy disznót, a rókának hozni pár libát, a nyúlnak meg káposztát. Amikor mindennel elkészültek, elment a farkas, hogy meghívja a lakomára a macskát:

- Macskovszky úr, kérem, jöjjön el a lakomára!

- Elmegyek, elmegyek - felelte a macska.

Várták, egyre várták, de már megelégtették a várakozást. Ekkor elment érte a róka:

- Macskovszky úr, kérem, jöjjön el a lakomára!

- Elmegyek, elmegyek - felelte ismét a macska.

Várták, egyre várták, de már megelégtették a várakozást. Ekkor elment érte a nyúl:

- Macskovszky úr, kérem, jöjjön el a lakomára!

- Megyek már, megyek - nyávogta a macska.

Az asztalra tettek főtt és sült húst, káposztát. De a farkas, mivel félt a macskától, elbújt egy ágrakás alá, a medve felmászott a ház tetejére, a róka bebújt egy lyukba. A nyúl vállalta el a házigazda szerepét.

Megérkezett a macska, a nyúl kinyitotta az ajtót, beengedte a vendéget. Az rögtön felugrott az asztalra és a húst kezdte harapdálni. A farkast annyira ingerelte a hús szaga, hogy a nyála kezdett csurogni, és a farka is mozgott. A macska, megpillantva a mozgó farkat, azt hitte, hogy az egy egér, és leugrott, hogy elkapja. A farkas szörnyen megrémült, futásnak eredt. Így kiszúrta a szemét, összetörte a bordáit és megdöglött. A medve leugrott a háztetőről és agyonütötte magát. A róka menekülés közben egy kutyanak szaladt, aki széttépte. A nyúl maradt ott a macskával, és boldogan, jólétben éltek sokáig, hiszen sok húsuk maradt.

AZ EGYLÁBÚ LIBA

Hol volt, hol nem volt, élt egyszer egy földesúr. Volt annak egy szakácsa. Az úr egyszer megparancsolta a szakácsnak, hogy süssön meg neki egy libát, és a sültet vigye be neki. A szakács meg is sütötte a libát, és bevitte azt a gazdájának, de egy láb meg egy comb hiányzott. Az úr megkérdezi:

- Hol van a másik lába és a combja?

- De ha ez egy ilyen liba volt! - védekezik a szakács.

- Hogyhogy ilyen volt?! Lehetetlen dolog, hogy a libának csak egy lába legyen.

No és ebben maradtak. Egyszer a földesúr elment egy bálba, magával vitte a szakácsot is. Az út mellett egy pásztor libákat legeltetett. Az egyik liba egy lábon álldogálva a csőrével a szárnyát tisztította. Ekkor meg is szólalt a szakács:

- Nézze csak, uram! Ez a liba is csak egy lábon áll!

Az úr elnevette magát, és hangosan füttyentett, ettől a liba mindjárt két lábra állt. Kérdezi az úr:

- Nézd csak, nem két lába van?

Erre a szakács:

- Amikor evett, akkor is füttyenteni kellett volna, akkor biztosan előkerült volna a másik láb is.

HOGYAN KERESETT SZERENCSÉT?

Hol volt, hol nem volt, élt egyszer egy szegény ember. Sehogyan sem tudott megélni - nem volt kenyere, a háza is nagyon rossz állapotban volt. Egyszer mondta neki a felesége:

- Elmehetnél valahová, talán megtalálnád a szerencsét.

- Rendben van. Elmegyek, megpróbálom - mondta a férfi.

És el is indult, a kezében egy bottal.

Megy, mendegél és rátalál egy öregasszonyra, aki beleesett az árokba. Amikor odaért hozzá, az a nő kérlelni kezdi:

- Jó ember, segítsél rajtam!

A férfi kihúzta az árokból, felállította az úton és mondta neki:

- Anyó, most menjél nyugodtan, jó egészségben, tovább!

- Ember, és te hová mész? - kérdezte az öregasszony.

- Szerencsét keresni.

- Jól van, adok neked egy kevés, nem friss kenyeret, egy kis üveg vizet és egy nagyon öreg fésűt. Ha útközben találkozol egy éhes emberrel, adj neki ebből a kenyérből, ha szomjással találkozol, adj neki inni, ha nincs mivel rendbe tenni a haját, add oda neki a kefé!

A férfi mindent beletett a táskájába, és elment.

Ment, mendegélt, eljutott egy erdőhöz. Látja, hogy az erdőben egy fatönkön ül egy ember, a hasát fogja és jajgat:

Megettem egy fatönköt,
Egy másikat megrágtam -
Mégsem laktam jól!

Odament hozzá a férfi és megkérdezte:

- Miért jajgatsz?

Az elismételte:

Megettem egy fatönköt,
Egy másikat megrágtam -
Mégsem laktam jól!

- Adok én neked egy kis kenyeret, azzal talán jóllaksz.

Elővette a kenyeret és odaadta az éhesnek. Az megette, és mindjárt jóllakott és boldognak érezte magát. Megköszönte az embernek:

- Mivel fizessem meg? Adok neked egy tölgyfa botot. Amikor hazamész, koppintsd meg vele háromszor a földet!

Az ember tovább indult. Elért egy tóhoz. Látja, hogy ott fekszik egy ember, a bajusza egyik vége a földön, a másikkal az eget támasztja. És jajveszékel:

Kiittam a tavat,
Kiittam a folyót
Mégis szomjas vagyok.

Az ember megkérdezte:

- Miért jajveszékelsz ilyen nagyon?

Az csak ordította a magáét:

Kiittam a tavat,
Kiittam a folyót,
Mégis szomjas vagyok.

- Adok én neked egy kis vizet, idd meg, és biztosan többet nem akarsz majd!

Az ember elővette a kis üveget, és átadta a szomjazónak.

Miután jót húzott az üvegből, el is múlt a szomja, és a bajsza mindkét vége az ég felé meredezett.

- Köszönöm, köszönöm, jó ember, hogy megittattál. Adok neked egy kis zacskót homokkal és kavicsokkal. Ha bármire is szükséged lesz, rázd csak meg ezt a zacskót, és mindent megtalálsz!

Az ember megint tovább indult. Az erdőnél meglátott egy lányt, aki egy fa ágaiba akadt, és jajveszékel:

Fésülnek engem az északi szelek,
Fésülnek engem a heves esők,
De a hajam mégis mindig kócos!

Odament hozzá az ember és megkérdezte:

- Miért jajveszékelsz ilyen nagyon?

A lány csak ismételtette a magáét:

Fésülnek engem az északi szelek,
Fésülnek engem a heves esők,
De a hajam mégis mindig kócos!

- Adok én neked egy fésűt, hogy megfésülködj.

Odaadta a lánynak a fésűt. Az nagyon szépen megfésülködött, hosszú copfot font magának. Boldogan így szólt:

- Jó ember, a te jó tetteredért én adok neked három tölgyfalevelet. Ha hazamész, ezeket a leveleket tedd be a szekrénybe, ahol a ruháidat tartod.

A férfi hazaindult az ajándékokkal, a bottal, a zacskóval és a három tölgylevéllel. Amikor a házához ért, a bottal háromszor megkopogtatta a földet. Nagyon szép palotát pillantott meg maga előtt, és a felesége pedig a legszebb nővé változott. A férfi meglepődött.

- Hol voltál? Nézz csak körül, micsoda házad lett! - mondta a nő.

- Ez a bot építette fel a házat. Még más ajándékot is hoztam - mondta és megmutatta a zacskót.

Csak megrázta, és látja, tele van arany pénzzel, még a tetején is szóródik kifelé. Ezen a pénzen mindenféle ételt, italt vettek maguknak. Ettek, ittak, amire csak kedvük támadt.

- Van még egy ajándékom - mondta a férfi.

Megmutatta a három falevelet, és a feleségére parancsolt, hogy nyissa ki a szekrényt. A szekrényben a nő viseltes ruhája, a férfi nadrágja, mellénye volt. Betette azokat a faleveleket, becsukta a szekrény ajtaját, majd a feleségéhez fordult:

- Eredj, nézd meg, mi van ott, és vedd ki magadnak, ami megtetszik!

A nő kinyitotta a szekrényajtót, még meg is rémült - selyem, posztó anyagok fekszenek ott, mindenféle ruha, öltöny.

Mindketten felöltöztek, meghívták a szomszédokat, nagy lakomát rendeztek. Énrólam sem feledkeztek meg. Én is ott voltam, ettem, ittam annyit, amennyi csak a számba fért.

A FARKASSÁ VÁLTOZOTT GYEREKEK

Hol volt, hol nem volt, élt egyszer egy apa meg egy anya, akiknek három fiuk volt meg egy lányuk. Már nagyok voltak, de dolgozni nem akartak. Az anyjuk egyszer elátkozta őket:

- Bárcsak farkasokként elszaladnátok.

És hopp, azonnal mindegyik farkassá változott és, mint farkasok, szétfutottak. Elfutottak az erdőbe. Éjjel emberek, de nappal farkasok. Az erdőben felépítették a házukat, mindent elrendeztek.

A lány egyszer megkérdezte:

- Mama, most miért vagyok egyedül? Hol vannak a bátyáim?

- Tudod - felelte az anyja -, egyszer azt mondtam, hogy szaladjatok el farkasokként - és ez egy varázsszó volt, így elátkoztam őket, és elfutottak.

- Nem tudná valaki megmenteni őket? - kérdezte a lánya.

- Nos - felelte -, kislányom, ha köpnék egyet és azt ismét lenyelném, ők visszaváltoznának gyerekekké, de én azt nem tudom lenyelni, mert szörnyen félek mindenféle kukactól, bogártól... Nem tudom megtenni.

Az a lány már nem volt kicsi, tudott fonni, szőni. Szőtt vásznat, a bátyjainak varrt fehérneműt és ágyneműt. És felkészült, hogy elmenjen a bátyjai keresésére. Amikor az anyja megmondta, hogy a fiúk merre futottak el, a lány is arra indult.

Megy, mendegél, egyre csak megy. Hosszú idő eltelt, míg elért az erdőbe. Látja, ott áll egy kunyhó. Bement a kunyhóba, de egy élő lelket sem talált ott. Az asztalon azonban ott volt három pohár teával, és mellette egy-egy abrakos tarisznya. És volt ott három ágy is. Ezt gondolta: „Biztosan itt lehetnek a bátyáim”. Akkor elővette az ágyneműt, rendbe tette az ágyakat, bevetette azokat és a fehérneműt is rátette az ágyra. Közben megéhezett. Odament az egyik pohárhoz, harapott egy kis kenyeret és ivott pár korty teát, a másik pohárnál is harapott egy kis kenyeret és abból is ivott teát, a harmadik pohárnál is ezt tette.

És egyszerre kopogást hallott. Már itt dobognak, látja, farkasok jöttek. Bemászott az egyik ágy alá. A farkasok, amikor a kunyhóhoz értek, emberekké változtak. Beléptek. Enni és inni kezdtek. A legnagyobb így szólt:

- No mi történt? A kenyereembe beleharaptak, a teámból ittak.

A második is megszólalt:

- No, mi történt? Énnálam is ez történt.

A harmadik szintén megszólalt:

- És ha megtalálnánk - kérdi a legkisebbik - mit tennénk vele ezért?

A legnagyobb mondja:

- Tudod mit? Széttépném, mint egy farkas.

A második ezt mondta:

- No, mit? Hiszen ha én nem vagyok farkas, agyonverném.

De a harmadik így beszélt:

- Ha én megtalálnám, megcsókolnám, ha ember, és hagynám, hogy mivelünk éljen. Nézzetek csak körül - milyen az ágyunk! És egy korty teáért agyonverni egy embert? Azt már nem!

Kezdték átnézni a szobát. A legidősebb az ágy alá néz - senki. A második is megnézi - az ő ágya alatt sincs senki. Benéz a sajátja alá a legkisebbik - ott van.

- Mássz elő!

A lány előmászott. A legkisebb fiú így szólt:

- Ez biztosan a húgunk. - Mindjárt meg is csókolta, amint megígérte. - Most meg - mondta - velünk fogsz maradni. Mi nappal farkasok vagyunk, de éjjel emberek. De, húgocskám, ha kimész az erdőbe, nem számít, hogy a testvérünk vagy, széttépünk, hiszen farkasok vagyunk. Habár ismerünk, nekünk, farkasoknak az a dolgunk, hogy embereket marcangoljunk szét.

- De én hogyan menthetnék meg titeket? - kérdezte a lány. - Mit kell tennem, hogy ne legyetek többé farkasok?

- Ha három évig néma maradsz - mondták a testvérei -, akkor visszaváltozunk emberekké.

Mit tegyen? Rögtön elhallgatott, csak mutogatott, hümmögött - hm, hm, - mintha egy szót sem tudna. A fiúk megértették ebből, hogy a húguk elhatározta, hogy megmenti őket.

Kiment a kunyhóból egyszer. Szép, napos idő volt. Nem messze széles út vezet. Hallja, hogy lábak dobognak, és azt gondolta, hogy a farkasok jönnek. Mit tegyen? Felmászott egy fára, hogy szét ne tépjék.

De a királyfi jött arra, és amint jött arra, meglátta a lányt, és megkérte:

- Másszál le!

Ő csak némán mutatta, hogy lemászik. Lesegítették. Nagyon szép lány volt, a királyfi beültette a hintójába és elvitte. Elvitte azért, mert olyan szép volt, és feleségül vette, és együtt éltek tovább.

A királyfi anyja pedig boszorkány volt. Ráparancsolt a fiára, hogy utazzon el, a felesége akkor egy fiút szült. A királyfi anyja elvitte a kicsit az erdőbe, egy farkaskölyköt hozott a helyére. Amikor a fia hazajött, ezekkel a szavakkal fogadta:

- Ej, micsoda feleséget szereztél magadnak, aki farkaskölyköt szült.

A fiatalasszony csak szavak nélkül mutogatja, hogy a farkaskölyök nem az övé, egy szót sem akar szólni. Mutatta, hogy szép kisfiú volt. Az nem értette meg, de semmit sem csinált vele.

Másodszorra ikreket szült. Az anyósa ismét elvitte a gyerekeket, kicserélte.

- No, látod - mondta a fiának -, kit hoztál magadnak az erdőből?

A gyerekeket kivitte az erdőbe.

- Most te magad nézd jól meg - mondta az anyja -: a feleséged vadállat, és vadállatokat szül neked. Az egész királyságot ellepi vadállatokkal...

No, most mit tegyen? Habár szép volt a felesége, befogott a hintóba, gazdagon ellátta maga a király, mindent elfelezett, mindent elrendezett és a nőt elvitte az erdőbe.

Eltelt három év, a bátyjai már emberekként mennek haza. Hazamentek, de a testvérük nincs sehol.

Az pedig, amikor a király elvitte a palotából, ott járkált az erdőben. Meglátta, hogy egy nőstényszarvas vette a gondjaiba a gyerekeit. Mind a hármat elvitte egy helyre. A gyerekei megnőttek, kunyhót építettek maguknak és éldegélnek.

Egyszer arra ment a király, és beesteledett. Meglátta a kunyhót, ezért odaszólt a kocsisának:

- Menj be, és kérj éjszakai szállást! De jól nézz körül, nehogy minálunk nagyobbak legyenek!

Bement a kocsis. Bent csak egy nő volt gyerekekkel. Éjszakai szállást kért nála. A nő befogadta őket. A nő mindjárt felismerte a férjét, de a férfi már nem ismerte meg a feleségét. Megágyazott a nő a vendégeknek. A király meglepődött, hogy úgy ágyazott meg neki, mint egy királynak. A kocsis mindent megfigyelt. Enni adtak nekik, ugyanolyan kanalat kaptak, mint a királynál. Ez nagyon meglepte.

Amikor a király elaludt, a keze leesett az ágyról, a földre ért. A nő így szólt:

- Nagy fiam, menj oda, igazítsd meg az apád kezét. Apád elfáradt, elzsibbadt a keze.

A nagyobbik fiú odament, megigazította a király kezét.

A király tovább aludt, de hopp, a keze megint leesett. Odament a nő a másik gyerekhez és ezt mondta neki:

- Csókold meg apád kezét, és emeld fel, mert apád nagyon elfáradt, és elzsibbadt a keze!

A gyerek oda is ment, megcsókolta a király kezét, és feltette.

A kocsis így gondolkodott: „Ez egy egyszerű nő, és a királyt a gyerekei apjának nevezi?”

Hamarosan harmadszor is lecsúszott a király keze. Ekkor a nő a harmadik gyerekre parancsolt rá. Az is odament, feltette a király kezét, megcsókolta.

Reggel felkelt a király és a kocsis, megmosakodtak, a nő egy törülközőt adott neki, egy tükröt, fésűt - minden ugyanolyan, mint a királynál. Az azonban nem lepődött meg, mert azt hitte, hogy minden embernek ilyen holmija van.

Amikor elindultak, a kocsis elkezdett beszélni.

- Jó királyom, nem vettél észre semmit sem? - kérdezte.

- Mit kellett volna? - kérdezte a király.

- Amikor aludtál, az ágy olyan volt, mint otthon. Amikor mosakodtál, törülköztél - mint otthon, amikor ettél - az edények mind olyanok voltak, mint otthon. És - mondta tovább -, amikor lefeküdtél, én egész éjjel nem aludtam, arra vigyáztam, hogy nehogytörténjen veled valami. Amikor aludtál, a kezed lecsúszott. A nő akkor így szólt: „Menj oda, Antas, csókold meg az apád kezét! Az apád keze nagyon elfáradt, elzsibbadhat.” A gyerek odament, megcsókolta a kezedet, felemelte. Hamarosan megint lecsúszott a kezed. „Menj - mondta a nő -, Baltazár, emeld fel az apád kezét! Apád nagyon elfáradt, a keze elzsibbadt.” Az a gyerek odament, megcsókolta a kezedet, felemelte. Amikor aludtál, egyszerre csak megint lecsúszott a kezed. A nő így szólt: „Menj oda, legkisebb fiam, emeld fel az apád kezét, csókold meg! Az apád nagyon elfáradt, a keze elzsibbadt.” A legkisebb fiú is odament, felemelte a kezedet, és ezután már nem csúszott le a kezed, tovább aludtál nyugodtan.

„Hogyan - gondolkodott el a király - nevezhetett engem a gyerekek apjának?”. Visszament. A nő akkor elmesélte, hogy hogyan menthette meg a bátyjait, miért nem beszélhetett; a király anyja hogyan vitte el a gyerekeket az erdőbe, és hozott helyettük állatokat.

A király azonnal kocsit hozatott, mindent felrakatott, felültette a nőt a gyerekekkel, és hazavitte őket.

EGY ÖREGEMBER HOGYAN TALÁLTA KI A SZABAD NAPOT

Hol volt, hol nem volt, egyszer a király útra kelt a minisztereivel megnézni, hogy hogyan dolgoznak télen az emberek. Hiszen van mindenféle ember: egyesek jól fel vannak öltözve, mások félig meztelenek, míg ismét mások egyáltalán nem tudnak hidegben kimenni. Nos, mennek ők. Esik a hó, nagyon hideg van, fúj a szél. Odaérnek egy folyóhoz. Látják, hogy egy öregember egy vödörben a kezével bőrt mos.

- Mit csinálsz, öreg?

- Bőrt mosok, felséges királyom.

- De hideg van, megfagy a kezed. Mi itt utazunk, és egész idő alatt kesztyű van a kezünkön, bunda a hátunkon, így is majd megfagyunk, te pedig szabad kézzel nyúlsz bele a hideg vízbe.

- Ha bele kell nyúlni - felelte az öregember. - Ha hárman kilencet nem tudnak megetetni, akkor télen, nyáron egyaránt bele kell nyúlni a vízbe.

No, a király alig érti, hogy mit mondott az öreg. Meg is kérte a minisztereit:

- Magyarázzátok meg nekem, hogy mit mondott az öregember!

Az egyik ezt mondja, a másik azt...

- Nem - mondta a király -, ahogyan ti magyarázgatjátok, abból semmi sem érthető. No, öreg, ha te olyan bölcs vagy, mondd meg: ha küldök neked két madarat, te mit fogsz csinálni velük?

- Mit, felséges királyom? - mondta. - Mit csinálók velük? Megkopasztom, és úgy kopaszon eleresztem őket.

- No, jól van - mondja.

Ismét kérdezi a minisztereit, hogy ez meg micsoda. Azok megint csak mormognak, az egyik így, a másik úgy...

- Nem - mondta a király. - Időt kell adnom nektek, hogy megmagyarázzátok nekem, hogy mit mondott ez az öregember. No - mondta -, öreg, az én hátam mögött ez a bölcsesség ki ne kerüljön a nagyvilágba! Senki meg ne tudja, hogy mi történt ma itt mi kettőnk között!

A király a minisztereivel útra kelt. Miután azok elmentek, az öregember ott maradt és továbbra is mosta a bőrt, mosta, és rá-ráfűjt a kezére.

A király néhány napot adott a minisztereinek, hogy megmagyarázzák, hogy mit is mondott az öregember, és kijelentette, hogy ha a megadott napon nem magyarázzák meg, tovább nem lehetnek miniszterek.

- Én eltávolítlak benneteket, el kell mennetek az öreghez mosni a bőrt.

Azok gondolkodtak, gondolkodtak egy napon át, egy újabb napon... És megállapodtak:

- El kell menni az öreghez. Viszünk magunkkal pénzt - a pénzért talán elárulja...

El is mentek ahhoz az öregemberhez:

- Mondd meg nekünk, hogy hogy is van az, hogy három nem tud kilencet megetetni, és ha a király küld neked két madarat, te megkopasztod azokat és elereszted. Hogyan is van ez?

- Nem - felelte az öreg. - Hiszen hallottátok, hogy a király háta mögött nem mondhatom meg. Ha megmondom, megbüntetnek. Valamilyen titok miatt miért kerüljek börtönbe?... Én ezt - mondta - nem akarom. És ellensége leszek a királynak.

- Akkor mi, öreg, téged teleszórunk pénzzel tetőtől talpig, csak mondd meg!

- Nos, ha így tesztek - mondta -, megmondom. De előbb a pénzt kell ideadni.

Akkor a miniszterek hazamentek, befogták a lovakat, felraktak a kocsiba pár zsák pénzt, és ismét elmentek az öregemberhez. Rászórták a pénzt, tetőtől talpig befedték vele. Ekkor az öreg megrázta magát, előmászott, fogott egy vödört, azzal elvitte a ládához, amiben a magot tartja, és beleszórta. A láda tele lett pénzzel. Ekkor az öreg megszólalt:

- Nos igen - mondja -, ti, miniszterek, nem értitek? Az évben tizenkét hónap van. Három hónap jó, a nyári hónapok melegek, de kilenc hónap rossz. És ez alatt a három hónap alatt nem tudunk annyit keresni, hogy a kilenc hónapra elég legyen a kenyér. Ezért kell dolgozni télen éppen úgy, mint nyáron - mondta. - Amikor csak van munka, dolgozni kell, hogy megkeressük a mindennapi kenyeret.

A miniszterek csak köptek egyet - ilyen könnyű ez.

- No, és azok a madarak?

- Ostobák, ti vagytok azok a madarak. Iderepültetek tollakkal, visszarepültök kopaszon.

No, minden így van. A minisztereknek, akárhogy is van, vissza kell menniük a királyhoz.

Visszatértek, és bementek a királyhoz, és mondták neki:

- Már eleget gondolkodtunk, tudjuk.

- Jól van - mondta a király -, hogy tudjátok. No, hogyan is van?

- Hát - mondták -, az évben tizenkét hónap van. Három hónap alatt nem lehet megkeresni a mindennapi kenyeret, minden hónapban kell dolgozni. Nincs munkaszünet, az embernek keményen kell dolgoznia.

- Igaz - mondta a király. - És mi van azokkal a madarakkal?

- No, a madarakkal így történt: ha mi elmentünk megkérni az öreget, hogy magyarázza meg a bölcsességét, akkor pénzzel mentünk, de pénz nélkül jöttünk vissza...

A király azonnal elküldte a katonáit, hogy vezessék eléje az öregembert. Elvezették a királyhoz. Azonban az öregember nem volt ostoba. Néhány arany pénzt a zsebébe dugott, és azon az arany pénzen a király képe van. Bemegy az öreg a királyhoz. Az mindjárt le is ültette és rákiáltott:

- Miért árultad el ezt a titkot az én hátam mögött?

- Nem árultam el a hátad mögött - felelte az öreg -, felséges királyom. - Kétszer voltak. Egyszer eljöttek, nem sokat mutattak nekem, csak párat, nem fogadtam el. Másodszor, amikor tetőtől talpig beszórtak, azonnal megmondtam.

- De hiszen - mondta a király -, én nem voltam ott...

Az öregember elővett a zsebéből egy aranypénzt:

- Ez meg kicsoda? Hiszen te vagy, uram, nézd csak. Ez a te arcod! Ha nem láttam volna az arcodat, nem mondtam volna meg. De láttam, megmondtam.

Hát, ha így történt, rendben van. A király magához hívatta a minisztereit:

- Tovább nem lesztek miniszterek. Eredjetek, segítsetek az öregnek mosni a bőrt! Ő pedig ezentúl nem fog bőrt mosni. De - fordult a király az öreghez -, sokáig elég lesz ez a pénz?

- Nos - felelte az öreg -, én nem költöm el az összest, a gyerekeim gyerekei sem fogják elkölteni. Veszek rajra magamnak egy szabad napot, hogy a munka után megpihenhessek.

HOGYAN HAVAZOTT PERECEKKEL

Hol volt, hol nem volt, élt egyszer két öregember. Az öregasszony nagyon szeretett mesélni mindenfélét, amit csak hallott, meg nem hallott rendesen, meg nem történt dolgokat.

Az öregember pedig egyszer pénzt talált. „Hogyan titkoljam el a feleségem elől?” - gondolta.

- „Az csak megtudhatja, lehetetlenség elrejtetni előle. De mit tehetek, hogy ne mesélje el az embereknek? Ha az úr megtudja, elveszi a pénzt, és még a bőröm is megsínyli.”

Elgondolkodott. Estefelé elment a városba a nő tudta nélkül, vett ott perecet és kolbászt. Hazavitte. Reggelre kelve kivitte a házból, a pereceket szétszórta az udvarban, a kolbászt betette a virágos kertbe. Ezután bement a házba és így szólt:

- No, asszony, amíg te aludtál, a faluban a nők össze-vissza kiabáltak! Ezen az éjjel perecekkel havazott.

- Jaj, apjukom, miért nem szóltál nekem? Meg kellett volna korábban mondanod, hiszen én nem tudtam...

Gyorsan felkelt, felöltözött, maga elé kötötte a kötényt, kiszaladt. Tényleg! Az udvaron, amerre csak fordul, perecet talál. Kimegy a kapun, de az utcán egy sincs.

- Jól mondtad, az asszonyok mind összeszedték, egy sem maradt.

Összeszedte a perecet, a kolbászt is megtalálta, mind bevitte.

- Nos, akkor most együnk!

Mindketten leültek, megették a pereceket és a kolbászt. Az öreg kiment, majd amikor visszament a házba, ezt mondta:

- Milyen sok katona jött az erdőből!

- Jaj, Istenem! Félek. Hová bújjak el? Hová?

- Van itt egy kád! Felfordítom, te meg bújjál alája!

Úgy is tett a nő, a férfi pedig letakarta, rászórt gabonát és tyúkokat tett rá. Amikor a tyúkok csipegetni kezdtek, már jöttek is, kopogtak. Összeszedte a tyúkokat, összeszedte a szemeket, és mondta:

- No, elmentek már a katonák!

- Nagyon félek, elleszek itt még egy kicsit...

- Már messze vannak, messze. Figyelj, már nem is lehet hallani.

- Akkor kimászom...

Előmászott a kád alól:

- Igaz, már nem is látni őket. Én pedig annyira féltem! Oly nagyon féltem!

A nő ekkor visszament a házba takarítani. A férfi pedig fogta a kecskét és feltette a nyírfára. Az pedig csak béget ott, egyre béget.

- Apjukom, ez meg most miféle hang?

- Nem tudod? Az ördög borotválja az úr szakállát.

- Biztosan fáj neki, hogy ilyen szörnyen óbégat?!

- Természetesen - felelte a férje -, ez fáj.

Miután elcsodálkozott, a nő tovább tesz-vesz a házban, a férfi pedig leemelte a kecskét és bevitte az ólba, majd bement a házba.

- Anyjuk, ha senkinek sem mesélnéd el, jó hírt közölnék veled.

- No, mi az? Micsoda?

- Ígérd meg, hogy senkinek el nem mondom! Ha mégis elmondod, akkor baj történik. Neked is, nekem is bajom fog származni belőle.

- Nem, nem, megfogadom, senkinek sem mondom el!

- Akkor halljad - mondta. - Pénzt találtam. Talán azok a katonák szórták szét.

- Oh, Istenem! Milyen jó, hogy megtaláltad! - Még azon csodálkozott, hogy a katonák pénzt szórtak szét.

- Csak senkinek el ne mondd!

Azt a napot kibírta. Másnap már szörnyen szenvedett - szalad az asszonyokhoz, szalad az úrhoz, hogy elmondja. Alig tudta visszatartani magát. Még egy nap - akkor kiment és mondta az asszonyoknak:

- Tudjátok... a férjem pénzt talált.

- Mennyit? És hol találta? - kérdezősködtek.

- Talán a katonák szórták szét, akik erre jártak.

Erre az asszonyok:

- Itt semmiféle katonák nem jártak.

- De biztosan jártak, és ők szórták szét a pénzt.

Ekkor az egyik nő a másiknak ezt mondta:

- Biztosan megzavarodott. Mi tegyünk vele? - Nincs mit mondani.

A nő tovább magyarázta:

- Hát nem tudjátok, hogy mikor jöttek a katonák - akkor, amikor perec hullott az égből, mint hó, akkor találta a pénzt!

- Ez aztán! Már tényleg - mondták - megbolondultál. - A szemébe megmondták neki.

- Mint a hó! Én annyit összeszedtem! Még kolbászt is találtam, nem csak peracet. No, ha nem voltatok ott, nem tudjátok - aznap, amikor az úrnak az ördög borotválta a szakállát, találta.

- Hallatlan dolog!

Hangoskodni kezdtek, nevetni, odaszaladtak:

- Megbolondult, már teljesen bolond...

Elbeszélgetett ezekkel a nőkkel, de ebben semmi vigaszt nem talált. Elszaladt az úrhoz és mondta neki:

- Tudod, uram, a férjem pénzt talált.

- És mennyit?

- Nem sokat.

- És hol?

- Itt, az úton: talán a katonák szórták szét.

- Miféle katonák?

- Azok, akik azon a napon erre jártak.

- Hát nem láttuk. Csak nem kavard össze valami a fejedben?

- No ha nem tudod, uram, mikor jártak itt a katonák, megmondom neked, azon a napon, amikor perec hullott az égből hó helyett.

- Te már - mondta az úr -, teljesen megzavarodtál.
- Nem tudod? Amikor az úrnak az ördög borotválta a szakállát.
- Még hogy ördög borotválta a szakállamat?!

Mindjárt észbe kapott, egy bottal jól, de jól ám, elnászpángolta, hogy megdagadt a háta.

Amikor az asszony hazament, attól kezdve már nem beszélt mindent össze-vissza. Megnyugodott. És ezzel mindennek vége is lett.

MENNYI TÜRELEMRE VAN SZÜKSÉG

Hol volt, hol nem volt, élt egyszer egy ember. Ez az ember kosárfonással foglalkozott. Egyszer arra járt a medve.

- Mit csinálsz? - kérdezte.
- Kosarat fonok. Nézd, te lusta, te is fonhatnál. Eladnánk, lenne pénzünk.
- De ha én nem tudok - mondta a medve.
- Tanuld meg! Megmutatom.

Az ember fonta a kosarat, a medve nézte:

- Ez egyáltalán nem nehéz! Talán én is meg tudom tenni.

Visszament az erdőbe, ágakat tört le, és egy ölnyit elvitt az emberhez, leült melléje. A mancsával lehántja az ágakat és próbálja összehajítani. Nagyon erősen nyomta, és reccs, a gally eltört. Félredobta, felvett egy másikat. Azt is eltörte. És így ment ez sokáig, egy egész halommal összetört, meghajlítani egyet sem tudott.

- Oh - mondja az embernek -, jó neked, hogy tudod, de én nem tudom.
- Nem, itt nem a tudás a legfontosabb, hanem a türelem. Óvatosan és könnyedén kell behajlítani - akkor sikerül. Ha valamit kapkodva csinálsz, abból semmi jó sem következik.

BALTA-KÁSA

Hol volt, hol nem volt, élt egyszer egy katona, aki elment egy nőhöz, és így kérte:

- Anya, adj enni nekem valamit.
- Nem tudok, fiacskám, nincs miből, nem vagyok nagyon gazdag.
- Ha nem vagy gazdag, talán baltád sincs?
- De az van.
- Hozd ide a baltát, főzünk belőle kását.

A nő el is hozta a baltát, odaadta a katonának. Az kivette a balta fanyelét, a vasat beledobta egy lábasba.

- Öntsél rá vizet!

A nő megtöltötte a lábast vízzel, hiszen vize volt. És főzni kezdték a baltát. Mihelyt csak felforrt a víz, a katona megkeverte.

- Adjál még egy kis sót, éppen csak, ne túl sokat.

A nő hozott egy egész dobozzal.

- Szórjál bele, fiam, szórjál bele, amennyire csak szükség van...

Megsózta a katona a vizet, megkóstolta:

- No, még egy kis lisztet, egy kis maréknyit.

Az asszony behozott egy egész szakajtóval, amennyije volt.

- Tegyé! bele, amennyi csak kell!

No, most a katona beleszórt annyi lisztet, amennyi kellett.

Főzte tovább a kását, majd ismét megszólalt:

- No még egy kis szalonnát, csak egész kis darabot...

Az asszony abból is hozott egy kis darabot. A katona azt megpirította, a kását megfőzte és mindketten enni kezdtek. A nő csak csodálkozott:

- Ez így történt! Ha láttátok volna, hogy milyen kását főzött a baltából! El sem hittétek volna, hogy az baltából készült!

SÜLT CSIRKE VAJBAN ÚSZIK

Hol volt, hol nem volt, egyszer egy lányhoz háztűznézőbe ment egy legény. A lány megtálalt. A fiú evett, és ezt mondogatta:

- Nálatok szegényesen esznek. Nálam a sült csirke vajban úszik.

A lánynak nagyon nem tetszett a fiú dicsekvése. Egyszer koldusasszonynak öltözött, és elment a legényhez. Nézi, nagyon egyszerű kis házikó, az ablakok ki voltak törve. Bement, és ott azt látta, hogy az emberek szegényesen élnek. Éjszakai szállást kért, de a nő ezt mondta:

- Befogadnálak, gyermekem, de nincs hová fektesselek.

- Nem számít, elalszom akár a padon, a kemencén.

- Rendben, feküdj a kemencére!

A lány felfeküdt a kemencére, és nézelődött, hallgatózott. Összegyűlt a család vacsorára, beszélgettek:

- Mit főzünk vacsorára?

- Még kérdelek - szólalt meg az asszony -, ha semmink sincs. Csak borsólisztünk van, főzzünk abból kását!

Megfőzték a borsólisztet, megkóstolták, mindegyik összerázkódott - semmi íze.

- A kamrában van még egy kis viaszgyertya, hozzátok ide, ízt adunk a kásának - mondta a nő.

Úgy is lett, behozták a gyertyát, megfőzték a kását és megették.

- Adjatok a koldusnak is - szólt a férfi.

- Mit adjunk, ha mind megettük, még a lábast is kinyaltam.

A lány átaludta az éjszakát, és reggel hazament. Pár nap múlva megint eljött a legény és állandóan csak dicsekedett:

- Nálam a sült csirke vajban úszik.

A lány pedig így szólt:

- Borsólisztben egy darab viaszgyertya.

Megértette a fiú, hogy a lánynak a tudomására jutott, hogy hogyan élnek, elment és soha többet nem látogatta meg a lányt.

ARANYALMA

Hol volt, hol nem volt, élt egyszer egy férfi meg egy nő, két gyerekük volt: Jonukas és Elenyte. A nő egyszer megbetegedett és meghalt. A férfi ismét megnősült. Ez nagyon nem szerette a gyerekeket és elkergette őket hazulról. Ment, mendegélt a két kisgyerek. Jonukas megszomjazott. Rábukkantak egy borjú lábnyomára, ami tele volt vízzel, és már is inni akart belőle, de a testvére megfenyegette:

- Ne igyál, Jonukas, borjúvá változol!

Jonukas szót fogadott, nem ivott. Mentek, mendegéltek, találtak egy ló lábnyomot, ami tele volt vízzel.

- Iszom belőle - mondta Jonukas.

- Ne igyál - fenyegette meg Elenyte. - Lóvá változol.

Amint mentek tovább, találtak egy birka lábnyomot, tele vízzel.

- Iszom belőle - mondta Jonukas -, tovább már nem bírom.

Elenyte ismét figyelmeztette:

- Ne igyál, mert birkává változol!

Jonukas azonban már nagyon szomjas volt, nem hallgatott a nővéreire, ivott a birka lábnyomából. Mihelyt csak ivott belőle, birkává változott. Elenyte sírt, egyre csak sírt, kötelet kötött a báránnyak nyakába, és tovább vezette. Mentek, mendegéltek, és bementek egy házba, hogy éjszakai szállást kérjenek. Az emberek befogadták őket. Elenyte ezután ott is maradt azoknál az embereknél. Amikor csak tudott, mindig azzal a báránnyal volt. Még a kenyérhéjat is kivitte neki az asztalról és a finomabb moslékot. Az emberek csak a fejüket vakarták, hogy Elenyte miért szereti ennyire ez a bárányt. Eljött az ősz. Az úr így szólt:

- Le kell vágni ezt a bárányt.

Kiszaladt Elenyte a bárányhoz:

- Jonukas báránykám, az úr le akar vágni.

Az ezt mondta:

- Mit teszel, ha levág, vágjon le. Csak arra kérd meg, hogy adja neked a belet kidolgozni. Az egyikben találsz egy magot, a másikban egy gyűrűt. A magot ültess el az út egyik oldalán, a gyűrűt ásd el a másikon!

Amikor levágták a bárányt, Elenyte elkérte a belet, hogy kidolgozza. Oda is adták neki. Amikor Elenyte azt felvágta, megtalálta a magot meg a gyűrűt. A magot elültette az út egyik oldalán, a gyűrűt elásta a másik oldalon. Másnap reggel nézi, hát egy aranyalmát termő almafa nőtt ki a magból, a másik oldalon pedig megjelent egy borral teli kút. Mihelyt Elenyte odament az almafához, annak az ágai mind lehajoltak a lányhoz, és ő le tudta szedni az aranyalmákat. Amikor pedig odament a kúthoz, abban olyan magasra emelkedett a bor, hogy annyi bort meríthetett belőle, amennyit csak akart. De amikor idegen ember ment az almafához, az ágai magasra emelkedtek, és a kútban pedig a bor vízzé változott, és egészen leapadt a fenekéig. De Elenyte jó volt, senkitől sem irigyelte sem az almát, sem a bort: mindenkinek szedett aranyalmát, mindenkinek mert bort. Más emberek messziről eljöttek aranyalmát és bort venni. Elenyte nagyon meggazdagodott.

Egyszer arra haladt a király. Megpillantva az aranyalmafát, almát akart venni, de Elenyte megajándékozta almával és borral. A királynak maga Elenyte is nagyon megtetszett. Beültette a hintójába és elvitte a palotájába. Az aranyalmafa és a bor-kút követte őket. A király feleségül vette Elenytét és sokáig boldogan éltek. Mindig aranyalmát ettek, és a kútból itták a bort.

JUOZAPELIS ÉS A LOVACSKA

Hol volt, hol nem volt, élt egyszer egy király, akinél szolgált a Juozapelis nevű legény. Egyszer a király vadászni készült. Juozapelis megkérte a királyt, hogy vigye őt is magával, de a király akkor ezt mondta:

- Akkor engedlek el vadászni, ha a ló maga megnyergeli magát.

Elment Juozapelis a jó lovakhoz és mondta nekik:

- Lovacskáim, gyertek ide! - de egyetlen ló sem ment oda hozzá, és nem tette fel magára a nyeret. Juozapelis akkor elment a munkás lovakhoz, és így kiáltott:

- Lovacskáim, gyertek ide! - de egyetlen ló sem ment oda hozzá, és nem tette fel magára a nyeret.

Juozapelis elment akkor a kicsi lovakhoz, amik vizet hordtak, és így szólt hozzájuk:

- Lovacskáim, gyertek ide!

Akkor odament hozzá egy kicsike ló és maga feltette a hátára a nyeret. Juozapelis felült a nyeregbe és elment a királlyal vadászni. Vadászat közben elfáradt, és eleresztette a lovat a rétre legelni. Juozapelis ott sétált és talált egy nagyon szép tollat, de a ló figyelmeztette:

- Ne vedd fel azt a tollat, mert nagy bajban lesz részed!

A legény azonban nem fogadott szót a lónak és felvette. Más szolgák meglátták a tollat Juozapelisnél, irigykedni kezdtek, és beárulták a királynak, hogy Juozapelisnek van egy nagyon szép tolla, és ő biztosan ismeri azt a madarat. A király magához hívatta:

- Ha nálad van ez a toll, biztosan ismered a madarat. Ha nem hozod el nekem, megöletlek.

Odament Juozapelis a lovához, és sírva fakadt:

- Lovacskám, lovacskám, mit tegyek? A király megparancsolta, hogy hozzam el a madarat.

A ló így szólt hozzá:

- Mondtam neked, hogy ne vedd fel azt a tollat, de te nem fogadtál szót nekem. No, most bajba kerültél, és még nagyobb fogszerzésre kényszerülök. De én segítek rajtad. Ül a hátamra, és rajta!

Juozapelis felült a lóra és ellovagoltak. Mentek, mendégéltek, és elértek egy nagy palotához. Akkor a ló ismét megszólalt:

- Én most itt maradok a réten legelni, te pedig menj be a palotába! Amikor odaérsz a kapuhoz, így beszélj:

- Kapu, nyíljál ki,
örök, álljatok félre,
engedjétek meg, hogy
bemenjek, majd kijöjjek!

És amikor belépsz a kapun, a kertben meglátod a madarat. Gyorsan kapd el, de a fészkéhez hozzá ne nyúlj, úgy téged senki sem kap el!

Juozapelis úgy tett, ahogyan kioktatta a ló. Odament a palota kapujához és megszólalt:

- Kapu, nyíljál ki,
örök, álljatok félre,
engedjétek meg, hogy
bemenjek, majd kijöjjek!

A kapu kinyílt, az örök aludtak. Juozapelis beszaladt a kertbe, felkapta a madarat, majd ki a kapun, a lóhoz, felült rá és boldogan hazalovagolt. Elvitte a madarat a királynak. A király nagyon megörült, megjutalmazta Juozapelist. A többi szolga szörnyen megirigyelte, és bevádolták a királynál, hogy elhozhatta volna a madár fészkét is.

A király magához hívatta Juozapelist, és így szólt hozzá:

- Jó, hogy elhoztad a madarat. Most hozd el a fészkét. Ha nem hozod el, kivégeztetlek.

Juozapelis sírva ment a lóhoz:

- Lovacskám, mit tegyek: a király rám parancsolt, hogy hozzam el a madár fészkét.

- Bajban vagy - felelte a ló -, de még nagyobb bajban leszel. Ül a hátamra, és menjünk el!

Megint eljutottak ahhoz a palotához, a ló kioktatta Juozapelist, hogy hogyan cselekedjen. Juozapelis odament a palotához, a kapu előtt így szólt:

- Kapu, nyíljál ki,
örök, álljatok félre,
engedjétek meg, hogy
bemenjek, majd kijöjjek!

A kapu kinyílt, az örök aludtak. Juozapelis beszaladt a kertbe, felkapta a madár fészkét. A fészek aranyból volt, és telis-tele csengettyűvel. Juozapelis szaladt, a fészek pedig csengett, csilingelt. Az örök azonban olyan mélyen aludtak, hogy semmit sem hallottak. Juozapelis gyorsan felugrott a ló hátára és boldogan hazamentek.

Bevitte a királynak a fészkét, a király nagyon megörült, megjutalmazta Juozapelist. A többi szolga meglátva Juozapelis ajándékát, nagyon megirigyelte, elmentek a királyhoz, így panaszkodtak neki:

- Király urunk, Juozapelis azzal dicsekszik, hogy el tudja hozni a tengeri királylányt.

A király magához hívatta Juozapelist, és így beszélt hozzá:

- Ha el tudtad hozni a madarat és a fészkét, hozd el a tengeri királylányt! Ha nem hozod el, kivégeztetlek.

Juozapelis sírva ment a lóhoz:

- Lovacskám, mit tegyek? A király megparancsolta, hogy hozzam el a tengeri királylányt.

- Bajban vagy - felelte a ló -, de még nagyobb bajban leszel. Nos, segítek neked. Kérjél a királytól sok pénzt, azon vegyél sok szép anyagot: posztót, selymet!

A legény úgy is tett, vett posztót, selymet, felrakta a ló hátára és ellovagolt. Amikor elértek a tengerpartra, lerakta az anyagokat: az egyszerűket a vízhez közelebb, a jobbakat messzebb. És akkor Juozapelis kiabálni kezdett:

- Ússzál ide, királylány! Szép posztót, selymet hoztam.

A királylány kiúszott, nézi az anyagot, alkudozik, de Juozapelis egyre messzebb vezeti - hiszen ott vannak a jobb anyagok. Amikor odaértek a lóhoz, a legény elkapta a lányt, feltette a ló hátára és elindultak hazafelé. Bevezette a királylányt a királyhoz. A király akkor megkérdezte:

- Nos, megtartjuk most az esküvőt?

De a királylány így felelt:

- Ha Juozapelis idehozza a tengerből a gyűrűmet, akkor hozzád megyek feleségül.

A király magához hívta Juozapelist és megparancsolta neki, hogy hozza el a tengerből a gyűrűt. Elment a legény a lóhoz, megkérdezte:

- Lovacskám, lovacskám, most mit tegyek? A király megparancsolta, hogy hozzam el a tengerből a gyűrűt.

A ló így felelt:

- Nagy bajba kerültél, de még nagyobbba fogsz kerülni. Ül fel a hátamra és menjünk el a tengerhez! Amikor odaérünk, kapd el a rák gyerekét, és ne add addig vissza, amíg a rák ki nem hozza a gyűrűt.

Juozapelis úgy is tett. Elkapta a rák gyerekét, de a rák kérlelte, hogy eressze szabadon.

- Hozd ki a tengerből a királylány gyűrűjét, akkor elengedem a gyereket - mondta Juozapelis.

A rák mindjárt elő is hozta a gyűrűt. A legény visszaadta a gyereket, a gyűrűt pedig elvitte a királylánynak. A király most is megkérdezte:

- No, most már megesküszünk?

- Még nem - felelte a királylány. - Ha Juozapelis elhozza a tengeri szigetről az én nyakláncomat, akkor megesküszünk.

A király megparancsolta a legénynek, hogy hozza el a nyakláncot. Juozapelis elment a lóhoz, és megkérdezte, hogy most mit kell tennie.

- Nagy bajba kerültél - mondta a ló -, de még nagyobbba fogsz kerülni. Induljunk!

Elmentek a tengerhez, akkor a ló ismét megszólalt:

- Vágjál le engem, szedd ki a belsőmet, és magad bújj bele a bőrömbé! Amikor a varjak elkezdik a bensőségeimet csipegetni, kapj el egy kis varjút, és ne ereszd el, amíg egy varjú ide nem hozza a nyakláncot!

Juozapelis így is tett. Levágta a lovat, kiszedte a belét, maga beburkolózott a ló bőrébe, és várakozni kezdett. Mindjárt oda is repültek a varjak, hogy felcsipegessék a lovat. Juozapelis elkapott egy kis varjút. Az egyik varjú könyörögni kezdett, hogy eressze szabadon, de Juozapelis így felelt:

- Hozd el a tenger szigetéről a királylány nyakláncát, akkor eleresztem a gyerekedet!

A varjú gyorsan elrepült, és elhozta a nyakláncot. Akkor a legény elengedte a varjú gyerekeit. A lovat felélesztette, visszatette a belsőségeit, belefűjt, és a ló már ismét élt is. Juozapelis hazalovagolt, átadta a királylánynak a nyakláncot. Akkor a király megkérdezte:

- No, most már feleségül jössz hozzám?

- Még nem - mondta a királylány. - Majd ha eltemeted Juozapelis, és ő a lábam alatt lesz, akkor feleségül megyek hozzád.

Juozapelis elment a lovához, és zokog. A ló így szólt:

- Ne sírjál, minden jóra fog fordulni. Hagyj engem kint, akkor én majd felélesztelek.

Amikor a legényt eltemették, odaszaladt a ló, kiásta a sírt, Juozapelis kimászott, mintha mi sem történt volna vele. A királylány pedig így szólt a királyhoz:

- Akkor megyek feleségül tehozzád, ha előbb eltemetnek.

- Rendben van - felelt a király. Úgy gondolta, hogy ő is megmenekül, mint Juozapelis. És eltemették a királyt, de senki sem támasztotta fel. Akkor Juozapelis feleségül vette a királylányt és sokáig boldogan éltek.

A KÉT KIS ÁRVA (*Du našlaičai*)

Hol volt, hol nem volt, élt egyszer két árva kisfiú. Egyszer elindultak munkát keresni, és azt akarták, hogy kettejüket együtt fogadják fel, de senki sem fogadta fel mindkettőt együtt. Ezért mentek, mendegéltek, és eljutottak egy keresztúthoz, ahol egy hatalmas tölgyfa állt. Volt náluk egy kiskés, amit bedobtak a fa odvába, és így szóltak:

- Amikor eljön karácsony, itt találkozunk - majd az egyik elindult az egyik, a másik a másik úton.

Az egyik, akik jobbra ment, eljutott egy nagy tóhoz, aminek a partján egy felfordított csónakot talált, bebújt a csónak alá, hogy ott töltsen az éjszakát. Éjjel odarepült három varjú és az egyik megkérdezte a másikat:

- Mennyi tusolód van?

A másik így felelt:

- Nekem nagyon sok van. Itt van egy nagy város, aminek nincs vize. Az emberek nagyon szegények, szitkozódnak: azok az anyémek. Ha tudnák, elmennének a városon túlra, a kis hegyre, turkálnának a fészekben és felfedeznék a vízforrást. De mivel nem tudnak róla, minden az anyém.

Megkérdezte a másiktól:

- És teneked mennyi van?

- Négy - felelte az. - Nézd, meghalt az apám, és nem mondta meg, hogy hová rejtette a pénzt. Három fiú maradt, és az anyjuk. Akkor mindannyian szörnyen szitkozódtak, és az anyjukat verték, hogy mondja meg, hogy hol a pénz. Ha tudnák, elmennének az istállóba, kotorász-nának a sarokban, és megtalálnák. De mivel nem tudják, mindegyik az enyém.

Megkérdezték a harmadik varjút is:

- És teneked mennyi van?

- Csak egy - felelte az. - Nagyon beteg a királylány. Amikor süteményt evett, egy darab leesett a híd alá, és azt megette egy béka. Ha valaki tudná, én elkapnám a békát, a morzsát kivenném belőle, és odaadnám a királylánynak, hogy egye meg, és meg is gyógyulna. De ha senki sem tudja, az az enyém.

Ekkor kukorékolt a kakas, és a varjak elrepültek. De a fiú mindent hallott. Reggel felkelt és elindult megkeresni a várost, amelyikben nincs víz. Ment, mendegélt, és eljutott egy nagy városba, bement egy házba, és vizet kért, hogy megmosakodhasson.

- Mi éhen-szomjan halunk, ez pedig mosakodni akar.

A fiú így szólt:

- Ha megfizetitek nekem, sok vizet hozok nektek.

Megtudták az emberek, összefutottak és a nyomába eredtek. A fiú azonban felment a hegyre, a bottal megverte a földet és forrást fakasztott. Megörültek az emberek, gazdagon megjutalmazták a fiút.

Akkor ő tovább indult. Eljutott egy házhoz, ahol a gazda meghalt. Az özvegyét megkérte, hogy engedje be éjszakára, de a nő így felelt:

- Én szívesen beengednék, de ha a fiaim hazajönnek részegen, akkor haragjukban agyonvernek: mert az apjuk meghalt és nem mondta meg, hogy hová rejtette a pénzt.

A fiú azonban ezt mondta:

- Nem számít, én korábban a gazdánál szolgáltam, és láttam, hogy hová dugta el a pénzt. Megkeressük.

Éjjel hazajöttek részegen a fiúk és kezdték verni a fiút. Az anyjuk rájuk szólt:

- Ne verjétek agyon, gyermekeim: megígérte, hogy megkeresi a pénzt.

Amikor pirkadni kezdett, a fiú kiment az istállóba és kezdett kotorászni az egyik sarokban, a másikon, de amikor a harmadikhoz ért, elővett onnan egy nagy üstöt, tele pénzzel. Megörültek a testvérek, a pénz egy részét odaadták a fiúnak, és azután békében, egyetértésben éltek.

Innen a fiú egyenesen ahhoz a királyhoz ment, akinek a lánya nagyon beteg volt, és megkérdezte:

- Mi újság van?

A király így felelt:

- Semmilyen jó újság nincs, a királylány már haldoklik.

Ekkor a fiú ezt mondta:

- Engedjen be, én meggyógyítom!

A király nagyon megörült:

- Ha meggyógyítod, akkor én feleségül adom hozzád, és az egész királyságot neked adom.

A fiú elment a híd alá, elkapta a békát, agyonverte, kivette belőle a sütemény-darabot, három részre osztotta és az egyik részt elvitte a királylánynak. Mihelyt az megevett egy kis darabot, mindjárt jobban érezte magát, amikor megette a másikat - már fel is tudott ülni, és amikor a harmadikat is megette - teljesen meggyógyult. Akkor a legény összeházasodott a királylánnyal.

Hamarosan eltelt az év attól a naptól számítva, amikor a két fivér elvált egymástól. A királlyá lett fiú a királylánnyal elment a tölgyfához, hogy találkozzon a testvérével. Amint odaértek, látják, hogy ott ül egy rongyos, sovány ember. A király-fivér így szólt:

- Köszöntelek, testvérem!

A koldus így felelt:

- Nem, te nem vagy a testvérem. Az én testvérem ugyanolyan árva volt, mint én vagyok, te pedig király vagy.

Akkor a testvére elmesélt neki mindent, hogy hogyan történt minden. És a szegény testvér is szeretett volna meggazdagodni. Eltöltötte az éjszakát a tölgyfa alatt, majd elindult azon az úton, ahol a királlyá lett testvére ment. Ő is eljutott a tóhoz, megtalálta a felfordított csónakot, bemászott alá, hogy ott töltsse az éjszakát. Éjjel ismét odarepült ugyanaz a három varjú és így beszélgettek:

- Hány tusolód van? - kérdezte az egyik.

A másik így felelt:

- Sok volt, de amikor a város megtalálta a vizet, azóta mindenki szépen él, és énnekem már egy sincs.

Megszólalt a másik varjú:

- Énnekem négy volt, de amióta a fiúk megtalálták a pénzt, békességben élnek, és énnekem egyetlen egy tusolóm sincs.

A harmadik varjú ezt mondta:

- Énnekem egy volt, de a királylány meggyógyult, megházasodott, most egyetlen egy sincs. De biztosan valaki kihallgatott minket, amikor azon az éjjelen itt beszélgettünk. Talán most is hallgatózik? Nézzük meg!

A varjak felfordították a csónakot, megtalálták a fiút. Felkapták a ruhájánál fogva és beledobták a tóba.

KLIMAS, AZ OKOS TOLVAJ

(Klimas)

Hol volt, hol nem volt, élt egyszer egy nagyon okos tolvaj. Amit csak akart, mindent el tudott lopni. Egyszer így szólt hozzá a földesúr:

- Klimas, ha olyan okos tolvaj vagy, lopd el tőlem a legszebb lovamat.

- Rendben van, ellopom - felelte Klimas.

Az úr megparancsolta a szolgáinak, hogy jól zárják be a lovat, és ők maguk őrizték. Este az udvarra bejött egy szörnyen szegény, bűzlő, nyomorék sánta és éjszakai szállást kért az úrtól. Hova engedne be az úr egy ilyen koldust? Az annyira könyörgött, hogy legalább az istállóban elalhatna.

- Jól van - egyezett bele végül az úr -, bemehetsz az istállóba, ott meleg van, van széna, elalhatsz benne.

Az a koldus pedig maga az okos tolvaj volt, Klimas. Bement az istállóba, beszélgetni kezdett a ló őreivel. Végül ezt mondta nekik:

- Ti feküdjete le nyugodtan, aludjatok! Én nem vagyok álmos, majd vigyázok a lovakra. Ha megjelenik a tolvaj, felkeltelek benneteket.

Mihelyt csak elaludtak az örök, kiválasztotta a legszebb lovat, és ellovagolt. Reggel még aludtak a szolgák, amikor Klimas már bement az úrhoz. Az úr megkérdezte:

- No, mi van, Klimas, elloptad a lovat?

- Elloptam - felelte az.

Az úr nem hitte el, ezért bement az istállóba, ahol mindjárt meglátta, hogy az örök alszanak, de a ló nincs sehol.

Ekkor az úr így szólt:

- Ha ilyen ügyes tolvaj vagy, akkor lopd el a szántó ökreimet!

- Jól van - felelte a tolvaj -, ellopom.

Az úr megparancsolta a legényeinek, hogy vigyázzanak az ökrökre. Rendben van, elmentek szántani, és közben állandóan nézik, hogy nem jön-e a tolvaj. Klimas pedig elkapott egy kuttyát, farkas bőrébe öltöztette, és eleresztette nem messze a szántóvetőktől. A kutya szalad az emberekhez. Azok azt gondolták, hogy farkas, és kezdték kergetni, Klimas pedig eközben kifogta az ökröket és elvezette. Elment az úrhoz, aki megkérdezte:

- No, mi van, Klimas, elloptad az ökröket?

- Elloptam - felelte a tolvaj.

Az úr kiment a szántóföldre, és látta, hogy valóban ellopta. Ekkor így szólt:

- Ha te ilyen jó tolvaj vagy, akkor lopd el a feleségem gyűrűjét!

- Rendben - felelt Klimas - ellopom.

Az úr feleségének kicsi volt a gyűrű, szorította az ujját, ezért amikor lefeküdt, lehúzta a gyűrűt és a kis asztalra tette. Most azonban az úr ráparancsolt, hogy ne húzza le az ujjáról a gyűrűt, ő maga pedig puskával a kezében az ablakhoz állt, várta a tolvajt. Akkor a tolvaj elment a temetőbe, egy sírból kiásott egy zsidót, és az ablakon át betette. Az úr pedig piff! puff! - lelőtte. Akkor az úr fogta a holttestet, elvitte a temetőbe és eltemette. Hazament, és így szólt a feleségéhez:

- Most már leveheted a gyűrűt, a tolvajt lelöttem.

A nő lehúzta a gyűrűt az ujjáról, letette az asztalkára. Amikor az úr meg a felesége elaludt, Klimas bemászott az ablakon, és ellopta a gyűrűt. Reggel a tolvaj bement az úrhoz, aki megkérdezte:

- No, Klimas, elloptad a gyűrűt?

- El - felelte.

Nézi a nő, tényleg nincs ott a gyűrű.

- Klimas, te valóban jó tolvaj vagy - dicsérte meg az úr. - Most pedig lopd el a feleségemet!

- Rendben van, ellopom - felelte.

Az úr megparancsolta az embereinek, hogy vigyék el a feleségét egy másik kastélyba. Klimas a szolgálától megtudta, hogy melyik úton viszik a nőt. Akkor ő bement a városba, és vett egy pár nagyon szép cipőt. Klimas az egyik cipőt besározta és felakasztotta egy fára az út mellett, a másikat arrébb vitte, és tisztán felakasztotta. Megy a nő a szolgálával a másik kastélyba, és meglátta, hogy a fán lóg egy szép cipő. Elküldte érte a szolgálólányát. Látja, hogy piszkos, ezért eldobta. Mennek tovább, látja, hogy ott lóg egy másik cipő. Nézi - tiszta. Akkor megparancsolta a szolgájának, hogy szaladjon el a másik cipőért.

- Lemosom és szép cipőm lesz - mondta magában.

Amikor a szolga elment, Klimas előugrott a bokorból, beült a hintóba és elvitte a nőt a pokolba. Körülállták az ördögök Klimast, és kérdezték:

- Kit hoztál nekünk?

- Ezt az asszonyt! - felelte.

Az ördögök megörültek, felkapták az asszonyt, és magukkal vitték. Klimas pedig elment az úrhoz, aki megkérdezte:

- No, Klimas, elloptad a feleségemet?

- Elloptam - felelte az.

- És hová tetted? - ijedt meg az úr.

- Elvittem a pokolba - mondta a tolvaj.

Az úr nagyon megsajnálta a feleségét. Megígérte a tolvajnak, hogy mindent ad neki, amit csak megkíván, csak hozza vissza a feleségét. Klimas elment a pokolba, ahol az udvaron egy bottal rajzolgatott, és közben ezt mormolta:

- Szétverem a poklot, felépítek egy templomot. Szétverem a poklot, felépítek egy templomot.

Meghallották az ördögök, megijedtek, és könnyörögni kezdtek:

- Mindent adunk, amit csak akarsz, csak a poklot ne verd szét!

A tolvaj így szólt:

- Adjátok vissza a nőt!

Az ördögök rögtön elővezették a nőt, akit Klimas hazavitt a férjéhez. Az úr nagyon megörült, megdicsérte Klimast, sok pénzt és minden jót adott neki.

AZ ÜRES PORTA (*Dykas Dvaras*)

Hol volt, hol nem volt, ért egyszer egy öregember, meg egy öregasszony. A férfinak volt egy kuttyája, a nőnek pedig egy kakasa. Ő ketten gyakran beszélgettek arról, hogy melyik állatra van nagyobb szükség, melyik hasznosabb.

- A kutya őrzi a házat - mondta az öregember. - Maga keres csontot magának. De a te kakasod annyi szemet felcsipeget, és még csak tojást sem tojik.

Megharagudott az öregasszony a kakasra és elkergette:

- Te gazember, még csak tojást sem tojssz, de annyi szemet felzabálsz!

Elment a kakas. Dalolva lépdelt az erdőben. Találkozott a farkassal:

- Farkas, farkas, mássz be a farkamba!

A farkas bemászott. Mennek tovább, amikor találkoztak a medvével:

- Medve, medve, másszál be a farkamba!

A medve is bemászott. Mennek tovább, amikor találkoztak a rókával:

- Róka, róka, másszál be a farkamba!

A róka is bemászott. Mentek, mentek tovább, és elért a kakas egy nagy portához. Felrepült a kerítésre és kukorékkolt:

- Kukurikú, kukurikú, üres ez a porta.

Kukurikú, feldúlom én ezt a portát!

A gazda megijedt hallva a kakast, megharagudott, és ráparancsolt a szolgákra, hogy dobják be a baromfiudvarra a tyúkok közé: hadd csípjék agyon a kakasok! Amikor bedobták a kakast a baromfik közé, a tyúkok azonnal kiabálni kezdtek, hogy itt van egy idegen kakas, és a kakasok csipkedni kezdték. A kakas csak így szólt:

- Róka, róka, mássz ki a farkamból!

A róka azonnal kimászott, széttépte az összes tyúkot és kakast, felfalta őket, a kerítésből kitépett egy lécet és visszafutott az erdőbe. Reggel az úr mondta a szolgálainak:

- Eredjetek, dobjátok ki az agyoncsipkedett kakast, mert még bűzleni fog!

A szolgák épp csak kinyitották az ajtót, amikor a kakas, huss, huss, a fejük fölött ki is repült. Felszállt a kerítésre és megint kukorékkolt:

- Kukurikú, kukurikú, üres ez a porta,

Kukurikú, feldúlom én ezt a portát.

Az úr most azt parancsolta, hogy a kakast a tehenek közé dobják, azok talán agyonöklelik. A szolgák elkapták a kakast, behajították a tehénistállóba. A tehenek csak feléje tartották a szarvukat, a kakas megszólalt:

- Medve, medve, gyere elő a farkamból.

A medve előjött, és széttépett minden tehenet. Reggel az úr ráparancsolt a szolgákra, hogy dobják ki az istállóból a döglött kakast. Mihelyt csak kinyitották a szolgák az ajtót, a kakas azonnal kirepült az istállóból. A szolgák látják, hogy mindegyik tehén szétmarcangolva fekszik. „Miféle kakas ez? - csodálkoztak a szolgák -, a tyúkokat széttépte, a teheneket szétmarcangolta.” Beszaladtak az úrhoz, elmondták neki. Az úr nem hisz nekik, talán csak be akarják csapni. Elment maga is megnézni. Igaz, mindegyik tehén élettelenül hever, szétmarcangolva. Megijedt az úr, a kakas pedig felszállt a kerítésre és így énekelt:

- Kukurikú, kukurikú, üres ez a porta,

Kukurikú, feldúlom én ezt a portát.

Az úr megparancsolta, hogy dobják be a kakast a lovak közé, hogy tapossák agyon. A szolgák kergették, kergették a kakast egész nap, csak este sikerült elkapniuk, és bedobták a lóistállóba. A lovak prüszkölnek, patáikkal rugdalóznak, ugrálnak. A kakas meg ekkor így szólt:

- Farkas, farkas, gyere elő a farkamból!

Előmászott a farkas, széttépett minden lovat: a hátsó lovakat is, a teherhúzókat is - egyetlen egy sem maradt. Reggel a szolgák már félve mentek be az istállóba megnézni, és tényleg, mindegyik ló döglötten fekszik. Megrémültek a szolgák és futottak az úrhoz, hogy elmondják:

- Uram, uram - mondták -, micsoda szerencsétlenség: a kakas mindegyik lovat megölte.

A kakas közben kirepült az istállóból, felszállt a kerítésre és kukorékolt:

- Kukurikú, kukurikú, üres ez a porta,
Kukurikú, feldúlom én ezt a portát.

Az úr most megparancsolta, hogy kapják el a kakast, és dobják bele a kútba, ott már biztosan vége lesz ennek a kakasnak. Bedobták a kakast, az már kezdett elmerülni, csapkodott a szárnyaival és kiabálta:

- Farkam, farkam, add ki a vizet,
Farkam, farkam, add ki a vizet!

A kakas farka elkezdte inni a vizet, itta, itta, míg teljesen ki nem itta a kútból az összes vizet. Ott járkált a kakas a száraz kútfenéken és kukorékolt.

Reggel az úr megparancsolja a szolgáinak, hogy vegyék ki a kakast a kútból, mert megbűdösödik a víz. A szolgák kinyitották a kutat, a kakas pedig a fejük fölött kirepült onnan. Nézik a szolgák, a kút száraz. Elmesélték az úrnak. Az már nem tudta, hogy mit tegyen egy ilyen kakassal. Megparancsolta a szolgáknak, hogy fűtsenek be a kemencébe, mintha kenyeret akarnának sütni, és dobják be a kakast, hadd égjen el. Elkapták a kakast, bedobták a kemencébe. A kemence nagyon forró, a kakas tollai kezdtek megpörkölődni, a lába kezdett égni. A kakas felkiáltott:

- Farkam, farkam, engedd ki a vizet,
Farkam, farkam, engedd ki a vizet!

A kakas farka kezdte kiengedni a vizet, eloltotta a parazsat, kihűlt a kemence, és a kakas nem égett el. Épen kirepült a kakas, és megint a kerítésen énekelt:

- Kukurikú, kukurikú, üres ez a porta,
Kukurikú, feldúlom én ezt a portát!

Kétségbe esett az úr, nagyon megharagudott, nem tudta, hogy mit tegyen a kakassal. Megparancsolta, hogy zárják be a pénzzel teli ládába, ott biztosan megfullad. Elkapták, bezárták, lelakatolták. A láda telis-tele van pénzzel, meg sem lehet mozdulni benne. A kakas ott ezt mondta:

- Farkam, farkam, nyeld el a pénzt,
Farkam, farkam, nyeld el a pénzt!

A kakas farka csak falja, falja a pénzt, végül mind elnyelte. Reggel az úr ráparancsolt a szolgákra:

- Dobjátok ki a kakast a ládából, nehogy megbűdösödjön a pénz!

Kinyitották a láda tetejét. Látják, hogy a kakas még él, és huss, kirepült. A láda pedig üres, egyetlen pénzérme sincs benne. Elmesélték ezt az úrnak. Az úr megparancsolta, hogy kapják el a kakast, de az megint felrepült a kerítésre, és máris kukorékolt:

- Kukurikú, kukurikú, üres ez a porta!
Kukurikú, feldúlom én ezt a portát!

És a kakas átment a házakon. Amikor odaért az ajtajukhoz, így kiáltott:

- Anyó, anyó, nyisd ki az ajtót!

Az öregasszony meghallotta a kakas hangját, gyorsan kinyitotta az ajtót, nagyon megörült, hogy az elveszett kakas előkerült. A kakas pedig így szólt:

- Anyó, teríts le egy lepedőt!

Az öregasszony leterített a padlóra egy lepedőt. A kakas ráállt a lepedőre, és így szólt:

- Farkam, farkam, szórd ki a pénzt,
Farkam, farkam, szórd ki a pénzt!

A kakas farka kezdte szórni a pénzt, egy egész halom összegyűlt, ott volt az összes pénz az úr ládájából. Az öregasszony nagyon megörült, dédelgette a kakast, búzával etette. Az öregember megirigyelte az öregasszonyt. Elkergette a kutyáját:

- Eredj te, lustaság, talán te is hozol nekem valamit.

Kiment a kutya a trágyadombra, leült és így szólt:

- Farkam, farkam, nyeld el mind a trágyát,
Farkam, farkam, nyeld el mind a trágyát!

A kutya farka elnyelte az egész trágyadombot. A kutya azonnal hazament és így kiáltott:

- Apó, apó, nyisd ki az ajtót!

Az öregember boldogan kinyitotta az ajtót:

- Kutyuskám, te jó, itt vagy megint. Mit hoztál nekem?

- Apó, terítsd a padlóra az abroszt!

Az öregembernek nem volt abrosza, ezért átszaladt a szomszédhoz, kért egyet, és kiterítette kutya alá. A kutya pedig így szólt:

- Farkam, farkam, ereszd ki a trágyát,
Farkam, farkam, ereszd ki a trágyát!

És a farka kiengedett egy nagy halom bűdös trágyát. Megharagudott az öreg a kutyára, és elkergette, az öregasszony pedig a kakasával ezután még sokáig boldogan élt.

ANDRIUS

Egyszer az úr megy az úton és találkozik egy emberrel. Megkérdezi:

- Ember, hová mész?

- Megyek munkát keresni. Hát te, uram, hová mész?

- Cselédet felfogadni.

- Fogadjál fel engem!

- Rendben van - felelte az úr, és megállapodott az emberrel a bérben, majd ismét kérdezi:

- Mi a neved?

- Andrius - felelte a legény.

- De én Andriust nem akarok - mondta az úr. - Váljunk el!

No, el is váltak. A legény körbeszaladta a dombot, elkerülte az urat, és ment tovább. Az úr összetalálkozott vele és megkérdezte:

- Hová mész, ember?

- Megyek munkát keresni. Hát te, uram, hová mész?

- Cselédet felfogadni.

- Akkor fogadj fel engem! - ajánlkozott a legény.

- Rendben van - felelte az úr, és megállapodott az emberrel a bérben, majd ismét kérdezi:

- Mi a neved?

- Andrius - felelte a legény.

- De én Andriust nem akarok - mondta az úr. - Váljunk el!

Az ember egyenesen átgázolt a folyón, az úr pedig a hídon ment át. A legény átért, és ment tovább. Találkozott vele az úr, és megkérdezte:

- Ember, hová mégy?

- Megyek munkát keresni. Hát te, uram, hová mégy?

- Cselédet felfogadni.

- Fogadj fel engem!

- Rendben - mondta az úr. Megegyeztek a fizetségben is, de az úr ekkor megkérdezte:

- Mi a neved?

- Andrius.

- De én Andriust nem akarok - mondta az úr. - Mi történt ma: már a harmadik emberrel találkozom, de mindegyiknek Andrius a neve.

- Uram, hát nem tudod, hogy most minden embert Andriusnak neveznek?

- Nem lehet - mondta az úr.

- Uram, ha nem hiszed, menj el vasárnap a templomba és az úrfelmutatáskor, amikor mindenki csendben imádkozik, az orgona mellől kiálts fel: „Andrius!”. Majd meglátod, hogy mindenki odafordul, ami azt jelenti, hogy mindegyik neve Andrius.

- Jól van - mondta az úr. - Ha igazad van, felfogadlak.

Vasárnap az úr elment a templomba, felment az emelvényre, és amikor mindenki hallgatott, felkiáltott:

- Andrius!

Azon nyomban mindenki megfordult. Az úr kiment a templomból és így szólt a legényhez:

- Most már tudom, hogy mindenkit Andriusnak hívnak. Igazad van. Felfogadlak szolgáltnak. Mennyi bért akarsz?

- Állapodjunk meg így: egyikünk se haragudjon. Ha te, uram, megharagszol, az egész portát nekem adod, ha én haragszom meg - akkor semmit sem kell fizetned.

Meg is állapodtak. Hazamentek, Andrius mindjárt meg is kérdezte az urat:

- Mit kell csinálnom, gazduram?

- Eredj szántani - mondta az úr.

- Hol kell szántanom? - kérdezte a legény.

- Ahol a kutya fog szaladni, ott szántsál - mondta az úr.

Befogta Andrius az ökröket, és nézi, hogy merre szalad a kutya. Az kiszaladt a kapun, és át a mezőn. Andrius követi őt az ökrökkel. Este hazahajtotta az ökröket.

- No, Andrius, sokat szántottál? - kérdezte a gazda.

- Hogyan szánthassak ott sokat! A kutya rohant át a réten, én is a nyomában: egyik helyen neki az ekével, de egyszerre csak eltűnt, hol volt, hol nincs, kifárasztottam az ökröket és magam is kimerültem.

Ekkor az úr ezt mondta:

- Ej, Andrius, milyen ostoba vagy! A kutya előbb kiszaladt a kapun, a kerítésen túlra, neked azt a földet kellett volna felszántanod, nem kellett volna nézned, hogy merre futkos egész nap.

- Gazduram, most haragszol?

- Nem - felelte az -, nem haragszom, csak így mondom magamban.

- Hová tegyem az ökröket? - kérdezte Andrius.

- Oda, ahová lefekszik a kutya - felelte a gazda.

Andrius kiment, elvezetni az ökröket, hát látta, hogy a kutya bemászott a hombár alá. Akkor ő levágta az ökröket, feldarabolta és betette azokat a hombár alá. Hazament, és a gazda megkérdezte:

- Az ökröket elvezetted, megettetted?

- Hogyan etethettem meg? Nagyon sok bajom volt velük. A kutya bemászott a hombár alá, én az ökröket levágtam, feldaraboltam és betettem a hombár alá.

- Mit tettél, Andrius? A kutya előbb bemászik a hombár alá, majd szalad az istállóba. Neked azt mondtam, hogy oda vezesd az ökröket, ahol a kutya fekszik.

- Gazduram, most haragszol? - kérdezte a legény.

- Nem, nem haragszom, csak így mondom magamnak - felelte a gazda.

Másnap az úr megparancsolta Andriusnak, hogy fűtsön be a fürdőben, de úgy, hogy az ablakon át is látsszon. Andrius elment, begyújtott, leégette a fürdőt. Ezután elment az úrhoz és mondta neki:

- Nézd, gazduram, már meleg van a fürdőben!

Az úr csak nézte, nézte - égett a fürdő.

- Mit tettél, Andrius? Miért gyújtottad fel a fürdőt?

- Hiszen azt mondtad, hogy gyújtsak be, hogy az ablakon át is látni lehessen. Hát begyújtottam.

- Én, Andrius, azt mondtam, hogy a füstöt még az udvaron is lehessen látni, te pedig leégetted a fürdőt. Nem jó dolog.

- Haragszol most, gazduram? - kérdezte Andrius.

- Nem, nem haragszom, csak úgy mondom.

Pár nap múlva hívta az úr Andriust:

- Tudod, Andrius, vendégek jönnek. Eredj az akolba, és vágj le egy birkát.

- De melyiket?

A gazda meg akart szabadulni Andriustól, ezért nem is mondta meg neki, hogy mit és hogyan tegyen.

- Vágd le azt, amelyik rád fog nézni!

Andrius bement az akolba, a birkák megijedtek, mindegyik őt nézte. Akkor Andrius levágta a gazda minden birkáját. Ezután felakasztva őket, mindegyiket megnyúzta, a húst vödörkébe tette, és lesózta. Este megkérdezte a gazda:

- No, levágtad a birkát?

- Levágtam, de nem egyet, hanem mindegyiket.

- Mindegyik birkámat? Mit ki nem találtál, Andrius? Mit tettél?

- Hiszen, uram, azt mondtad, hogy vágjam le azt, amelyik rám fog nézni, de mindegyik rám nézett, ezért is vágtam le mindegyiket. És mennyit fáradoztam.

- Ej, te, Andrius!

- Gazduram, most haragszik?

- Nem, nem haragszom, csak úgy mondom.

Mit tegyen az úr, habár haragszik, de nem akarja megmondani, mert akkor az egész gazdaságát Andriusnak kellene adnia. Ekkor így szólt a legényhez:

- Most elmegyek vendégeket hívni. Te pedig, Andrius, csinálj rendet a házban! Nézd meg, hogy nem penészesek-e a söröshordók! Mosdass meg a gyerekeket, adj rájuk tiszta inget, etesd meg őket!

- Jól van - felelte a legény. - Mindent elvégzek.

Az úr elment, Andrius otthon maradt. Kiment a kamrába, hallja, hogy a sör bugyog a hordóban. Fogta és szétverte a hordót. A sör kifolyt, elárasztotta az egész kamrát. Akkor vizet forralt és az úr gyerekeit beleültette a forró vízbe - a gyerekek el is pusztultak. Andrius fehér inget adott rájuk, az asztalhoz ültette mind, megtámasztotta őket, hogy el ne dőljenek, egy tálba tejszínt öntött, a gyerekek kezébe kanalat tett, a szájukat bekente tejfellel - a gyerekek esznek.

No, minden munkát elvégzett. Andrius ezután sétálgatott az udvaron, füttyörészett, várta a gazdát. Megérkezett a gazda a vendégekkel és kérdezi:

- No Andrius, rendben van minden?

- Rendben, uram. A sör nagyon forrt, a hordót szétverte volna, hát én kiengedtem, most a sör rendben van. A gyerekeket megmosdattam, most esznek.

Nézi a gazda, hát látja, a bor folyik a kamrában. Bemegy a szobába - a gyerekek nem élnek. Az úr káromkodik. Andrius megkérdezte:

- Gazduram, most haragszik?

A gazda sajnálta a birtokát, ezért így szólt:

- Nem, nem haragszom, csak így beszélek magamban.

Az úr egyre csak azon gondolkodott, hogy hogyan szabaduljon meg Andriustól. Egy nap kitalálta:

- Andrius, menjünk el a tengerpartra - arra gondolt, hogy a vízbe fojtja Andriust.

Rendben is volt, elment a gazda a feleségével és Andriussal a tengerpartra. Ráparancsolt Andriusra, hogy feküdjön a partra, a feleségét középre fektette, ő pedig a másik oldalra feküdt. Le is feküdtek, a gazda a feleségével elaludt. Akkor Andrius felkelt, a nőt arrébb lökte a tengerhez közelebb, maga pedig középre feküdt. Felébredt az álomittas gazda és a feleségét belelökte a vízbe: azt gondolta, hogy Andrius az, és így szólt:

- Asszony, asszony, kelj fel! Megszabadultunk Andriustól. Ő már nincs.

De ekkor megszólalt Andrius:

- Hogyhogy nincs? Hiszen itt vagyok.

Megijedt az úr, futkosni kezdett a parton, szidja Andriust, aki így szólt:

- Talán haragszol, gazduram?

- Most már tényleg haragszom.

- No, akkor a portád az enyém!

- Tudod, Andrius, verekedjünk meg! A győztesé lesz a porta.

- Jól van - felelte Andrius.

Az úr fogott egy szuronyt, Andrius pedig a hosszú nyelvű favillát ragadta meg, és kimentek, hogy megverekedjenek. Az egyik a kerítés egyik, a másik a másik oldalán állt meg. A villának hosszú a nyele, ezért Andrius messze volt, és a gazda nem érte el. Andrius ezért így szólt:

- Uram, te engem nem érsz el, mert a te fegyvered rövid, az enyém meg hosszú, így én téged elérlek. Mert mi egész idő alatt szépen éltünk együtt, nem haragudtunk egymásra, lenne egy javaslatom: ha akarsz, cseréljünk fegyvereket.

Az úr megörült, és ki is cserélték a fegyvereket. Nos, elkezdtek a harcot. Az úr le akarta döfni Andriust, és a villája beleakadt a kerítésbe, akárhogy is rángatta, nem tudta kihúzni, Andrius ekkor odaugrott és a szuronnyal leszúrta. Így az egész gazdaság Andriusé lett.

A SZÉL MEG AZ EMBER

Hol volt, hol nem volt, élt egyszer egy szegény ember. Nagyon nagy családja volt, és sokat dolgozott. Egyszer úgy történt, hogy nem volt hol dolgoznia. Már sírnak a gyerekek, éhesek, nincs mit adjon nekik enni. Akkor az eszébe jutott, hogy van még egy kevés, nem tiszta gabonája. Kivitte a szabadba, hogy a szél átfújja, megtisztítsa, majd megörli azt, és főz egy

kis kását a gyerekeknek. Mihelyt csak kivitte a gabonát, erős szél támadt, és elfújta a gabona-szemeket és a szemetet is. Sírva ment be:

- Mit tegyek most?

Az anya még jobban sírt. A gyerekek egyre csak enni akarnak, szörnyen megéheztek.

- No, akkor mi legyen? Elmegyek, bosszút állok, hogy ezt tette. Elmegyek, megkeresem a szelet.

És elment. Megy, mendégél, hegyeken, erdőkön át, de sehol sem találja a szelet. És amint így vándorolt, eljutott egy kis házhoz - alig van teteje, a falak is összedőltek. No, biztosan ez a szél háza! Bement. És tényleg: ott fekszik egy vastag ajkú óriás. Az egyik sarokban a feje, a másikban a lába. Keresztben az egész házon. Alszik és hangosan horkol! Fel kellett kelteni:

- Szél, szél, mit tettél? A gyermekeim szörnyen éhesek! Te pedig elvitted a búzaszemeket! Én azt akartam, hogy csak a szemetet fújd ki, de te a búzát is elvitted. Nincs mivel etessem meg a gyerekeket.

A szél nagyon megharagudott, hogy felkeltették. De miután az ember a gyerekeket kezdte emlegetni, meghatódott.

- Tudod, én adok neked egy táskát. Amikor hazamész, tedd a táskát az asztalra és mondd ezt: „Táska, etess meg minket!” És meg is fog etetni. Miután jóllaktatok, mondd ezt: „Táska, takaríts el mindent!”, és akkor semmi sem marad az asztalon. Ezentúl így táplálhatod a családodat.

Az ember megköszönte a szélnek, de a szél még ezt mondta neki: - Egyenesen menj haza, sehová be ne térd! A táskát vidd a gyerekeidnek!

No, el is indult hazafelé. Megy, mendégél, de az út mellett állt egy kocsmá. Ha már erre járok, be kell oda mennem. Be is ment a kocsmába, feltette a táskát az asztalra. El akar dicsekedni másoknak, ezért így szólt:

- Táska, etess meg!

Egyszerre mindenféle étel jelent meg az asztalon. Miután jóllakott, így szólt:

- Táska, takaríts el mindent!

Minden eltűnt. Csak a táská állt az asztalon. Mindjárt ott termett mellette a kocsmáros, hozott neki innivalót.

- No, ennyit megettél szárazon, és nem is ittál. Ez a kis pálinka jó kedvre fog deríteni.

Az ember hallgatott rá, majd elaludt. Miközben aludt, a kocsmáros kicserélte a táskát: azt elvette az asztalról, és odatett egy egyszerűt. Az ember felébredt, semmire sem gondolt, fogta a táskát, és hazament. A gyerekek kiabálva fogadták:

- Apa, hoztál enni? Nagyon éhesek vagyunk. Hoztál?

- Hoztam, hoztam.

Az asztalra tette a táskát, és így szólt:

- Táska, etess meg! Táska, etess meg!

Semmi sem történt.

- Micsoda? Gúnyt űzött belőlem a szél? Ismét elmegyek és megverem.

És elment, hogy megverje a szelet, mert a táska nem etette meg őket. Amikor odaért, mondta is:

- Ej te, szél, becsaptál. A gyerekek kiabálnak, enni akarnak, de nincs mit adjak nekik. A táska semmit sem adott.

- Közben bementél valahová?

- Nos, be... De ez a táska ugyanaz...

- Nem... azt a másikat kicserélték.

A szél haragudott, de megint megsajnálta a gyerekeket. Adott egy bárányt.

- Amikor ezt mondod: „Báránykám, rázd meg magad” arany fog hullani róla.

Az ember megörült a báránynak, és elindult hazafelé. Odaérve a kocsmához, csak be akar menni, pedig a szél megint ráparancsolt, hogy egyenesen hazamenjen. Ő mégis bement, de a kocsmáros rászólt:

- Hé, itt emberek vannak, te pedig egy állattal jössz be! Ez nem ól, sem akol! - szidta össze.

Az ember megmagyarázta neki, hogy ez nem egy egyszerű bárány, ott lehet az emberek között.

- Miért nem egyszerű? - kérdezte.

Azonnal megkérte, hogy rázza meg magát. Amikor a bárány megrázta magát, arany hullott róla. A kocsmáros nem tudta, hogy mit tegyen. Ismét leitatta, és kicserélte a bárányt egy másikkal. Az ember szundikált egy kicsit, amikor felébredt, fogta a bárányt, és elindult hazafelé. Otthon nagy a lárma, kiabálás, mindenki enni akart. No, az ember megmondta, hogy ha a bárány megrázza magát, mindjárt lesz pénz.

- Báránykám, rázd meg magad! Rázd meg magad! - mondta.

A bárány nem rázta meg magát.

- No, megint becsapott a szél! - Nem magát hibáztatta, hanem a szelet.

Megint elment a szélhez, és így szólt:

- Mit adtál nekem? A bárány nem rázza meg magát, nem szór aranypénzt.

- Sehová sem tértél be útközben?

- Hát... bementem a kocsmába.

- Akkor - mondta a szél - te magad vagy a hibás. Most - mondta - adok neked egy kis hordót, de előbb kipróbálok.

- Ki a hordóból! - mondta a szél.

Előugrott egy bot, és kezdte verni a férfi oldalát. Egyre csak ütötte, csak ütötte! Az csak úgy összegörnyed, semmit sem lát! A szél megkérdezte:

- Bemész még egyszer a kocsmába? Bemész?

Megígérte, hogy nem megy be. Ekkor a szél így szólt:

- Be a hordóba!

A bot abbahagyta a verést, és visszaugrott a hordóba.

- Most - mondta a szél - feltétlenül be kell menned a kocsmába, és parancsolj rá a kocsmárosra, hogy adja vissza a táskát meg a bárányt. Majd megtudod, hogy mit fog mondani.

Ismét bement a kocsmába. A kocsmáros szinte ugrált előtte: azok után, amit megszerzett, azt gondolta, hogy a hordóból még többet kap. Azonnal hozta is az üveget, az ennivalót. Az ember megszólalt:

- Ki a hordóból!

A bot elkezdte verni a kocsmárost. Az csak összegörnyed és kiáltozik.

- Add vissza a táskát meg a bárányt!

A kocsmáros kezdetben védekezett:

- Te magad elvitted azokat!

Majd később, amikor a bot már jól elverte, visszaadta a táskát is meg a bárányt is. Az ember ekkor így szólt:

- Be a hordóba!

Hazavitte a szél ajándékait. És azóta jól éltek: a bárány rázta magát, a táska ételt-italt adott, a hordó pedig mindentől védte. Nagyon jó sora lett ezután.

A KUTYA OKMÁNYAI (*Šuns dokumentai*)

A kutyák bálba készültek. Mindenük volt, csak borsot nem találtak sehol. Minálunk azt nem lehetett kapni, Poroszországból kellett hozni. A kutyák beszerezték az okmányokat, és egy kutyát elküldtek borsért. A kutya útközben letévedt az útról, eljutott egy tóhoz, amit át kellett úszni. Jár a kutya fel-alá a parton, nézi, hogy hogyan úszhatna át, hogy el ne ázzanak az okmányai. A parton találkozott egy macskával. Mindjárt meg is kérdezte:

- Nem segítenél nekem?

- Nem tudom, hogy mit akarsz - mondta a macska.

- Én átviszlek téged a túlsó partra a hátamon, te pedig fogod a papírjaimat, hogy azok át ne ázzanak - magyarázta a kutya.

- Ennyit megtehetek neked - mondta a macska.

Átvette az okmányokat, felugrott a kutya hátára, az meg kezdett úszni a tóban. Amikor átúszott, látta, hogy az okmányok rendben voltak. A kutyának nagyon tetszett az együttlét a macskával.

- Tovább is menjünk kettesben - mondta. - Nekem az okmányokkal Poroszországban kell borsot vennem.

És mentek is tovább együtt. Leszállt az éj, eljutottak egy épülethez. A kutya elhelyezkedett az ól falánál, és kijelentette: - Jó lesz nekem itt megpihenni.

A macska meg azonnal felugrott a tetőre.

- Én itt jól kipihenhetem magam - mondta.

De eleredt az eső. A kutya arra gondolt, hogy elázhatnak az okmányai. Megint szólt a macskának:

- Te fent vagy a tetőn, a fedél alatt, vigyáznál az okmányokra, hogy el ne ázzanak?

- Rendben van, add ide! - felelt a macska.

Átvette a papírokat, visszamászott a tetőre. Lefeküdt, a kutya meg ismét elhelyezkedett az ólban, és mindketten elaludtak.

De éjjel előjöttek az egerek, elvették a kutya okmányait és elvitték, fészket csináltak belőlük maguknak.

A macska felébredvén észrevette, hogy sehol sincsenek a kutya okmányai. Mit tegyen, elfutott előle, nehogy kérje. A kutya meg várja, egyre várja, hogy a macska visszaadja neki a papírokat. De hiába várta.

És most, mihelyt csak megpillant a kutya egy macskát, azonnal kergetni kezdi, mert azt hiszi, hogy még mindig nála vannak az okmányok. A macska pedig, miután megtudta, hogy az egerek semmisítették meg a kutya okmányait, azokat kergeti: ha csak megpillant egy egeret, életben nem hagyja azt.

A kutyák pedig hiába várták a borsért elküldött kutyát, ezért mihelyt csak megpillantanak egy idegen kutyát, azonnal szaglászni kezdik, nem az-e az, amelyiket elküldték az okmányokkal Poroszországba borsért.

A PÉNZ SEMMIT SEM ÉR

(Pinigai nieko nežada)

Hol volt, hol nem volt, élt egyszer három barát. Az egyik megnősült, és annyira elszegényedett, hogy alig volt mit ennie. Gyolcsot vett, abból kötelet font, és így tartotta el magát. Egyszer meglátogatták a régi barátai. Az egyik így szólt:

- Nincs pénze.

A másik:

- Nem a pénzben van a boldogság. Ha az ember sorsa olyan, hogy nyomorog, akkor a pénz semmit sem segít.

Egy darabig veszekedtek, majd mindketten adtak neki jó sok pénzt, meglátjuk, hogyan segít ez rajta. Megköszönte, és hazament. A pénzt bekötötte egy kendőbe. A kendő piros volt. Hagyott magának pénzt (milyen pénz volt az, már nem is tudom, legyen rubel), tíz rubelt, hogy ez alkalommal vásároljon valamit azon. Így beszélt magában:

- A családom már régóta nem evett húst, akkor azt veszek - ez lesz az ajándékuk ezért a pénzért.

Bement az ember a boltba, vett húst. És a húst is abba a kezébe fogta, amelyikben a kendő volt a pénzzel. És így vitte. Arra repült egy sas, megérezte a hús szagát, felkapta, és vele együtt a kendőt is, és elvitte. Hazaért az ember, de nincs sem hús, sem pénz. Elmesélte a feleségének, nagyon sajnálkoztak. És megint nyomorogtak tovább. Megint kötelet font.

Egy idő múltán ismét meglátogatták a barátai. Ő mindent elmesélt nekik úgy, ahogyan történt.

- Látod - mondta az egyik -, hiszen mondtam, hogy nem a pénztől függ az ember szerencséje. Ha szerencséje van, akkor pénz nélkül is elboldogul.

De ez a kettő ismét megegyezett:

- Adjunk neki megint pénzt, majd meglátjuk.

Másodszor is adtak neki pénzt. Az hazavitte a pénzt. Volt otthon egy nagy fazék, amiben lisztet tartott. A fazék azonban már megrepedt, ezért a pénzt betette abba. De volt még benne egy kevés liszt. Senkinek nem szólt semmit, még a feleségének sem mondta meg. Amikor elment hazulról, otthagya a pénzt.

Másnap arra járt egy kereskedő, aki sehol sem tudott szerezni a lovának ennivalót. Kérdegeti a lakosokat, hogy kaphatna-e valamit. A nő ekkor így szólt:

- A fazékban lévő liszt nekünk nem elég, de nézd meg, ha jó, elviheted a lovadnak.

A kereskedő meg is nézte:

- No - mondta -, nem nagyon jó, de a ló majd megeszi.

Elővett egy zsákot, beleöntötte a lisztet. Felszállt a kocsiba, és elment.

Hazajött a férfi. A nő meg dicsekedett neki:

- Vettem valamennyi ennivalót.

- Honnan szereztél pénzt?

- Nos - felelte -, eladtam azt a kevés lisztet, ami a fazékban volt, és még maradt is pár kopejka.

- Mit tettél? - kiáltott fel a férje. - Abba dugtam el a pénzt!

- Miért nem mondtad meg?

Egymást vádolták, a férfi nagyon sajnálkozott, hogy így végződött, és éltek tovább ugyanúgy, mint eddig.

Hát egy idő múlva ismét eljöttek azok a barátok. Bementek a házba, és ugyanazt látták. Mondta is az egyik:

- Hiszen mondtam neked, hogy az embernek nem hoz szerencsét a pénz. Ha szerencse, akkor szerencse. De a pénz itt semmit sem jelent.

Amikor jöttek, találtak egy darab ólmot. Mintegy tréfából mondták:

- Most ezt az ólmot hagyjuk itt neked.

Bedobta a sarokba, gúnyosan, annyi pénzt adtak, nem segített.

Egy napon halászok jöttek:

- Talán - kérdezték - lenne egy darab ólmod? A hálózhoz szükségünk lenne rá, hogy azzal megterheljük.

- Hát - felelte -, lenne itt egy darab.

Megkereste, odaadta a halászoknak.

- No - mondták azok -, az első fogás a te szerencséd, ezért az ólomért. Amit fogunk, azt neked adjuk.

- Rendben van.

A halászok elmentek. A háló első kivetésekor egy nagyon nagy halat fogtak. Félretették, és amikor befejezték a halászatot, elvitték az embernek. A felesége megtisztította, felvágta és benne egy szép követ talált. A gyerekek csodálkoztak:

- Milyen szépen világít. Még lámpára sincs szükségünk.

A gazdag szomszédasszony tudomást szerzett a körül. Átment hozzájuk, sok pénzt kínált a kőért. A gyerekek így szóltak.

- Anya, ne add oda! Minekünk annyira tetszik...

És nem is adta oda. A férfi elvitte a követ az ötvöshöz.

- Ez egy nagyon nagy drágakő, nagyon sok pénzt ér!

Eladták a követ és azért földet vettek. Berendezkedtek ott. Elmentek egyszer körülnézni, hát egy nagy fán egy fészket láttak, abban a fészekben valami piros volt. Megnézték, az egy sas-fészke volt. Amikor nappal a sas elrepült, a gyerekek felmásztak a fára, bemásztak a fészekbe, az a piros a sálkendőjük volt, és benne volt a pénz is.

Ezután egyszer a kereskedő elhozta a pénzt, amit a lisztben talált.

- Nézzétek csak, mit találtam a lisztben!

Ezután már gazdagon éltek.

KI A LEGLUSTÁBB? (*Kas didžiausias tinginy*)

Hol volt, hol nem volt, élt egyszer egy király, aki közhírré tette, hogy jelentkezzen nála minden lusta: vendégül látja mindegyiket, amíg csak kitartanak a lustaságuk mellett. Kezdték mindjárt gyülekezni a lusták! Már számtalan összejött. Nagy sátrat állított nekik, hiszen nyár volt. A szénán heverték, de jócskán adtak nekik enni. És egyre újabbak és újabbak jöttek. Már olyan sokan voltak, hogy még a király sem tudta őket étellel ellátni. Kezdte csökkenteni az ételt, már egyre kevesebbet adott nekik enni. Amikor keveset kaptak, többen készültek elmenni:

- Ha rosszul etet minket, miért legyünk itt? Dolgozol egy kicsit - és akkor jóllakhatsz...

Még kevesebbet adott - még többen elmentek. Már egész keveset adott... és végül csak három lusta maradt. Hárman maradtak. Ekkor így szólt a király:

- Nektek túl nagy ez a sátor.

Akkor csináltatott egy olyan kicsi sátrat, hogy csak azok hárman fértek bele. És még mindig egyre rosszabbul táplálta őket. Végül közölték velük, hogy ma éjjel le fog égni a sátruk. Mondták:

- Meneküljete el!

- Micsoda? Hadd égjen! Ha le is ég, én akkor sem megyek el.

- Én sem.

És mind a három úgy döntött, hogy nem megy el. És a sátor leégett, és ők is elégték vele együtt.

VEREJTÉK NÉLKÜL NEM ESZEL KENYERET

(Be prakaito duonos nevalgysi)

Hol volt, hol nem volt, élt egyszer egy házaspár. Egyetlen fiút neveltek, aki nagyon lusta volt. Az apja szép szóval, szidással egyaránt utasította, hogy dolgozzon, de az csak nem dolgozott, egyáltalán semmit sem tett. Az apa már megöregedett, nem tudott dolgozni. Már a szíve is kikészült, ezért elkergette a fiút hazulról:

- Menj, ahová akarsz! Jobb lesz neked, ha nem foglak látni.

A fiú megebédelt, és elment hazulról. Ment egy darabig, talált egy nagy tölgyfát. Az árnyékában lefeküdt. De mivel tele volt a hasa, csak hevert. Estig ott heverészett, de már jó lenne megvacsorázni, gondolta. De hol kap vacsorát? No, hát szenvedett egy kicsit. A fa alatt elaludt, átaludta az éjszakát, de a reggel hideg. Felkelt a nap, ezért elhatározta, hogy kimegy a napra felmelegedni. De hol kap enni, azt már nem tudta. Tovább tűrt. Akkor eljött a dél. És akkor egyszerre megérezte, hogy az ágakon keresztül, plotty, plotty, csöpög le valami. Felnézett, hogy mi lehet az. Valamilyen kis cipő esett le. Jaj, de megörült:

- Megeszem ezt a kis cipőt.

De lusta volt felkelni. Szerencsére nem nagyon messze a lábától esett le. Egy kicsit megtámaszkodott, és a lábával megérintette a kenyeret. Minél többször megérinti, a kenyér annál messzebbre került. Egyre jobban nyújtózkodik, próbálja elérni a kenyeret, de csak egyre éhesebb lett. Látván a kenyeret, enni akart, de csak nem érte el.

BUBORÉK

Hol volt, hol nem volt, élt egyszer egy gazda, akinek egyetlen egy fia volt. Még járni is lusta volt, nagyon lusta. Már felnőtt az a fiú, de semmit sem csinált.

- No, fiam, most hogyan fogsz élni, ha semmit sem csinálsz?

- Szakmát akarok tanulni.

- És milyen szakmát?

A fiú elgondolkodott:

- Talán kovácmesterséget.

- No, rendben van

Az apa elment, keresett egy jó kovácsot, akivel megegyezett, hogy kitanítja a fiát, ki is fizette. És amikor hazament, így szólt a fiához:

- Gyermekem, készülj, elviszlek mesterséget tanulni.

Elvitte a kovácshoz. És mondta az apa a kovácsnak:

- Tudod, az én fiam semmit sem csinál - csak nézni fogja, hogy mit csinálsz, úgy fog tanulni, de dolgozni semmit sem fog.

- Rendben - egyezett bele a kovács.

Font az apa egy kosarat, felakasztotta a kovácsműhelyben és beleültette a fiát abba a kosárba. A kovács dolgozott, a gyerek pedig a kosárból nézte. Nézte, egyre csak nézte, és így telt a tanulásra kiszabott idő. Amikor letelt az egész idő, így szólt a fiú:

- Most már tudni fogom.

Ekkor hazament az apjához.

- Most szerszámokra van szükségem, és dolgozni fogok.

Elment a városba, megvett minden, a kovács számára szükséges szerszámot, és vett vasat is. Ekkor az apja e szavakkal fordult hozzá:

- Fiacskám, legelőször ekevasra lesz szükségem.

- Jól van, csinállok ekevasat.

És elkezdett dolgozni. Felhevítette a vasat, majd kalapálta, verte, kalapálta - a vas meg égett. Sok elégett, alig maradt belőle.

- Tudod, apa, ebből nem jön ki ekevas.

- Hát mi jön ki?

- No, mire lesz elég? Egy fejszére. Egy nagy fejszére!

- Jól van, gyermekem, csinálj egy fejszét! Szükségem van rá. Csinálj fejszét!

Nekiállt fejszét csinálni. Dolgozott rajta, dolgozott, de a vas csak égett, egyre égett. Már sok elégett, csak kevés maradt.

- Tudod, apa, ebből nem jön ki fejsze. Csak egy balta.

- Rendben van, gyermekem, csinálj egy baltát!

Nekiállt csinálni egy baltát. Dolgozott, dolgozott. De most is elégett a vas. Már a baltára sem elég.

- No, most mire elég?

- Nem tudom. Talán egy kalapácsra.

- Rendben van, gyermekem, csinálj akkor egy kalapácsot!

Csinálta a kalapácsot, de az sem jött ki.

- No, akkor mi jön ki belőle?

- Kés.

- Rendben van, gyermekem, csinálj akkor egy kést!

Csinálta, csinálta, de az sem jött ki.

- No, akkor mi jön ki belőle?

- Egy szeg!

- No, csinálj akkor egy szeget!

Tovább verte, kalapálta a vasat, hevítette. Beledobta a vízbe, a vas sisteregni kezdett.

- Nézd csak, apa, kijött belőle egy buborék!

A SZEMÉT - GYÓGYSZER

(Šiukšles - vaistai)

Hol volt, hol nem volt, élt egyszer egy lány, akiről azt beszélték, hogy piszkos. Elmentek hozzá háztűznézőbe. A lány megvendégelte őket. A vacsora után a vőlegény megbetegedett.

- Jaj, rosszul vagyok. A mellem fáj! A mellem!

A násznagyok mondják:

- Az semmi más, csak egy kinövés. Ha a melled fáj, az csak egy kinövés.

- De honnan szerezzek ilyen gyógyszert? - kérdi a lány.

- Igaz, van ilyen gyógyszer, de nem mindenhol lehet ilyent kapni.

- Tudja valaki, hogy milyen az? Ha tudnátok, talán minálunk is találnánk ilyent.

- Hát ez a gyógyszer ilyen: amikor kenyeret gyúrnak, abból egy kis tészta marad a nő könyökén. Az ilyen tészta nagyon jó gyógyszer a kinövésekre.

- Van ilyen, van!

A lány felgyúrta a ruhaujját és megmutatta, hogy a könyökén ott a ráragadt tészta. A vendégek megörültek:

- Jó ez, jó!

Azonnal lekaparták a tésztát, egy kanállal vizet hoztak. A legény lenyelte. Egy kis idő múlva megszólalt:

- Már jobb, már jobban érzem magam! - Boldogan mondta: - Mindjárt meg is gyógyultam. Már nagyon jól vagyok.

- No, akkor mindjárt indulunk haza - mondták a kérők. - Fejezd be a beszélgetést, búcsúzz el, amíg megyek, befogom a lovakat - és megyünk.

Kiment a lovakhoz, majd egy idő múlva visszajött:

- Egy baj, az még nem baj - amikor elindultunk, már érezhető volt a baj. Az egyik lónak bél-görcsei vannak. Most mit teszünk?

- Talán ennek a lónak is találunk orvosságot?

- Meglehet. Csak az itt a kérdés, hogy hol?

- Mi kell neki?

- Tavalyi szemét.

- Úgy tűnik, hogy van ilyen. Amikor a kamrát összesöpörtem, egy halom maradt ott. Ha a tetejét leszedelem, biztosan lesz ott még a tavalyiból.

- Nagyon jó lenne, ha kapnánk belőle!

A lány a kérőkkel kiment a kamrába, elvitt egy kis lapátot, amire összegyűjthet a szemétből. Felkotorta a szemetet, a legnagyobb rakást kiszedte. Még zabot is tett rá, kivitte a lónak. Pár perc múlva a kérő bejött:

- Már a ló is egészséges. Mehetünk! Milyen szerencse, hogy jó helyre jöttünk, mindenki meggyógyult, de ha nem...

AZ IGAZI ÉS NEM IGAZI NŐVÉR

(Tikra ir netikra sesutë)

Hol volt, hol nem volt, élt egyszer egy házaspár, akiknek volt egy fiuk meg egy lányuk. A lány nagyon, de nagyon szép volt. A szülők meghaltak, a gyerekek nagyon fiatalon maradtak magukra. Telt az idő és ők felnőttek. A fiú csak ekkor látta meg, hogy sehol sem látott még egy ilyen szép lányt, mint amilyen a nővére.

- Tudod - mondta egyszer -, én azt akarom, hogy legyél a feleségem.

A lány tiltakozott:

- De ez nem lehet.

- No, másképpen nem lehet - mondta a fiú. - Én ilyen szépet még nem láttam, és nem is találok.

- Jól van - mondta a nővére -, ha így állunk, akkor eressz el engem, és én találok neked egy ugyanilyen szép lányt.

És a lány el is ment. Ment, mendegélt, eljutott egy erdőbe. Amint ment át az erdőn, megpillantott egy kunyhót. Bement, hát látta, hogy ott egy ugyanolyan szép lány volt, mint ő maga. Mintha csak tükörbe néznék - gondolta -, mintha csak magamat látnám. A lány pedig megijedt és rögtön megkérdezte:

- Hát te hogyan kerültél ide? Ez a boszorkány háza. Amikor hazarepül a boszorkány, széttép téged, felfal. Nem tudlak hová elrejteni.

- Rejts el, vagy ha nem, akkor fussunk el mindketten - mondta a lány.

- Már nem tudunk elfutni, már elkéstünk vele - mondta a másik.

Fogott egy nagy ezüst tűt és beleszúrta a kócba, amit font. Majd így szólt:

- Most a boszorkány nem lát meg téged.

Ebben a percben dőrej hallatszott, és kinyílt az ajtó, berepült egy lapáton lovagolva a boszorkány. Szaglászni kezdett.

- Emberszagot érzek - mondta.

- Eredj már! - mondta a lány. - Annyi embert felfaltál, hogy már magadnak is emberszagod van. Itt semmiféle szag nincs. Egyetlen ember sincs itt.

A boszorkány lefeküdt. Mihelyt elaludt, horkolni kezdett, és az a lány, akit elrabolt a boszorkány, megszólalt:

- Most fussunk!

Fogott egy kefét, egy törölközőt és egy gombolyagot, és elszaladtak.

Amikor a boszorkány felébredt, már nem volt ott a lány. Utána indult. Ment utánuk. Azok már meg is hallották, hogy dobogott a föld. Már-már utolérte őket a boszorkány. A lány, akit a boszorkány rabolt el, mondta a másiknak:

- Most dobod el a gombolyagot!

A lány eldobta, és abból a gombolyagból egy nagy hegy lett. A boszorkány, amikor odaért, csak a hegyet látta. Nem tudott rajta átmászni. Hazament egy ásóért, hogy utat ásson magának, de közben a lányok már elszaladtak messzire. A boszorkány már-már ismét utolérte őket. Ekkor a lány ezt mondta:

- Most dobd el a kefé!

El is dobta. És abból a keféből sűrű erdő lett. A boszorkány nem tudott átmenni a erdő. Megint hazament, most egy fejszéért, kivágta a fákat. Majd fut tovább a lányok után. A lányok meghallották, hogy már ott van a közelükben, ezért a lány, akit a boszorkány elrabolt, így szólt:

- Most dobd el a törölközőt!

A másik eldobta. A törölközőből egy mély, széles folyó lett. A boszorkány odaért, de át nem tudott kelni rajta. Már nem volt semmije, amivel el tudta volna tüntetni a folyót, ezért lefeküdt, és inni kezdte. Itta a vizet, itta, végül annyira tele lett vele, hogy szétpattant. A lányok ekkor mindketten szerencsésen hazaértek a fiúhoz.

A fiú nézte őket: ketten voltak, és egyformák. Meg nem lehetett különböztetni őket. Ekkor megkérte őket:

- Áruljátok el, hogy melyik a nővérem és melyik az idegen? Melyiket vehetem feleségül?

Azok nem árulták el.

- Találd ki! - mondták.

A fiú nem tudta, hogy mit tegyen, hogy kiigazodjon közöttük. Elgondolkodott. Elővett egy tömlőt, megtöltötte vérrel, a mellére kötötte az inge alá.

- Utoljára kérem, mondjátok meg! Ha nem - mondta -, megölöm magam.

A lányok nem válaszoltak. Ekkor a fiú fogott egy kést, végighúzta a mellén, folyini kezdett a vér. A lányok azt hitték, hogy átvágta a mellét, és meg fog halni. Az idegen csak ott állt mellette, nézte, de a nővére felkiáltott:

- Testvérem!

A fiú felállt... Ezután feleségül vette az idegen lányt, és sokáig boldogan éltek mind a hárman együtt.

A KUPEC VESZ EGY FIÚT

(Perklys perka sunu)

Hol volt, hol nem volt, a régi időkben kupecsek utazgattak. Egyszer egy gazdához elment egy koldus, szállást kért nála. Ugyanakkor jött egy kupec is, aki szintén szállást kért éjszakára. A kupec így szólt a koldushoz:

- Mesélj nekem valamit: olyan idős ember vagy, biztosan sok mindent tudsz.

- Igen, tudok. Mesélhetek is. Legelőször: te gyermektelen vagy, de ma éjjel, itt az erdő mellett egy szegény embernek fia születik - ő a te fiad lesz.

A kupec elgondolkodott: hogyan találhatta ezt ki?

Eltelt az éjszaka, és reggel elment oda, amiről a koldus beszélt. Ott talált egy újszülöttet. A kupec megkérdezte:

- Mikor született?

Közölték vele, hogy azon az éjjelen. Akkor a kupec ezt mondta:

- Ez nem a ti fiatok, hanem az enyém.

Adott nekik ötszáz aranyat, hogy rendben felneveljék a gyereket és kitanítsák, egészen tizenhat éves koráig.

- Miután betöltötte a tizenhatodik évét, eljön hozzám, ott fog élni.

Vett egy ládát, és abba katonaruhát tett, kardot, puskát, ezer aranyat az útra, egy levelet, és az útitervet, a térképet, hogy tudja majd, hogy hová menjen.

- Amikor tizenhat éves lesz - mondta -, adjátok oda neki ezt a ládát, amit benne talál, az az övé.

Miután ezt mondta, elment.

Az évek gyorsan teltek. A gyerek jól tanult, és szép legénnyé serdült. Betöltötte a tizenhatodik évét, ekkor az apa így szólt hozzá:

- Te nem a mi fiunk vagy, hanem egy kupecé.

Odaadta neki a ládát. A fiú felül megtalálta a levelet és a térképet. Kivette a ruhát, felöltözött, a derekára kötötte a szíjat, beszúrta a kardot, a vállára vetette a puskát. A zsebébe dugta a kezét, megtalálta az ezer aranyat. A felét ott hagyta az apjának, elbúcsúzott a szülőktől, minden ismerőstől és elment.

Ment, mendegélt, elért az erdőhöz. Meglátta, hogy a szél az útra sodort egy hangyabolyt, és az emberek azon átmennek. Levette a kabátját, kiterítette a földre, ráseperte a hangyabolyt, majd elvitte az út szélére és összerakta. Ment tovább. Egy réten ment át, ahol méhek döngicséltek. Észrevette, hogy a lakásukat majdnem elérte már a víz. Fogta a méhkast és kivitte a partra, letette. Tovább ment. Leült, hogy megpihenjen. Felnézett, és látta, hogy egy héja két galambot vett üldözőbe, már-már utolérte őket. A fiú előkapta a puskáját, célba vette a héját és lelőtte. A galambok szabadon elrepültek. Miután kipihente magát, tovább indult. Elért egy folyóhoz. Ott azt látta, hogy egy szigeten egy hatalmas hal tátog, olyan nagy, hogy egyik fele kint volt a vízből, és sehogyan sem tudott tovább úszni. Felkapott egy botot, azzal megmozdította és belelőkte a mélybe a halat. Ismét ment tovább. Leült, falatozott, majd inni akart. Odament egy kis patakhoz, hasra feküdt és ivott. Egyszerre csak honnan, honnan nem, ott termett egy haramia, elkapta a tarkóját, és nem engedte el.

- Esküdj meg, hogy én vagyok annak a kupecnek a fia. Te pedig az én segédem. Ha nem, megöllek.

A gyerek félelmében megesküdött. A haramia levetkőztette a gyereket, magára öltötte annak ruháit, öneki pedig a saját rongyait dobta oda, majd kettesben tovább indultak. Eljutottak a kupechez. A kupec kiment, hogy fogadja a fiát. Megpillantva az érkezőket így gondolja: „Oh, bárcsak ez a rongyos lenne a fiam... De amilyen, olyan...”

Nem messze élt a király, akinek volt egy szép lánya. Úgy gondolta, hogy férjhez megy: azt a férfit, aki megoldja a király feladatát, elfogadja, azt, aki nem - kivégzik. Sok királyfi eljött, de mindegyik elveszett.

A haramia kigondolta, hogy a szolgáját elküldi a királyi udvarba, hadd végezzék ott ki. Ráparancsolt és az el is ment. Amikor elért a palotához, látta, hogy őr áll. Az őr megkérdezte:

- Hová mész, legény?

- A királyhoz, feleségül akarom venni a királylányt.

- Fordulj inkább vissza - mondta az őr. - Itt már sokan elpusztultak, el fogsz pusztulni te is.

A legény azonban így felelt: - Én bemegyek - és be is engedték. Odament a királyhoz, és így szólt:

- Feleségül akarom venni a lányodat.

- Ha megteszed, amit parancsolok - mondta a király -, feleségül veheted.

Éjszakára bezárták a pincébe, hoztak egy mázsa mákot és hamut. Összekeverték, és ráparancsoltak, hogy éjjel válogassa ki a mákszemeket. Ha megteszi, megkapja a királylányt. Ha nem - lefejezik.

Elgondolkozott a legény és hangosan sírva fakadt, hogy ez az utolsó éjszakája. Egy idő múlva meghallotta, hogy valaki kaparássza az ajtót. Odament, kinézett, de semmit sem látott, csak hangot hallott:

- Vedd ki az ablakot, csinálj egy kis nyílást.

Akkor hangyák jöttek. Az egyik ezt mondta:

- Feküdj le aludni, mi kiválogatjuk. Reggel elsőként jön a király küldötte. Akkor ne nyisd ki az ajtót! Kérdezd meg, hogy ki az. Ezt fogja mondani: a király. Te mondd ezt: nem a király, hanem a király kutyája. De amikor hamarosan kopogtatni fognak, az tényleg a király lesz. Nyisd ki neki az ajtót és mutasd meg!

Reggel jött a küldött.

- Nyisd ki az ajtót!

- Ki vagy?

- A király.

- Nem a király vagy, csak a király kutyája. Jöjjön el maga a király!

Bekopogtak másodszor. Kinyitotta az ajtót. Ekkor maga a király jött el. Szétnézett, és látta, hogy az utolsó szemig szét van válogatva. Megengedte, hogy beszéljen a királylánnyal. Második éjszaka megint bezárták a pincébe, és azt mondták neki, hogy viaszból csináljon egy lovat. A fiú sírva fakadt. Meghallotta, hogy kopogtak az ablakon. Odament.

- Vedd ki az ablakot - mondta valaki.

Kivette, és ekkor berepültek a megmentett méhek. Ráparancsoltak, hogy feküdjön le aludni. Hoztak viaszt, gyúrtak belőle egy lovat, és ugyanazt parancsolták neki, mint a hangyák. Ő úgy is tett. Amikor eljött a király, megmutatta neki a csikót. A király elcsodálkozott. Megint megengedte neki, hogy beszéljen a királylánnyal.

Harmadik éjjel elővezettek egy embert, levágták a fejét és bedobták a pincébe. Megparancsolták, hogy reggelre ismét éljen az az ember. A fiú megint sírva fakadt... Egyszerre csak meghallotta, hogy a galambok kaparásszák az ablakot. Kinyitotta. Azok ráparancsoltak, hogy a jobb szárnyukból tépjen ki három tollat, a másiktól is hármat:

- A fejet tedd oda a testhez, ezekkel a tollakkal háromszor simítsd végig a nyakat, azt a hármat pedig tedd be a szájába és az orrába - fel fog támadni.

A fiú így tett. Eljött a király, kinyitotta az ajtót - két eleven ember jött elő. Már nem is csodálkozott rajta a király, hogy meg tudta tenni. Megint megengedte, hogy beszéljen a királylánnyal.

Elmentek kettesben a tengerpartra. A királylány odaadta neki a gyűrűjét. A fiú megpróbálta felhúzni az ujjára, de az kicsi, nem ment fel. A kezében vitte. A király embere hátulról meglökte, a gyűrű kiesett a kezéből, zsupsz, bele a tengerbe. A királylány a szolgával hazament, a legény pedig ott sírt a parton. Előjött a hal és megkérdezte:

- Miért sírsz?

- Mert a gyűrű beleesett a tengerbe.

A hal leereszkedett a fenékre, összehívta a halakat. Megkeresték a gyűrűt, felemelkedett a felszínre, és átadta a fiúnak a gyűrűt. Az a gyűrűt a szájába vette, és rohant vele a palotába.

- Itt a gyűrű, ami beleesett a tengerbe!

Befogták a lovakat, és a király elengedte a királylánnyal együtt, hogy hazamenjen. Amint így mennek, a fiú odaszólt a lánynak:

- Én nem magamnak nyertelek meg, hanem a haramiának.

A királylány megrémült az ilyen hír hallatán.

- Amikor megérkezünk - mondta a fiú -, ő megöl engem. Ha sajnálsz, mentsél meg! - mondta.

- Ha tudlak, megmentelek - mondta a lány.

A legény odaadta neki a tollakat, és így beszélt:

- Ezekkel a tollakkal simítsd végig a sebet, eltűnik. Ezeket tedd a számba, életre keltenek.

Megérkeztek. A haramia meglátta, hogy egy lányt hozott. Lakodalmat készítenek a haramiával. A lány nagyon elszomorodott. A legény kimegy a kertbe, a haramia követi. A királylány pedig figyel, hogy hol öli meg. A haramia kirántotta a kardját és levágta a legény fejét. Betette az árokba. Bement a szobába, a ruhája csupa vér. A királylány kiszaladt a kertbe, megtalálta a véres ösvényt, amerre a holttestet húzta. Megtalálja a gödörben, a fejét levágták. A nyakához teszi a fejet, háromszor végighúzza rajta a tollakat, a fej visszanőtt. A szájába dugja a tollakat, a legény életre kelt. Megcsókolták egymást.

- No, most, elmesélem az egész igazságot - mondta a fiú.

Mindketten bementek. A haramia, megpillantva a halottat, mindjárt arra gondolt, hogy őneki már vége, mert a legény megesküdött, hogy a haláláig hallgatni fog, de most elmesél mindent.

A kupec látta, hogy már övele van a királylány. A legény odament hozzá:

- Én vagyok a fiad, ez csak egy haramia. Amikor erre jöttem, ő rám támadott, és megesküdtem, hogy a halálomig nem fogok erről beszélni. De a halálom után már elmondhatom. - És mindent el is mesélt.

A kupec behívott négy férfit, akik kivezették a haramiát, megkötözték és agyonlőtték. A legényt pedig összeházastották a királylánnyal.

A JÓ ÉLET TITKA (*Gero gyvenimo paslaptis*)

Egy apa nagyon jól élt. Amikor megöregedett, a fia így szólt hozzá:

- Apa, ne halj meg úgy, hogy nem árultad el a titkát annak, hogy miért éltél ilyen jól. Mondd el nekem, hogy hogyan lehetséges, hogy mindened megvan. Én is jól akarok élni.

- Itt nincs semmi titok - mondta az apa. - Minden nagyon egyszerű. Senkinek se mondd, isten megsegéljen, minden reggel egyél mézet, és a régi prémre tegyél új huzatot!

A fiú mindjárt vett magának prémet, a prémekre huzatot húzott, minden régit egybegyűjtött. És amikor ment dolgozni, mindig hallgatott. Amikor találkozott emberekkel, akik dolgoztak, ő semmit sem mondott. Vett magának mézet, és minden reggel mézet evett. És mégsem jön a jó élet.

- Apa - mondta az apjának -, te becsaptál engem. Amint mondtad, úgy teszek, mégsem lesz több a keresetem.

- No, akkor hogyan lehet? Mondtad „isten segéljen”?

- Nem mondtam. Szótlatlanul elmentem az emberek mellett.

- No, reggel mit ettél? Mézet?

- Minden reggelire mézet ettem.

- No, és a prémekkel mit tettél?

- Mindegyikre új huzatot húztam! Mégsem - mondta - lett semmi sem jobb.

Ekkor az apja így beszélt:

- Gyermezem, keljél fel te a legkorábban, hogy mások, látva téged, amint dolgozol, mondják neked: „isten segéljen!”. És ha a reggeliig kora hajnaltól fogsz dolgozni, minden reggelid mézédessé lesz. És azok a prémek - a régiék - új huzatokkal - igyekezz, hogy minden föld új legyen: vágd ki a bokrokat, szedd ki a tönköket! Szántsd fel, tedd rendbe, és vedd el a magokat - majd meglátod, milyen gabonád nő!

No, a fiú hallgatott az apjára, és úgy tett, amint az mondta. És maga is új életre kelt.

- Íme, ez a titok, a munka!

HOGYAN TANÍTOTT MEG EGY JOBBÁGY HEGEDÜLNI EGY MEDVÉT

Réges-régen, még a jobbágyság korában egy földesúr a pincéjében egy vad medvét tartott. Ha valaki szófogadatlan volt a földesúrral, azt a pincébe dobták, és ott a medve felfalta. Egyszer egy ravasz jobbágyra megharagudott a földesúr. Megparancsolta, hogy a jobbágyot dobják a pincébe, hogy felfalja a medve. Annak az embernek volt egy hegedűje, egy vésője és egy borotvája. Mindent magával vitt, amikor bedobták a pincébe. Megállt a sarokban és játszani kezdett a hegedűn.

A medve először csak hallgatta, majd megkérte:

- Taníts meg engem is hegedülni!

- Túl vastagok az ujjaid - mondta neki az ember.

- Nem lehetne megvékonyítani? - kérdezte a medve.

- Megvékonyíthatom - felelte a férfi.

Fogta a vésőjét, beleverte az egyik oszlopba, és ráparancsolt a medvére, hogy dugja be a résbe az ujjait. Amikor a medve bedugta, ő kirántotta a vésőt, és a medve nem tudta kihúzni a mancsát. Egy idő múlva elővette a borotvát és a medve hátát egy darabon leborotválta, majd azon a helyen egy bottal verni kezdte. Verte, verte, amíg csak meg nem ígérte a medve, hogy nem fog embereket felfalni, hanem csak málnát és mézet fog enni.

JUTALOM

(Radybos)

Egy béres, aki nem szerette a felügyelőjét, bosszút akart állni rajta. Egyszer a mezőn kint felvett egy szalmaszálat és az ujjá köré tekerte. A felügyelő meglátta, hogy az ujján valami sárgállik, ezért megkérdezte:

- Ember, mi az? Mutasd meg!

A béres a hóna alá dugta a kezét:

- Nem mutatom.

- Én így is tudom - mondta a felügyelő.

- Akkor mondd meg, hogy mi az!

- Erre jött a kisasszony és elejtette az aranygyűrűjét. Te megtaláltad, de nem mondtad meg. Én elmegyek az úrhoz, megmondom neki, hogy te megtaláltad a gyűrűt, de nem adtad vissza. Majd kapsz még ezért!

Elvezette a felügyelő a bérest az úrhoz, aki egész idő alatt kérlelte:

- Én láttam meg elsőnek a gyűrűt, osztozzunk meg a jutalmon!

- Meg lehet - mondta a béres.

Amikor beértek az udvarba, a felügyelő elmondta neki, hogy megtalálták a kisasszony gyűrűjét.

- Melyikőtök találta meg a gyűrűt? - kérdezte az úr.

- Én találtam meg, ő vette fel - mondta a felügyelő.

- Akkor egy-egy ökröt adok nektek!

A béres megszólalt:

- Én nem fogadok el ilyen ajándékot. A gyermekeim nem szoktak húst enni, és ha megkérnek, honnan szerzek mást?

A felügyelő odasúgta:

- Fogadd el, fogadd el, én megveszem tőled!

- Akkor adok nektek egy-egy hordó búzát.

A férfi megint nem akarja elfogadni:

- A gyerekek megszokják majd, hogy tésztát esznek, de honnan vegyek?

A felügyelő megint megszólalt:

- Fogadd el, fogadd csak el, én megveszem tőled!

No, elfogadta, és megegyeztek.

- Akkor hol van az a gyűrű? - kérdezte az úr.

- Én semmiféle gyűrűt sem találtam - mondta a béres -, csak egy szalmaszálat tekertem az ujjamra.

Az úr megharagudott, és megparancsolta, hogy mindkettőt büntessék huszonöt-huszonöt korbácsütéssel. Előbb a felügyelőt intézték el. Meg akarták büntetni a bérest is, de az így szólt:

- Én neki adtam a saját jutalmamat.

Így állt bosszút a béres a felügyelőn.

AZ OKOS LÁNY

Egyszer a király kigondolt egy találós kérdést:

- Mi a legkedvesebb, mi a leggyorsabb, és mi a legkövérebb?

És hatezer aranyat ígért annak, aki ezt kitalálja. Mindenki gondolkodott, gondolkodott, de senki sem találta ki.

Abban az országban egy szegény embernek volt egy kivételesen okos lánya. A lány meghallván ezt a találós kérdést, így szólt az apjához:

- Menj el, apa, a királyhoz, és mondd meg neki, hogy a legkedvesebb az egészség, a leggyorsabb a gondolat, és a legkövérebb a föld.

A szegény el is ment a királyhoz, és elmondta ezt neki.

- Ki mondta ezt neked, szegény ember? - kérdezte meglepetten a király.

- A lányom - felelte az.

De a király zsugori volt. Most arra gondolt, hogy mit is tegyen, hogy ne kelljen odaadni neki azt a hatezer aranyat, ezért ezt mondta:

- A lányod szőjön egy szál lenből száz méter vásznat, akkor megkapja a pénzt, ha nem, megbüntetem.

Az öregember sírva ment haza, és mindent elmesélt a lányának.

- Ne sírj, apa! Kihúzzunk pár ágseprőt, összetörjük, és elküldjük a királynak, hogy csináljon belőle szövőszéket.

Az öregember elvitte a királynak, és megkérte, hogy csináljon belőle szövőszéket. A király nézte, nézegette, és azt mondta, hogy ilyesmiből nem lehet szövőszéket készíteni. Akkor a szegény ember ezt mondta neki:

- Király uram, akkor egy szálból sem lehet annyi vásznat szőni.

Akkor a király a szegény embernek odaadott pár főtt tojást.

- Vidd el a lányodnak, hogy keltessen ki belőlük csirkéket - mondta. - Ha nem teszi meg, nagy baja lesz.

Sírva ment haza az ember. Otthon mindent elmondott a lányának. A lány most ezt mondta az apjának:

- Ne nyugtalankodjál, minden rendben lesz.

Fogott egy marék árpát, betette a kályhába, kiszárította és mondta az apjának:

- Vidd el ezeket az árpaszemeket a királynak, vesse el, hadd teremjen szem a tyúkoknak.

A szegény ember elment a királyhoz és mindezt elmondta neki.

A király hallván ezeket a szavakat, felkiáltott:

- Ki hallott még ilyent, hogy a megszáritott árpa kikeljen?
- A főtt tojásból sem kel ki csirke - mondta a szegény ember.

Látta a király, hogy egy okos lánnyal került szembe, megint elgondolkodott és így szólt:

- Mondd meg a lányodnak, hogy jöjjön el hozzám, se kocsin, se lóháton, se gyalog, és ne is legyen felöltözve, ne is legyen meztelen, és hozzon el valamit, amije nincs is, és van is.

Akkor a szegény ember lánya fogott egy nyulat meg egy galambot, egy hálót tekert maga köré, felült egy kecskére, és elindult a királyhoz. Amikor a király megpillantotta a közeledő lányt, elengedte az összes kutyáját, hogy széttépjék, és így megmaradjon neki a pénz. A lány látva a rátámadó kutyákat, kieresztette a nyulat, ami szaladva át a réten, maga után vonta azokat. A lány így meg is érkezett a királyhoz, se nem kocsin, se nem lóháton, se nem gyalog, és fel sem volt öltözve, de meztelen sem volt. Átadta a királynak a galambot, de az elrepült. Akkor ezt mondta:

- És hoztam valamit, ami nincs is, van is.

A király kénytelen volt odaadni a lánynak a hatezer aranyat. A szegény lány így járt túl a király eszén.

A BÖLCS PARASZT (*Gudrus valstietis*)

Hol volt, hol nem volt, élt egyszer egy bölcs paraszt. Egyszer, amikor az út szélén búzát vetett, arra ment annak az országnak a királya. Megállt, szóba állt a paraszttal, és megkérdezte, hogy mennyi jövedelme van a gazdaságából. A paraszt így felelt:

- Nem sok földem van, így a jövedelemem nem nagy. Évente alig szerzek kétszázat.
- És hová teszed azt a pénzt? - kérdezte a király.
- Ötvenet adok a királynak, ötvenet visszafizetek az adósságomért, ötvenet kölcsön adok, ötvenet pedig kidobok a sárba - felelte a paraszt.

A király nem értette a paraszt szavait, ezért megérte, hogy magyarázza meg.

- Ötvenet adok a királynak, vagyis, ennyi adót fizetek a földemért. Ötvennel törlesztem az adósságomat, mert öreg apám van, ő nevelt fel engem, most énnekem kell törődnöm övele. Ötvenet kölcsön adok, látod, a fiamat nevelem, minden évben ennyit adok ki a szükségleteire, és amikor felnő, és én megöregszem, ezért fog ő gondozni engem. Ötvenet kidobok a sárba - egy lányt nevelek, neki hozományt adok. Amikor majd férjhez megy, a hozományba adott pénz olyan, mintha csak a sárba dobtam volna, mert vissza nem tér hozzám.

A királynak nagyon megtetszett a paraszt, és rövid gondolkodás után így szólt:

- Figyelj, senkinek se mondd el ezt, csak az én szemem előtt! Ha türelmes leszel, ajándékot kapsz, ha nem, megbüntetlek.

A paraszt a szavát adta, hogy senkinek sem fogja elmondani, csak a király szeme előtt, és a király tovább ment a maga útján. Egy idő múltán a király lakomát tartott és a vendégeinek feladott egy fejtörőt, ezt mondva:

- Egy parasztnak a gazdaságából évente kétszáz arany jövedelme van. Ötvenet odaad a királynak, ötvenet lefizet az adóssága törlesztéséül, ötvenet kölcsön ad, és ötvenet kidob a sárba. Fejtsétek meg, hogyan teszi ezt a paraszt!

Senki sem tudott válaszolni. Ekkor a király így szólt:

- Három nap gondolkodási időt adok.

A király legfőbb minisztere így gondolkodott: „Talán király az emberektől hallotta ezt a fejtörőt, amikor az országot járta. Útra kell kelni, és kérdezősködni.” És elindult azon az úton, amin a király utazott. Nem messze, az út szélén a miniszter találkozott egy paraszttal, aki a búzát kaszálta, és megkérdezte tőle:

- Véletlenül nem járt egyszer erre a király?

- De, egyszer éppen erre járt. Még beszéltem is vele.

- Miről beszélgettetek?

- A király akkor rám parancsolt, hogy senkinek ne beszéljek róla, csak az ő szeme előtt.

- Tessék, adok neked pénzt, csak mondd el nekem!

A paraszt a kezébe vett egy érmét, nézi, ki van verve rajta a király arca, és azonnal, nézve a pénzt, mindent elmesélt a miniszternek. Ezért kapott huszonöt aranyat.

Három nap múlva a miniszter bement a királyhoz és elmondta neki a rejtvény megfejtését.

Egyedül csak ő tudta.

A király megértette, hogy a fejtörőt maga a paraszt magyarázta meg a miniszternek. Azonnal parancsot adott, hogy vezessék eléje azt a parasztot. Amikor a paraszt megérkezett, a király mindjárt mondta is neki:

- Mondtam neked, figyelj, senkinek ne meséld el, csak az én szemem előtt, de te elfecsegtél mindent a miniszteremnek.

- A miniszter adott egy pénzt, amin megláttam a király arcát és az előtt mondtam el mindent - felelte a paraszt.

- Igazad van - ismerte be a király.

A király, hogy kipróbálja a paraszt okosságát, tovább így beszélt:

- Most pedig mondd meg még azt, hogy miért van úgy, hogy a hajad ősz, a szakállad meg fekete!

- Azért, mert a hajam huszonöt évvel öregebb a szakállamnál - felelte a paraszt.

- Ha te ilyen okos vagy, mondd meg nekem, milyen magas az ég!

- Az ég nincs is magasan. Ha a földön kopogsz, azonnal meghallhatod az égből. Ha nem hiszed, mássz fel az égbe, én majd itt kopogok, és a királyuram szépen meghallja.

- Most pedig mondd meg, hogy milyen mély a föld!

- A föld nagyon mély. Már huszonöt éve elkísértem a nagyapámat le a földbe, de még nem jött vissza.

- Jól van, ma még hazamehetsz. Gyere el máskor, amikor meghívlak - mondta a király a parasztnak.

A király hamarosan ismét nagy lakomát rendezett. Meghívta minden miniszterét és sok más vendéget, közöttük az okos parasztot is. A király a parasztot maga mellé ültette, balra. A király ivott a tőle jobbra ülő vendég egészségére, és belecsapott az arcába, miközben ezt mondta: „Mindenkinek ezt kell tennie, amikor a tőle jobbra ülő vendég egészségére iszik.” És mindenki így is tett. A parasztra került a sor, hogy a tőle jobbra ülőnek, aki a király volt, az egészségére igyon és az arcába csapjon. Mindenki csak azt nézte, hogy az egyszerű falusi mit fog tenni. Hiszen arcul ütni a királyt, az már az ő veszte. A paraszt kicsit elgondolkodott, majd megszólalt:

- Kérem a felséges királyt és a nagyérdemű vendégeket, hogy előbb beszéljek pár szót, majd elfoglalom a sorban a helyemet.

- Beszélhetsz - adott engedélyt a király.

- Felséges király uram, és nagyérdemű vendégek! Egyszer egy ember - egy hajótörést szenvedett hajóból - egy deszkán úszott a tengeren. Egyszer elért a partra, de ott szörnyű örvények voltak. Ha odaúszik, elsüllyed, de ha visszamegy és tovább úszik a tengeren, talán életben marad. Mondjátok meg, mit kellene tenni a szerencsétlennek: elpusztulni a part mellett, vagy visszamenni a tengerre, és talán életben maradni?

Minden vendég így felelt:

- Inkább visszamenni a tengerre és életben maradni.

- Akkor én is visszamegyek - mondta a paraszt, ivott és a balján ülő vendég arcába csapott, aki a legfőbb miniszter volt.

- Látom, bölcs ember vagy - mondta a király. - Hazamehetsz. De még egyszer eljössz, két hét múlva.

Két hét múlva ismét eljött a paraszt, de a palota kapujába álló őr nem engedte be.

- Ha nekem adod annak a felét, amit a király fog adni neked, akkor beengedlek.

A paraszt megértette, hogy hogyan oldja meg a dolgot, ezért ezt mondta:

- Rendben, az egész ajándékot neked adhatom, csak ezt írd fel, és minél hamarabb eressz be.

Az őr felírta, hogy minden jutalmat ő kapjon, és a paraszt bement a királyhoz. A király mindjárt mondta neki:

- Látom, hogy tenálad bölcsőbb ember nincs az birodalmamban. Kérjél, amit csak akarsz, mindent megkapsz.

- Huszonöt korbácsütést szeretnék kapni - felelte a paraszt.

A király meglepődött, de beleegyezett. Ekkor a paraszt szólalt meg:

- Csakhogy ezek a korbácsütések nem nekem járnak. Minden ajándékodat, király uram, a szolgádnak adtam. Itt az írása.

A király, miután elolvasta az írást, behívatta az őr, és huszonöt korbácsütést adott neki. Ezután a király ezt mondta:

- Mivel az ajándékot magának átvette az őr, teneked nem maradt semmi, akkor még egyszer kérhetsz valamit, szívesen megadom.

- Jó lenne, ha kapnék egy régi nyeret - felelte a paraszt.

- Én adok neked egy szép lovat és egy új nyergeset - ajánlotta a király.

- Nekem elég lesz egy régi nyereg is, nagy jó uram - felelte a paraszt.

A király írást adott: „Egy Régi Nyergeset adok ennek és ennek...” Abban az országban minden tárgyat nagybetűvel írnak. Valóban volt egy nagy vár, aminek a neve volt: Régi Nyereg. A paraszt elment abba a várba, és a generálshoz így szólt:

- Mától kezdve én vagyok ennek a várnak a tulajdonosa. Íme a király írása.

A tábornok, nem tudván, hogy mi történt, szörnyen megharagudott, és azonnal elment panaszt tenni a királyhoz.

- Teljesen elfelejtettem - mondta a király -, hogy a birodalmamban van egy ilyen vár, de a szavamat nem változtathatom meg, engedd át a Régi Nyergeset a birodalmam legbölcsebb emberének. Ha még okosabb leszel, adok neked egy másik várat.

A TEHENÉSZ MEG A PLÉBÁNOS

(Serikas ír klebonas)

Egyszer egy király kigondolta, hogy kell találnia egy olyan embert, akinek semmilyen gondja sincs. De bármerre is ment, bárkit is kérdezett, mindenki arra panaszkodott, hogy gondjai vannak. Egyszer elment egy paphoz és megkérdezte:

- Vannak gondjaid?

- Nincs sem feleségem - feleli a plébános -, sem gyerekeim nincsenek, milyen gondom lehetne? Énnekem senki sem zavarja meg a fejem.

Akkor a király ezt mondta:

- No, rendben, a te fejedet semmi sem zavarja meg, nem fárasztja ki., akkor három kérdésemre megfelelsz. Elég lesz akkor, amikor megint eljövök. De ha nem teszed meg, nem leszel többé pap, eltávolítlak a helyedről. Az első kérdésem: az ég a magasabb, vagy a föld a mélyebb? A második: mennyit ér a király? A harmadik: mire gondol a király?

A papnak olyan gondja lett, hogy nem tudta, hogy mit tegyen. Már nem is imádkozott, hanem csak megfélelkezve magáról járt a mezőn. Észrevette ezt egy fiatal tehenész, aki a marhákat legeltette. Megkérdezte a papot:

- Micsoda gondod van? Már pár napja látlak, hogy itt járkálsz a mezőn, mint aki nem tudja, hogy kicsoda is.

A pap így felelt:

- Hogyan ne bánkódnám, ha a király ilyen feladatokat adott fel nekem: már hamarosan jön vissza a király, de én még nem tudom, hogy mit válaszoljak neki.

A tehenész megkérdezte:

- Milyen kérdéseket adott fel neked a király?

- Három kérdést: az első - az ég a magasabb, vagy a föld a mélyebb? A második - mennyit ér a király? A harmadik - mire gondol a király?

Ekkor a tehenész így szólt:

- Az egyszerű embernek ezekre a kérdésekre megfelelni csak egy köpés.
- Akkor megfelelsz te, helyettem, a királynak? Annyit fizetnek majd neked, amennyit csak kérsz - mondta neki a pap.
- Megtehetem - mondta a tehenész. - De akkor ki fog helyettem vigyázni a marhákra?

A plébános ezt mondta:

- Azon a napon majd én legeltetem azokat, te pedig az én ruhámba öltözől, és találkozol a királlyal, és megfelelsz a kérdéseire.

Amikor eljött az a nap, amikor jönnie kellett a királynak, a pap elment a tehenészhez, kicserélték egymás ruháját, a plébános kihajtotta az állatokat, a tehenész pedig ment fogadni a királyt. Amint így ment, vett egy kis keresztet, fizetett érte egy aranyat, és feltette a nyakába. Találkozott a királlyal, aki mindjárt kérdezte tőle:

- Találtál választ a kérdéseimre?
- Természetesen, király uram - mondta a tehenész. - Feladtad azokat, én megfejtettem. Megmondom mind a hármat.
- Akkor felelj az elsőre: az ég a magasabb, vagy a föld a mélyebb?

A tehenész gondolkodott, gondolkodott, majd így szólt:

- A föld a mélyebb. Az égen látom a napot, éjjel a csillagokat, a holdat. De a földbe már húsz éve elkísértem az apámat, de még mindig nem jött vissza. Tehát a föld mélyebb.
- Jól van. Most mondd meg, mennyit ér a király?

Gondolkodott, gondolkodott, majd így szólt:

- A király egy grivnát ér.

Megharagudott a király és szörnyűséges hangon így kiáltott:

- Hogy lehet, hogy én csak egy grivnát érek?

A tehenész így felelt:

- Most vettem az istent egy aranyért - és megmutatta a királynak a keresztet -, a király mégis csak háromszor olcsóbb, mint maga az isten.

A király beleegyezett.

Ezután megkérdezte a király:

- Mondd meg, mire gondolok!
- Király uram, arra gondolsz, hogy én pap vagyok, pedig csak az udvari tehénpásztor vagyok.
- Hát a pap hol van?
- A pap most helyettem legelteti az állatokat, én pedig őhelyette a kérdésekre felelek a királynak.
- Jól van, ha így van - mondta a király. - Ha sikerült minden kérdésemre megfelelni, akkor megajándékozlak, és ezután nem kell az állatokat legeltetned! A papnak pedig mondd meg, hogy ezután ő legeltessen, nem lesz többé plébános!

Itt a mese vége, fuss el véle!

AZ ÁLLATOK GYÓNÁSA (Žvèrių išpažintis)

Hol volt, hol nem volt, élt egyszer egy nagyon-nagyon öreg, mindenkinél öregebb macska, egy nagyon, nagyon öreg, mindenkinél öregebb farkas, egy öreg, nagyon öreg, mindenkinél öregebb medve. Élt egy öreg, nagyon öreg, mindenkinél öregebb nyúl. Egyszer mindannyian egybegyűltek. Akkor a macska így szólt:

- Mi mindannyian nagyon öregek vagyunk, és sokat vétkeztünk. El kell mennünk meggyónni.

No, rendben, mindannyian elindultak. Mentek, mendegéltek az erdőben, elértek egy nagy gödörhöz, amit sem átugorni, sem kikerülni nem lehet. Akkor a macska átfektette a gödrön a botját, és ezt mondta:

- No én így vélem: aki átmegy ezen a boton a gödör felett, az ártatlan, aki beleesik, az bűnös.

Elsőnek a macska ment. Neki hegyes karmai vannak, kapaszkodik azokkal, kapaszkodik, és át is ment. Utána következett a farkas, de az, puff, belezuhant a gödörbe. Ment a medve, zsupsz, ő is beleesett. Ment a nyúl, és hopp, ő is beleesett a gödörbe.

A macska felkapta a botját:

- Ti mindannyian bűnösök vagytok, akkor maradjatok is a gödörben, én tovább sétálok.

A macska csatangolt egyet az erdőben, majd megint átment a gödör fölött és hazament.

Az állatok pedig lent voltak a gödörben egy napot, még egyet, majd a harmadikon is, és csak nem tudtak kimászni. Már megéheztek, nagyon enni akartak. Mit tegyenek? Akkor a róka így szólt:

- Kiabáljunk! Amelyik nem tud kiáltani, azt felfaljuk.

Mindegyik állat kiáltozni kezdett. Kiáltoztak, kiáltoztak, de a nyúl már elfáradt, csak ennyit tud mondani - cse-cse - nem tud kiáltani. Rátámadtak az állatok és széttépték. Elosztották, és megették. Megint eltöltöttek három napot a gödörben, ismét megéheztek. Megint megszólalt a róka:

- Kiabáljunk! Amelyik nem tud kiáltani, azt felfaljuk.

Mindegyik állat kiáltozik, csak a farkas - auu-auu-auu - nem képes rá. A medve meg a róka széttépte a farkast és ettek a húsból. Amikor a medve elaludt, a róka egy kis lyukat ásott és elrejtett egy darab húst. Néhány nap múlva elfogyasztották a farkas húsát. A medvének már nem volt mit enni, de a róka előásta az elrejtett húst, és falatozott. A medve megkérdezte tőle:

- Komám, honnan szerezted a húst?

- Kitéptem az oldalamból egy darabot, azt eszem.

A medve elhitte. Belevágott az oldalába, kitépett egy darab húst, és megdöglött.

Csak a róka maradt a gödörben. Jó neki ott - elég húsa van. Csak hogyan másszon ki a gödörből? Ekkor odarepült a gödörhöz egy szajkó, leszállt az egyik faágra és énekelt:

- Csip, csip, milyen szépek a gyermekeim. Csip, csip, milyen szépek a gyermekeim.

A róka így szólt hozzá:

- Légy szíves, törj le pár ágat, dobd le a gödörbe, akkor kimászhatom és megnézhetem a gyermekeidet.

A szajkó kezdte válogatni az ágakat, letört néhányat és bedobta a rókának a gödörbe. A róka kapaszkodott, kapaszkodott, és kimászott a gödörből. Ekkor a szajkóhoz fordult:

- Most mutasd meg a fiókáidat!

A szajkó mindjárt elhozta az egyik fiókáját és odaadta a rókának, hogy nézze meg, és elrepült a másikért. Amikorra odavitte a másikat, a róka már felfalta az első. A szajkó odaadta a másodikat, és elrepült a harmadikért. A róka pedig addig mesterkedett, amíg a madár el nem hozta az összes fiókáját. Amikor ezt meglátta egy varjú, az így szólt a szajkóhoz:

- Ostoba vagy, ostoba, a fiókáidat felfalja a róka.

A róka a varjúhoz fordult:

- Mindjárt te is sorra kerülsz, te utálatos.

Beszaladt a róka a mocsárba, lefeküdt, kinyújtotta a nyelvét, és úgy tett, mintha már nem élne. Odarepült a varjú, nézi - a róka nem él, és rászállt a róka nyelvére. A róka, hopp, amint volt, elkapta a varjút.

- No, látod, megjártad, te utálatos - mondta.

Szétépte a róka a varjút, és elrohant az erdőbe.

BAB (*Pupa*)

Hol volt, hol nem volt, egyszer egy öregember babot örölt. Egy babszem leesett a földre, kihajtott és elkezdett nőni. Nőtt, egyre csak nőtt, míg el nem érte a malomkövet. Áttört azon és nőtt tovább, míg el nem érte a mennyezetet. Áttört azon és nőtt, egyre csak nőtt, míg el nem érte az eget. Áttörte az égboltot és belenőtt az égbe. Akkor az öregember mondja az öregasszonynak:

- Menjünk fel az égbe!

Rendben. Másztak, másztak, míg csak fel nem értek az égbe. Mennek, mendegélnek ott, nézelődnek - minden nagyon szép. Leszállt az éj. Ők akkor elmentek az istenhez és éjszakai szállást kértek. Az isten fogadta őket, bevezette a házba, ahol már meggyúrták a kenyeret, és megengedte nekik, hogy feküdjenek ott le, csak ne nyúljanak a tésztához. Mihelyt csak elaludt az isten, az öregasszony így szólt a férjéhez:

- Apjukom, apjukom, kóstoljuk meg, milyen kovászt csinált az isten!

Az öregember megfenyegette a feleségét, de az nem hallgatott rá. Egy ujjal belenyúlt a tésztába. Mihelyt a tésztához ért, az kezd emelkedni, emelkedni és kijött a dagasztóteknőből. A nő fogja, nyomja, teszi vissza a teknőbe, de semmit sem tehet, a tészta jön ki és folyik át a házon. Az öregember káromkodik, az öregasszony sír.

Reggel eljött az isten, látja, hogy a tészta mindent elöntött. Megértette, hogy az öregek nem fogadtak szót neki, kikergette őket a házból. Az öregember és az öregasszony ismét ott megy az égben és nézelődik mindenfelé. Beesteledett. Az öregember és az öregasszony megint elment az istenhez éjszakai szállást kérni. Az isten most a kertben fektette le őket, de megkérte, hogy ne nyúljanak az almafához. Az öreg lefeküdt és azonnal el is aludt. De az asszony sehogyan sem tudott elaludni, forgolódott egyik oldaláról a másikra, nagyon meg akarta kóstolni az isteni almát. Felkelt és leszakított magának egy almát. Mihelyt leszakította, hullani

kezdett a többi alma. Mit tegyen most? Az öregember pár szálat tép ki az öregasszony hajából, és kötözi vissza az almákat, de alig köti azokat vissza, megint hullanak. Reggel jött az isten, látja, minden alma a földön hever. Szörnyen megharagudott az isten és kikergette az öregeket.

Megint megy az öregember a feleségével a mennyben, sétálnak. Leszállt az est, megint elmentek az istenhez éjszakai szállást kérni. Az isten már nagyon nem akarta befogadni őket, mégis beengedte. Az ereszt alá fektette le őket, ahol az isten kocsija állt, és rájuk parancsolt, hogy ne szálljanak fel rá. Mihelyt az isten elment, az öregasszony felült az isten kocsijára. A kocsival azonnal elindult az égen. Mindenfelé kezd dörögni az ég, villámlani. Az angyalok felébredtek, sírni kezdtek, féltek. A nő kiabált, de sehogy sem tudta megállítani az isten kocsiját. Egész éjjel ott dühögött a kocsival az öregasszony az égen, a felhőkben, a hegyeken. Mindenki szörnyen félt tőle. Csak reggel állította meg az isten a kocsit és elkergette az öregembert és az öregasszonyt a mennyből.

Akkor elmentek a réshez, hát látják, hogy a bab már elszáradt. Akkor a szenteknél füvet vettek és kötelet kezdtek fonni. Amikor másztak lefelé, a kötel elszakadt, az öregember mézbe zuhant, az asszony sárba. Az öreg valahogyan csak kimászott a mézből, hazament, fogott egy ástót, kiásta a feleségét. Ekkor mindketten hazamentek, és sokáig éltek, s mindenkinek arról meséltek, hogy látták a mennyországot.

HÜVELYK MATYI

(Nykstukas)

Hol volt, hol nem volt, élt egyszer egy öregember meg egy öregasszony, akiknek nem volt gyerekük, nagyon szerettek volna egyet, egyetlen egyet. Egy nap bekopogott hozzájuk egy koldusnő. Adtak neki egy szelet kenyeret. A koldus megkérdezte:

- Hogy éltek?

- Rosszul - mondta az öregasszony -, nincs gyerekünk.

- Vágd le - mondta a koldus - a hüvelykujjadat, dobd be a kemence mögé, és lesz gyereked.

Jól van, az öregasszony le is vágta a hüvelykujját és bedobta a kemence mögé. Másnap reggel, amikor lángost sütött, egyszerre azt érezte, hogy a pongyoláját rángatja valaki. Azt gondolta, hogy a kutya.

- Félre! - mondta.

Megint megrántotta valaki. Lenézett az öregasszony, hát egy kicsi, pici kisfiú volt az, csak akkora, mint a hüvelykujja.

- Ki vagy te? - kérdezte a nő.

- Én a ti fiatok vagyok, Hüvelyk Matyi - felelte a kisfiú.

Az öregasszony nagyon megörült. Milyen szép fia van!

- És apa hol van? - kérdezte Hüvelyk Matyi.

- Apa szánt, én lángost sütök, viszek majd neki reggelit.

- Add ide nekem, én elviszem!

- Még hogy te, olyan kicsi vagy.

- Nem számít, elviszem.

Az anya megsütötte a lángost, csinált hozzá szószt, a lángost beletette egy tálba, ráöntötte a szószt és odaadta Hüvelyk Matyinak. A kisfiú a feje tetejére tette a tálat, elindult az apjához. A férfi csodálkozva látta, hogy magától jön a lángos. Hüvelyk Matyi letette a tálat a szántó mellé, maga pedig szaladt a barázdában, kiabált:

- Apa, apa, elhoztam a reggelit!

Hallotta az ember, hogy valaki kiabált, de hogy kicsoda, nem tudta, senkit sem látott. Megint lenézett, hát a barázdában szaladt egy kisfiú.

- Te meg ki vagy?

- A fiad, Hüvelyk Matyi.

Megörült az öreg, kifogta az ökröket, maga pedig leült Hüvelyk Matyival megreggelizni.

- Apa, engedd meg, hogy szántsak - kérte Hüvelyk Matyi.

- Kicsi vagy.

- Nem számít, hogy kicsi vagyok, tudok szántani.

Az apja megengedte. Hüvelyk Matyi bemászott az ökör fülébe.

- Barna, húzzad! Szürke, húzzad!

Mentek is az ökrök. Jött arra egy úr, és látta, hogy a paraszt eszik, az ökrök pedig maguk szántanak. Megparancsolta a kocsisának, hogy álljon meg, odaszólt a parasztnak:

- Hogy lehet ez? Te eszel, az ökrök maguk szántanak.

- Nem úgy van. A fiam szánt.

Körülnézett az úr, semmiféle fiút nem látott. Ráparancsolt a parasztra, hogy hívja oda a fiát. A paraszt kiáltott egyet, Hüvelyk Matyi kimászott az ökör füléből, odaszaladt. Nagyon megtetszett az úrnak a fiú, és így szólt:

- Add el nekem, paraszt, a fiadat!

- Nem - felelte a férfi -, nem adom el.

Hüvelyk Matyi felmászott az apja vállára, és a fülébe súgott:

- Adj el, apa, én majd visszajövök.

- No, rendben - mondja a férfi -, eladom.

Az úr a sapkáját megtöltötte arany pénzzel, majd Hüvelyk Matyit bedugta a zsebébe, és tovább indult. Hüvelyk Matyinak el kellett végezni a dolgát a zsebben. Az úr megérezte, hogy valami bűzlik. A zsebébe dugta a kezét, hogy elővegye a zsebkendőjét, de látja, hogy mocsos a zsebe. Megharagudott Hüvelyk Matyira, kidobta az útra. Épp arra ment egy disznó, lenyelte Hüvelyk Matyit. Amikor a disznó hazaszaladt, Hüvelyk Matyi ott kiabál a hasában:

- Vágjátok le ezt a malacot! Ha nem vágjátok, maga megdöglik!

Meghallotta a gazda, és odaszólt a feleségének:

- Le kell vágni a disznót. Ha nem vágjuk le, maga megdöglik.

És levágták a disznót. A belét kidobták a mezőre. Odaszaladt egy farkas, és felfalta a belet Hüvelyk Matyival együtt. Hüvelyk Matyi így szólt a farkashoz:

- Szaladj be az apám kamrájába: tele van az kolbásszal, sonkával.

A farkas elszaladt hozzájuk és az ablakon át bemászott a kamrába. Evett, evett, egészen meghízott és nem tudott kimászni az ablakon. A kamrában szinte gurult ide-oda a farkas, Hüvelyk Matyi pedig kiabált:

- Apa, anya, farkas van a kamrában! Apa, anya, farkas van a kamrában!

Meghallották az öregek, beszaladtak a kamrába, agyonverték a farkast, felvágták a hasát és kivették onnan az ép egészséges Hüvelyk Matyit, és boldogan éltek ezután a halálukig.

A BECSÜLETES LEGÉNY

(Doras bernas)

Hol volt, hol nem volt, élt egyszer egy legény, aki nagyon becsületes volt, igazságos. Egyszer beállt egy úrhoz szolgálatba egy egész évre, három garasért. Szót fogadott az úrnak, amit megparancsolt, mindent elvégzett. Amikor letelt az év, az úr kifizette neki a három garast. A legény átvette a pénzt és beledobta a kútba. A garasok elsüllyedtek. A legény így szólt:

- Látni, nem helyesen szolgáltam, mert elsüllyedtek a garasok.

Tovább szolgált még egy évig, szintén három garasért. Még lelkiismeretesebben dolgozott, hallgatott az úrra. Amikor letelt az év, az úr kifizette neki a három garast. A legény átvette a pénzt, odament a kúthoz, beledobta. A garasok megint elmerültek. A legény így szólt az úrhoz:

- Még nálad fogok szolgálni a harmadik évben is, mert ebben az évben szintén, amint látni, helytelenül szolgáltam.

A harmadik évben szolgált a leglelkiismeretesebben, még az úr gondolatait is megértette. Amikor letelt a harmadik év, a legény megint kapott három garast. Ezeket is beledobta a kútba. Ezek nem merültek el, sőt még a másik hat is a felszínre jött. A legény megszólalt:

- Most már tényleg lelkiismeretesen szolgáltam.

Kivette a kútból a kilenc garast, és amikor az úr elment a vásárba, a legény odaadta neki a pénzét ezekkel a szavakkal:

- Vegyél nekem valamit!

- De mit?

- Azt vedd meg, amivel először találkozol!

Elment az úr. Megy, megy, nem messze a várostól találkozik egy zsidóval, aki egy zsákot visz. Az úr megkérdezte:

- Mit viszel a zsákban?

- Macskát viszek, hogy vízbe fojtsam - felelte a zsidó.

Az úr ekkor így szólt:

- Add el nekem!

- Tessék, vedd meg - felelte a zsidó.

- Mennyit akarsz érte?

- Te mennyit adsz?

Az úr kilenc garast ajánlott. A zsidó nagyon megörült, és eladta a macskát. Az úr beletette a macskát a zsákba, majd tovább ment a városba, miután elintézte ott minden ügyét, hazafelé indult, de útközben eltévedt. Ment, ment és már besötétedett. Odaértek egy nagy palotához. Éjszakai szállást kért. A gazda így szólt:

- Ez a vár nem jó. Mi magunk sem töltjük itt az éjszakát, máshová megyünk éjjelre. Aki itt tölti az éjszakát, azt valaki felfalja. Reggel csak a csontjait találjuk itt.

Nincs mit tenni, az úr ezt mondta:

- Én itt töltöm az éjszakát.

A háziak adtak neki egy gyertyát, fogta a macskát, és ott maradt egymaga a palotában. Meggyújtotta a gyertyát, magához szorította a macskát és várt. Mihelyt csak besötétedett, minden zugból egerek kezdtek előmászni. Mekkora tömegben. A macska azonnal felugrott, hogy vadásszon az egerekre. Elkapott egyet, megölte és letette, majd a következőt és így egy rakás lett. Megölt minden egeret és óriási halom képződött. Amikor már nem volt egyetlen egér sem, az úr lefeküdt és elaludt.

Reggel megjöttek a gazdák és bementek a szobába, hogy kidobják az úr csontjait, de meglátták, hogy az él, és a legnyugodtabban alszik, az egerekből pedig egy hatalmas rakás van ott. Megörültek, hogy a macska megmentette a palotájukat, és megkérték az urat, hogy adja el neki a macskát. Az úr így felelt:

- Fedjétek be jégen a macskát arannyal, akkor eladom.

Rendben, a palota tulajdonosai beleegyeztek. Elmentek a tóhoz, de a jégréteg vékony volt, a tó éppen csak befagyott. Felállították a macskát a jégre, és kezdték szórni rá az aranyat. De az arany lehullott róla, és messzebbre csúszott a jégen. Szórták, szórták az aranyat, egész nagy halom gyűlt össze, míg végül nem lehetett látni a macskát.

Az úr összeszedte az aranyat egy zsákba, és elindult hazafelé. Amint így ment, elgondolkodott: „Mit tesz majd a legény ennyi pénzzel? Nem adom oda neki az összest, legalább a felét meghagyom magamnak.” Amint így gondolkodott, eltévedt, nem tudja, merre van a háza, hol van az út. „Odaadom neki mindet. Három évig olyan becsületesen szolgált, és én még becsapom.” Így kigondolta, hogy a legénynek adja az aranyat, majd ment tovább. Amint hazament, megint elgondolkodott: „Nem adom oda neki az összes pénzt, mert akkor még gazdagabb lenne, mint én. Legalább az egyharmadát megtartom magamnak.” És ismét eltévedt, nem találta a házát. „Nem, nekem nem kell idegen pénz” - mondta az úr, és ekkor meglátta, hogy már a háza udvarán állt. És ekkor a legénynek átadta az összes pénzt.

ELENYTE

Hol volt, hol nem volt, élt egyszer egy férfi meg egy nő. Három fiuk volt meg egy lányuk, Elenyte. Az hetedhét országon túl ment férjhez. Ott élt, éldegélt, de egyszer nagyon vágyódott már a testvérei után. Bármerre is megy, bármit is tesz, egyre csak őrájuk gondolt. Ezért egyszer útra kelt, hogy meglátogassa a bátyjait. Megy, megy, találkozik egy nyúllal. Így szólt hozzá:

- Szállj fel, nyulacska, jobb lesz együtt utazni.

Fel is szállt a nyúl, és mennek tovább. Elértek egy folyóhoz, abban fürdött éppen egy boszorkány, aki hívta a lányt:

- Gyere húgocskám, fürödj meg,
Ez tejfolyam,
A másik folyóban vér folyik.

Elenyte már le is akart szállni a kocsiról, de megszólalt a nyúl:

- Ne menj, Elenyte, ez vérfolyó, a másik tejfolyó.

Meghallotta ezt az boszorkány, kiugrott a vízből és kitekerte a nyúlnak a lábát. Mennek tovább, és elértek egy másik folyóhoz, amiben egy boszorkány fürdött. Így szólt Elenytéhez:

- Gyere húgocskám, fürödj meg,
Ez tejfolyam,
A másik folyóban vér folyik.

A nyúl figyelmeztette:

- Ne hallgass rá, Elenyte, ne menj: ez vérfolyam, a másik folyó tejfolyó.

És Elenyte nem ment oda. Akkor kiugrott a folyóból a boszorkány és kicsavarta a nyúl másik lábát. Ment Elenyte tovább, odaért a harmadik folyóhoz, és a boszorkány ismét hívta.

- Gyere húgocskám, fürödj meg,
Ez tejfolyam,
A másik folyóban vér folyik.

A nyúl így szólt:

- Ne hallgass rá, Elenyte, ne menj: ez vérfolyam, a másik folyó tejfolyam.

Elenyte hallgatott a nyúlra, és nem ment oda, ekkor a boszorkány kiugrott a folyóból, kitekerte a nyúl harmadik lábát. Tovább ment Elenyte, és eljutott a negyedik folyóhoz. Ott fürdött a boszorkány és hívta:

- Gyere húgocskám, fürödj meg,
Ez tejfolyam,
A másik folyóban vér folyik.

A nyúl megparancsolta a lánynak, hogy ne hallgasson a boszorkányra. Az meghallotta, kiugrott a folyóból, és kitekerte a nyúl negyedik lábát. Ment Elenyte tovább, eljutott az ötödik folyóhoz. Ott fürdött a boszorkány, és így hívta a lányt:

- Gyere húgocskám, fürödj meg,
Ez tejfolyam,
A másik folyóban vér folyik.

- Ne menj, Elenyte, ne hallgass a boszorkányra - mondta a nyúl -, ez vérfolyó, a másik a tejfolyó.

Kiugrott a boszorkány, kitekerte a nyúlnak a nyakát. Elenyte már nagyon fáradt volt, piszkos, ezért levetkőzött és bement a folyóba, hogy megfürödjön. A boszorkány gyorsan kiugrott a folyóból, magára vette Elenyte ruháját, beült a kocsiba és hazahajtott a lány bátyjaihoz. Elenyte pedig felöltözött a boszorkány rongyaiba, és ment legeltetni a bátyjai lovait.

A fiúk nagyon megörültek a húguknak, nem ismerték fel, hogy az boszorkány, és úgy szerették, mintha a húguk lett volna. Elenyte pedig a lovakat legeltette és énekelt:

- A boszorkány mézbort iszik,
a kishúg meg a lovakat legelteti.

Meghallották a bátyjai, és elmentek megnézni. Akkor az egyik testvére megkérte, hogy keresse meg a fejét. Amint így kereste, sírva fakadt, és a könnyecseppek a bátyja fejére kezdtek hullani. A fiú megkérdezte:

- Ez meg micsoda?

- Testvérkém, meleg eső esik - felelte a lány.

A fiúk megtudták, hogy ez a húguk, ezért hazavezették. Elenyte elmesélte nekik, hogy hogyan csapta be a boszorkány. A bátyjai megharagudtak a boszorkányra. Bekentek enyvvvel egy lovat, a boszorkányt kivezték az ajtón, és ezt mondták neki:

- Gyerünk, húgocskám, járjunk egyet!

A boszorkány látja, hogy az ösvényen egy ló áll.

- Hogyan menjek, ha ott egy ló áll?

- Ha elhajtod, a ló elmegy.

A boszorkány hozzányúlt a lóhoz, a keze odaragadt. A fiúk mondták neki:

- Nyúlj hozzá a másik kezeddal is, akkor majd elmegy!

A boszorkány megtette, a másik is odaragadt.

- Rúgd meg a lábaddal, akkor biztosan elereszt.

Amikor a boszorkány megtette, a lába is odaragadt.

- Rúgd meg a másikkal is - tanácsolták a fiúk.

A másik is odaragadt.

- Most lökd meg a hasaddal, akkor teljesen elenged.

A boszorkány így teljesen a lóra ragadt. Ekkor a fiúk ráhúztak a hátára, hogy az teljes erővel futásnak eredt, és futott, amerre csak látott, összetörte a boszorkány csontjait. A húguk pedig ezután sokáig vendégeskedett a testvéreinél.